

*0: EK
*1: 2011-2012
*2: 30
*3: WordXP
*4: 30ste vergadering
*5: Dinsdag 22 mei 2012
*6: 13.30 uur
**

Voorzitter: Fred de Graaf

Tegenwoordig zijn 69 leden, te weten:

Backer, Barth, Beckers, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Broekers-Knol, Van Dijk, Dupuis, Duthler, Engels, Essers, Ester, Faber-van de Klashorst, Flierman, Franken, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Fred de Graaf, Machiel de Graaf, Thom de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave, Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Klever, Knip, Koole, Kuiper, De Lange, Van der Linden, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Meurs, Noten, Popken, Postema, Quik-Schuijt, Reuten, Van Rey, Reynaers, Ruers, Schaap, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Slagter-Roukema, Smaling, Sörensen, Van Strien, Strik, Swagerman, Sylvester, Terpstra, Thissen, Vliegthart, Vlietstra, Vos, De Vries en De Vries-Leggedoor,

en de heer Leers, minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, de heer Opstelten, minister van Veiligheid en Justitie, de heer De Jager, minister van Financiën, en mevrouw Schippers, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Kox en Elzinga, wegens verblijf buitenslands in verband met deelname aan vergaderingen van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa in Tirana;

Nagel, wegens verblijf buitenslands;

Kneppers-Heijner, wegens bezigheden elders;

Putters, wegens persoonlijke omstandigheden.
**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.
**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B
!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- de **Raming der voor de Eerste Kamer in 2013 benodigde uitgaven, evenals aanwijzing en raming van de ontvangsten (EK 2011-2012, nr. XCCIII)**;

- het **wetsvoorstel Regels met betrekking tot de naleving van Europese regelgeving door publieke entiteiten (Wet Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten) (32157)**;

- het **wetsvoorstel Wijziging van de Provinciewet, de Gemeentewet en enige andere wetten in verband met de revitalisering van het generiek interbestuurlijk toezicht (Wet revitalisering generiek toezicht) (32389)**;

- het **wetsvoorstel Wijziging van de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met wijziging van de markt- en overheidbepalingen (32477)**.

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met nationale visa en enkele andere onderwerpen (31549)**, en over:

- de motie-Schrijver c.s. inzake het vragen van een "small fee" als legeskosten voor het aanvragen van een verblijfsvergunning in Nederland (31549, letter E).

(Zie vergadering van 15 mei 2012.)

De **voorzitter**: Ik heet de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel van harte welkom in de Eerste Kamer.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**
*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Onze fractie heeft niet deelgenomen aan de plenaire beraadslaging maar hecht er wel aan om een verklaring te geven bij de stem die wij zo dadelijk zullen afleggen.

Wij zullen tegen dit wetsvoorstel stemmen omdat wij de verbreding van de weigeringsgronden zo ruim en eigenlijk ook zo ongenueanceerd vinden

dat wij hieraan onze stem niet kunnen verbinden. Het zou mensen in de knel brengen die eigenlijk geen kant op kunnen en die daarmee ook geen enkel perspectief krijgen op hun toekomst. Dat is de reden waarom wij hiertegen stemmen.

Wij steunen overigens de motie-Schrijver.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Mijn fractie is van mening dat met het aannemen van dit wetsvoorstel per definitie de menselijkheid uit het vreemdelingenbeleid verdwijnt. Voortaan is het niet meer mogelijk om uit mededogen, schrijnendheid of humaniteit een verblijfsvergunning te verlenen als mensen hier al onregelmatig hebben verbleven. Wanneer je als wetgever de ruimte weghaalt om in individuele gevallen te beslissen wat de menselijkheid vraagt, omdat nu eenmaal niet alles vooraf in regels is vast te leggen, worden de regels een doel op zichzelf in plaats van een instrument.

Wij zullen daarom tegen het wetsvoorstel stemmen en voor de motie-Schrijver. In die motie wordt verzocht om onmiddellijke naleving van de uitspraak van het Hof van Justitie. Mijn fractie vat dit verzoek zo op dat de uitspraak in zijn volledigheid moet worden uitgevoerd. De uitspraak spreekt van geen financiële drempels voor de verkrijging van de EU-status voor langdurig ingezetenen. Dat betekent dus ook dat de financiële lasten voor het inburgeringsexamen dat migranten moeten afleggen om die status te verkrijgen niet op migranten mogen worden afgewenteld. Dit is wel in de Wet inburgering voorzien.

Ook betekent het dat de leges voor aanvragers van gezinshereniging aanzienlijk moeten worden verlaagd. Wij vertrouwen erop dat de minister in zijn reactie op de uitspraak ook op deze twee aspecten zal ingaan.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA en de SGP voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD en de OSF ertegen, zodat het is aangenomen.

Ik deel hierbij mede dat de fractie van 50PLUS niet aanwezig is.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf over de motie.

**

*N

Mevrouw **Van Bijsterveld** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie legt deze stemverklaring mede af namens de SGP. Tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel vorige week is de kwestie van de hoogte van de leges voor het aanvragen van verblijfsvergunningen uitvoerig aan de orde geweest. Bij dit debat is ook het arrest betrokken van het Hof van Justitie waarnaar in de motie wordt verwezen. Beide fracties vinden het vanzelfsprekend dat de Nederlandse overheid EU-

recht naleeft en dus ook dat de regering uitvoering geeft aan het arrest van het Hof van Justitie.

Bovendien heeft de minister tijdens de behandeling expliciet naar voren gebracht dat hij het arrest nauwgezet zal bestuderen op de consequenties voor de vergunningaanvragen in het kader van dit wetsontwerp. Verder heeft hij uitgesproken dat hij in den brede de implicaties van het arrest voor het stelsel van legesheffing zal bekijken voor het beleidsterrein waarvoor hij verantwoordelijk is.

Om deze twee redenen achten wij de motie overbodig. Beide fracties zullen deze motie dus niet steunen.

In stemming komt de motie-Schrijver c.s. inzake het vragen van een "small fee" als legeskosten voor het aanvragen van een verblijfsvergunning in Nederland (31549, letter E).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD en de OSF voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat zij is verworpen.

Ik deel ook hierbij mede dat de fractie van 50PLUS niet aanwezig is.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Financieel toezicht!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Regels met betrekking tot de financiering van het toezicht op de financiële markten (Wet bekostiging financieel toezicht) (33057);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en de Wet financiële markten BES in verband met het invoeren van een aansprakelijkheidsbeperking voor de toezichthouders op de financiële markten en het opnemen van regels met betrekking tot de beloning van dagelijks beleidsbepalers van financiële ondernemingen die staatsteun genieten (Wet aansprakelijkheidsbeperking DNB en AFM en bonusverbod staatsgesteunde ondernemingen) (33058);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en de Faillissementswet, alsmede enige andere wetten in verband met de introductie van aanvullende bevoegdheden tot interventie bij financiële ondernemingen in problemen (Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen) (33059).**

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Financiën van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

*N

De heer **Postema** (PvdA): Voorzitter. "Een bank is geen sociale instelling", aldus oud-minister van Financiën en huidig ABN AMRO-topman Gerrit Zalm de afgelopen week in Forum, het huisblad van VNO-NCW. Pas na doorvragen blijkt dat hij hiermee bedoelt dat een bank -- of in ieder geval ABN AMRO -- geen subsidie-instituut is en dat er wel degelijk sprake is van een maatschappelijke rol. Hij tracht in het interview niettemin weer tot normalisatie, tot "business as usual" te komen. Daarbij hoort geen bijzondere rol van de banken waar het de huidige problemen met de kredietverlening aan het midden- en kleinbedrijf betreft.

Daarbij hoort volgens de ABN AMRO-topman ook geen bankenbelasting. Hij spreekt over belastingheffing op basis van onderbuikgevoelens, over bankoverij. En daarbij hoort evenmin een beperking van bonussen voor bankpersoneel.

Wanneer we deze uitspraken confronteren met de drie wetsvoorstellen die wij vandaag behandelen, ter verdere versterking van het financieel toezicht, dan blijkt het gat tussen het zelfbeeld van de financiële sector -- of althans, onderdelen daarvan -- en de politiek-maatschappelijke realiteit onverkort groot. Ik zou dit niet willen toeschrijven aan onderbuikgevoelens.

Ook na het echeq van 2008-2009, dat onze economie zo veel schade heeft berokkend en dat het vertrouwen in de financiële sector zo scherp heeft aangetast, blijven diverse banken, de Nederlandse inbegrepen, gedrag vertonen dat sociaal noch maatschappelijk verantwoord is. Het verlies van ruim 2 mld. dollar bij JP Morgan de afgelopen weken ten gevolge van propriety trading, van handel voor eigen boek, is hiervan slechts een voorbeeld. Dat geldt helaas ook voor de rol die de Nederlandse banken, niet in de laatste plaats ABN AMRO, hebben gespeeld bij het volladen van woningbouwcorporatie Vestia met een derivatenportefeuille van 22 mld.

Ondertussen blijft de discussie over verstrekte bonussen doormalen, of men hier nu juist van afziet, zoals bij de top van ING, of die in geconsolideerde cijfers probeert weg te stoppen, zoals recentelijk bij de Rabobank.

Het is dus bepaald relevant om vandaag een drietal wetsvoorstellen te behandelen ten behoeve van de versterking van het financieel toezicht. Wetgeving die geen moment te vroeg komt en die wat mijn fractie betreft ook reeds in 2010 of uiterlijk vorig jaar tot stand had kunnen worden gebracht. Wij hebben de minister hierop reeds meerdere malen aangesproken en onze zorgen uitgesproken over de snelheid waarmee ter zake wordt gehandeld. De vertraging die het scheiden van nuts- en zakenbankactiviteiten tijdens deze kabinetsperiode heeft opgelopen, sluit daarbij aan.

Met de Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen worden de hoogste twee treden van de zogeheten interventieladder ter beheersing van in het bijzonder systeemrisico's in de financiële sector geplaatst.

De eerste categorie maatregelen heeft betrekking op een tijdige en ordentelijke afwikkeling van financiële ondernemingen die in problemen komen. Graag vernemen wij van de minister hoe deze maatregelen zich verhouden tot zijn eerdere wens om banken ringfenceable te maken, in het bijzonder de overdracht van deposito-overeenkomsten.

De tweede categorie maatregelen is het meest verregaand en verleent de minister van Financiën de bevoegdheid om in te grijpen in de interne bedrijfsvoering van een financiële onderneming en de bevoegdheid om, als ultimum remedium, zo nodig tot onteigening van een financiële onderneming over te gaan. Hiermee kan het vertrouwelijke noodwetsvoorstel ter nationalisatie van systeembanken dat het ministerie van Financiën sinds 2009 achter de hand houdt, komen te vervallen. Het bestaan van deze noodwet kwam vorig jaar naar voren uit de verhoren van de commissie-De Wit en heeft nogal wat vragen opgeroepen. Graag vernemen wij van de minister de toegevoegde waarde van het onderhavige voorstel ten opzichte van de genoemde noodwet.

Het wetsvoorstel aansprakelijkheidsbeperking DNB en AFM en bonusverbod staatsgesteunde ondernemingen bevat ten gevolge van een nota van wijziging twee ongelijksoortige onderdelen. Daar kan men kritiek op hebben, zoals uit de schriftelijke inbreng van de collega's van het CDA is gebleken, maar het aan banden leggen van bonussen is ons deze minder fraaie wetsaesthetiek wel waard. Wij zouden ons zelfs kunnen voorstellen dat het verbod op bonussen en/of overmatige salarisstijgingen zich niet beperkt tot bestuurders c.q. dagelijksbeleidsbepalers, maar over de volle breedte wordt ingevoerd. Immers, de bankencrisis was niet louter het werk van de top, al draagt hij wel de eindverantwoordelijkheid. De ethiek en het gedrag van de developers, medewerkers van de afdelingen structured finance, traders, verkopers en retailers zijn evengoed een onderdeel van het probleem.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik wil graag een vraag stellen over het samenvoegen van ongelijksoortige dingen. In dit huis is heel vaak gezegd dat totaal verschillende onderwerpen eigenlijk niet in één wet zouden moeten worden samengevoegd. Nu is de heer Postema over dit wetsvoorstel vrij mild. Betekent dat dat hij in principe tegen het samenvoegen van verschillende onderwerpen is tenzij het hem goed uitkomt? Is dat zijn standpunt?

De heer **Postema** (PvdA): Nee, het is met name onwenselijk wanneer dat via amendering gebeurt en je dus geen uitgebreide advisering van de Raad van State hebt. Hier gaat het om een nota van wijziging, die onderdeel is van het reguliere wetstraject. Alhoewel je dan wat ongelijksoortigheid krijgt, is dat voor ons aanvaardbaar. Maar in geval van amendementen vinden wij dat een ander verhaal. Al heb je daar ook ongetwijfeld verhalen bij.

De heer **Terpstra** (CDA): Nu zegt de heer Postema eigenlijk: als het parlement zondigt, is dat heel erg; als de minister dezelfde zonde begaat, is dat minder erg. Dat vind ik voor een parlementariër een vreemd standpunt.

De heer **Postema** (PvdA): Nee, ik zou het zo niet willen uitdrukken. Het is ook niet per se een kwestie van zondigen. Dat taalgebruik past ook niet erg bij mij. Het is in dit geval overduidelijk dat de regering op dat moment niet bij machte was om het mee te nemen in de algemene, jaarlijkse aanpassingen. De regering moest inderdaad een vehikel vinden om deze belangrijke wetgeving alsnog tot stand te brengen.

Voorzitter. Het beperken van bonussen zal niet de ultieme remedie zijn. Het verbeteren van de ethiek op de werkvloer zal ook meerdere maatregelen vergen dan het beperken van bonussen. Niettemin zou er een belangrijke stap in de goede richting worden gezet wanneer die bonusbeperking zich breder zou uitslaan. Graag vernemen wij de mening van de minister hierover.

Het laatste wetsvoorstel inzake het financieel toezicht dat wij vandaag behandelen, betreft de bekostiging van het financieel toezicht. Naar de mening van mijn fractie betreft het een adequaat en wenselijk wetsvoorstel. Hiermee wordt aangesloten bij het eerder door de regering voorgelegde Actieplan financiële sector uit 2011, waarin onder meer het voornemen is opgenomen om de hoogte van de overheidsbijdrage voor het financieel toezicht aan te laten sluiten bij het niveau van de bijdrage vóór het uitbreken van de financiële crisis. Graag vragen wij aandacht voor deze overheidsbijdrage.

Vanaf 2004, het jaar waarin het huidige bekostigingssysteem van start is gegaan, zijn de totale toezichtskosten gestegen van 125 mln. tot 188 mln. in 2010 en de overheidsbijdragen van 35 mln. naar 54,5 mln. De in het wetsvoorstel bepaalde omvang van de forfaitaire overheidsbijdrage ten behoeve van het financieel toezicht is vastgesteld op 38,8 mln., 40 mln. wanneer wij de bijdrage aan de rijksbekostiging van het Financieel Expertise Centrum daarin meenemen. Aldus is er sprake van een aanzienlijke besparing op de overheidsbijdrage en een dito stijging van de kosten voor de sector.

In de toelichting bij het wetsvoorstel wordt over de verdeling van toezichtskosten tussen markt en overheid gesteld dat redeneren vanuit het profijtbeginsel, mede op basis van het toetsingskader dat is opgesteld in het MDW-rapport Maat houden, in dit geval lastig is, aangezien het profijt van het toezicht op de financiële markten niet te kwantificeren is, laat staan dat dit kan gebeuren voor iedere onder toezicht staande instelling. Voorts leidt de onderlinge verwevenheid en afhankelijkheid van partijen die actief zijn op financiële markten, ertoe dat het profijt veelal niet beperkt blijft tot een of enkele partijen. In die zin zou het financieel toezicht een typisch collectief goed betreffen. De regering bepleit het verdelingsvraagstuk op een meer pragmatische

manier te benaderen, in casu door aan te sluiten bij het niveau van voor de financiële crisis: ruim 38 mln.

Deze meer pragmatische inzet van de regering, die mijn fractie als zodanig logisch acht, roept minimaal twee vragen op. In de eerste plaats is met het beperken en begrenzen van de overheidsbijdrage nog geen beheersing van de totale toezichtskosten voorzien. Deze zijn, zoals eerder gesteld, de afgelopen jaren zeer fors gestegen. Alhoewel dit vanwege de financiële crisis alleszins te begrijpen is, geldt dat meer toezicht niet automatisch leidt tot beter toezicht. Het is onduidelijk hoe de regering de omvang van de toezichtskosten gaat bewaken. Een voorstel hiertoe in de vorm van een te ontwikkelen kostenkader, opgenomen in de toelichting bij artikel 2 van het wetsvoorstel, is naar aanleiding van het advies van de Raad van State geschrapt. Hoe realiseert de minister deze kostenbeheersing de komende jaren dan wel?

In de tweede plaats heeft het teruggrijpen op het niveau van de overheidsbijdrage van voor 2007 iets arbitrairs. Dit wordt versterkt doordat de regering aangeeft: "Vanwege de rijksbegrotingsproblematiek is uiteindelijk ook voor een lagere bijdrage gekozen." En nadien "zal de bijdrage jaarlijks muteren vanwege de binnen de rijksbegroting verwerkte loon- en prijsbijstellingen en (nieuw) opgelegde taakstellingen". Dat laatste belooft wat, gegeven het voornemen van het inmiddels demissionaire kabinet om naast de 18 mld. nog eens netto 12 mld. te bezuinigen. Des te opmerkelijker is het dat de regering ervoor kiest het specifieke forfaitaire bedrag van de overheidsbijdrage in de nieuwe wet zelf te verankeren, namelijk in artikel 10 lid 2, om hier vervolgens in het derde lid van artikel 10 aan toe te voegen dat deze bijdrage jaarlijks wordt bijgesteld en dat vaststelling daarvan geschiedt via hoofdstuk IXB van de rijksbegroting. Bij mijn weten is dit een uitzonderlijke en ongewenste gang van zaken. Het verdient de voorkeur dergelijke bijdragen alleen via de begrotingswetten te regelen, zeker wanneer er sprake is van sterke dynamiek.

Dit brengt ons bij de vraag waarom de regering er niet voor heeft gekozen geheel af te zien van de overheidsbijdrage aan de bekostiging van het financieel toezicht. Deze discussie is in het wetgevingstraject niet gevoerd, hetgeen een gemiste kans is gegeven de pragmatische benadering, waar ik zojuist op heb gewezen, de hoge kosten waarmee de financiële sector de samenleving heeft opgezadeld alsook de noodzaak tot het terugdringen van het overheidstekort. Dat is temeer zo daar het volledig door de sector laten betalen van het toezicht precedenten heeft, onder andere bij de verordening kredietbeoordelaars waarin, mede op aandringen van Nederland, een artikel is gewijzigd zodat de kosten van het Europees toezicht dat op de ratingbureaus wordt uitgeoefend, bij de ratingbureaus zelf in rekening wordt gebracht.

De regering kiest ervoor om, voor wat betreft de opbrengsten van boetes en dwangsommen, de bestaande situatie te

handhaven, waarbij deze opbrengsten worden teruggegeven aan de sector. Ook dit zou een gemiste kans zijn, temeer we mogen verwachten dat deze opbrengsten met de per 1 augustus 2009 in werking getreden Wet wijziging boetestelsel financiële wetgeving hoger zullen uitvallen dan de afgelopen jaren gebruikelijk was en thans worden geschat op 5 mln. Weliswaar worden deze inkomsten via de verrekening van het exploitatiesaldo van de toezichthouder gebruikt om het toezicht te financieren, maar dit geldt dan louter voor zover het de bijdrage vanuit de sector betreft. De regering had er ook voor kunnen kiezen deze middelen ten behoeve van het algemene nut aan te wenden. Daarmee zou ook de situatie worden voorkomen -- ik geef toe dat deze enigszins theoretisch is -- dat de sector het over de volle breedte niet nauw neemt met de wet- en regelgeving, aangezien de boetes en dwangsommen toch van de eigen bijdragen aan het toezicht worden afgetrokken.

Samengevat, voorzitter, laat de regering hiermee een structurele besparing van 45 mln. liggen. Dat is voor de huidige houdbaarheidsopgave van de overheidsfinanciën weliswaar slechts een beperkte bijdrage, maar wel een die de rekening neerlegt waar zij hoort: bij de financiële sector zelf. En dat is geen bankroverij, maar een gezond principe dat de vervuiler betaalt.

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Deze wetsvoorstellen zijn deel van een serie aangenomen, onderhanden en voorgenomen wettelijke regels die het falen van de markt en het falen van zelfregulering reflecteren. Ik constateer dat de regeringspartijen die mede verantwoordelijk waren voor het inzetten van die zelfregulering, impliciet hun fout erkennen. Ik constateer ook dat een kabinet dat brede deregulering hoog in het vaandel had, niet aan uitbreiding van regulering ontkomt. Ik laat de minister niet in spanning: mijn fractie gaat de drie wetsvoorstellen steunen. Niettemin heb ik bij alle drie een aantal aanmerkingen.

Eerstens wetsvoorstel 33057 over de bekostiging van het financieel toezicht. Ik begin met een opmerking over de verdeling van de toezichtkosten op de financiële sector tussen de Staat en die sector, waarop senator Postema ook inging. In de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel schrijft de regering over de financiële sector: "Door het gebleken marktfalen worden hogere eisen aan het toezicht gesteld. Eisen die op hun beurt doorwerken in de kosten van de toezichthouders." Aan het "marktfalen" dat de memorie van toelichting noemt, is toe te voegen is dat de regulering en het toezicht daar onvoldoende op anticipeerde. Graag hoor ik van de minister of hij dit ook zo ziet.

Het gaat om allerlei falen, daarbij ook het falen doordat de financiële sector producten construeert die zo complex zijn dat bestuurders van financiële bedrijven zeggen ze zelf vaak niet te begrijpen. Minder dan 1 promille van de burgers

vraagt om die complexiteit en ook voor hen is het dan vaak toch weer té complex. Intussen vraagt dit om al maar uitdijend toezicht. Ik begrijp niet waarom dit toezicht niet geheel verhaald wordt op de sector, in plaats van de verdeling uit het wetsvoorstel. Ik vraag de regering de redelijkheid daarvan toch nog eens te heroverwegen en het resultaat daarvan vorm te geven in toekomstige wetgeving. Om afwenteling op de afnemers en op de fiscus te voorkomen zouden de kosten van het toezicht bovendien bij voorkeur gefinancierd moeten worden uit een extra heffing op de winst van de betreffende financiële bedrijven.

In het voorlopig verslag stelde mijn fractie dat de sector zelf belang heeft bij regulering en toezicht en dat de sector daarzonder niet kan overleven. De minister repliceert in de memorie van antwoord: "Het gaat de regering te ver om te stellen dat de financiële sector bij afwezigheid van regulering en toezicht geen overlevingskansen heeft." Ik leid hieruit af dat de regering de steun aan de sector uit 2008 en 2009, en die op Europees niveau tot en met heden, eigenlijk onnodig achtte en dat met name de banksector heel goed overeind had kunnen blijven zonder die steun. Immers, dergelijke steun is mogelijk slechts te voorkomen door betere regulering en toezicht. Graag het antwoord van de minister. Als hij zijn gewraakte opmerking uit de memorie van antwoord intrekt, is verder antwoord niet nodig.

Ik kom bij mijn tweede en laatste punt bij dit wetsvoorstel, namelijk de voorgestelde verrekening van boetes en dwangsommen. Ook over dit punt sprak senator Postema zo-even. De regering stelt voor om opgelegde boetes en dwangsommen terug te geven aan de sector, namelijk door deze in mindering te brengen op de toezichtskostenbijdrage. Nu gaat het slechts om een voor deze sector luttel bedrag van naar raming onder of tegen de 5 mln., maar het is principieel verkeerd. In het voorlopig verslag stelde mijn fractie dat deze constructie bij veel burgers terecht zal indruisen tegen het rechtsgevoel. In de memorie van antwoord repliceert de minister dat de toezichthouders extra kosten moeten maken om overtreders te kunnen opsporen en beboeten, en dat deze extra kosten worden doorberekend aan onder toezicht staande personen. Daarbij zouden de goeden niet mogen lijden onder de slechten. Doch indien de boetes 5 mln. structureel te boven zullen gaan dan wordt de kwestie opnieuw bezien. Tot zover de minister. Dit antwoord is om twee redenen niet overtuigend. Ten eerste ondergraaft dit argument over de 5 mln. het argument dat de goeden niet moeten lijden onder de slechten. Belangrijker is -- ten tweede -- dat net als bij vrijwel iedere andere opsporing en bestraffing van euvel, de "goeden" belang hebben bij de opsporing van euvel. Graag het nadere antwoord van de minister.

Ik wil, gezien de belangen, van de minister ook nog graag horen of hij de huidige boetes voldoende afschrikwekkend acht. Ook wil ik graag weten of bestraffing voldoende publiek wordt gemaakt.

Voorzitter. Ik kom bij wetsvoorstel 33058. Enerzijds regelt dit het toezichthoudersdilemma van adequate versus terughoudende toezichtuitingen met het oog op aansprakelijkheid van de toezichthouder. Anderzijds regelt dit -- verdwaaald in dit wetsvoorstel -- bonusbeperking bij staatsgesteunde bedrijven. Ik bespreek over dit laatste onderdeel twee kwesties.

Naar aanleiding van een vraag in het voorlopig verslag van de PvdA-fractie over de strekking van het bonusverbod antwoordt de regering dat bij een verbonden groep van bedrijven, in de zin van artikel 24b van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, het bonusverbod, inclusief het verbod tot verhoging van het vaste salarisdeel, slechts geldt voor de dagelijks bestuurders van het moederbedrijf en niet voor die van de dochterbedrijven. Ik krijg daar graag toelichting op. Enerzijds is er het algemene bezwaar dat zo sommige verantwoordelijken buiten het beslag van de wet vallen. Maar anderzijds is zo zelfs de intentie van de wet wel heel erg gemakkelijk te omzeilen. Immers, door plaatsing van een papieren moedermaatschappij boven de huidige hoofdmaatschappij lijken de bestuurders van de hoofdmaatschappij ook buiten het beslag van het wetsvoorstel te vallen. Graag het antwoord van de minister.

Ik vraag de regering of zij bereid is om bij de eerstvolgende wijziging van de Wft, en de in deze aanverwante wetten, het bonusverbod inclusief het verbod tot verhoging van het vaste salaris, uit te breiden tot alle bestuurders en bepalers van het dagelijks beleid van de bedrijven binnen de betreffende bedrijfsgroep.

Ik kom op mijn tweede punt betreffende dit wetsvoorstel. In het voorlopig verslag vroeg de fractie van de ChristenUnie, vrij weergegeven, of er geen termijn gesteld moet worden voor beperking van een eventuele vaste en variabele salarisverhoging wat betreft de tijd die voorafgaat aan het aanvragen van steun bij de overheid; dit om te voorkomen dat ongewenste effecten alsnog optreden, zoals het naar voren halen van bonussen.

In de memorie van antwoord stelt de minister: "De regering wenst te benadrukken dat het onacceptabel is wanneer een onderneming anticiperend op een mogelijke periode van steun, en daarmee het bonusverbod, het beloningsbeleid in haar voordeel aanpast." Vervolgens geeft hij enerzijds aan dat het lastig is om een dergelijke anticipatie vast te stellen, maar stelt hij anderzijds dat zo'n anticipatie tot maatschappelijke verontwaardiging zou leiden. Mij dunkt dat als de regering dergelijk gedrag onacceptabel acht, het verbod daarop in de wet moet worden vastgelegd. Immers, alleen dan is er een wettelijke grond voor terugvordering indien het snode gedrag wel wordt vastgesteld.

Ik vraag de regering of zij bereid is om bij de eerstvolgende wijziging van de Wft en de aanverwante wetten daarin op te nemen dat het verboden is om in anticipatie op overheidssteun het vaste en variabele salarisdeel van bestuurders en dagelijksbeleidsbepalers te verhogen. Ook indien dit bij snode handelingen geen terugbetaling oplevert,

weten betrokkenen toch dat zij voor hun daden zullen moeten branden in de hel. Voor sommigen is voor dit soort vergrijpen het vagevuur voldoende, maar dat is afhankelijk van je richting.

Ten slotte ga ik in op wetsvoorstel 33059, met de nogal eufemistische citeertitel "Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen". Bij die "bijzondere maatregelen" gaat het om de wettelijke bevoegdheid tot verstrekkende interventies, inclusief onteigening van financiële ondernemingen. Het is politiek wel interessant dat een kabinet, gesteund door partijen van uiterst rechts tot rechtsmidden, thans radicaal midden, deze onteigeningsvoorstellen heeft gedaan. In de rechtse pers was het vast niet goed gevallen als een links kabinet daarmee gekomen was. Mijn fractie steunt het voorstel; het eufemisme zij het kabinet gegund.

Ik wacht de antwoorden van de minister met belangstelling af.

*N

De heer **Ester** (ChristenUnie): Voorzitter. Het is goed dat wij hier vandaag over een bonusregeling spreken. De bonuscultuur, die tot voor kort onze financiële wereld volop domineerde, heeft veel kwaad aangericht. Het was een cultuur die het najagen van kortetermijngewin bevorderde en de duurzaamheid aan ons financiële systeem ontnam, een cultuur die maakte dat ons financiële systeem broos, kwetsbaar en verre van toekomstbestendig werd.

De ChristenUnie-fractie is verklaard voorstander van het beteugelen van excessieve bonussen. Loon naar arbeid en naar de inzet van ieders talent en mogelijkheden zijn de richtlijnen waarmee wij naar beloningen in het algemeen kijken. Voor bestuurders moet de prikkel om bijzondere prestaties te leveren niet alleen worden ingegeven door persoonlijk financieel gewin, maar ook door verantwoordelijkheidsbesef en het realiseren van publieke waarden. Beloningen mogen echter niet excessief zijn; dat geldt zeker voor financiële ondernemingen die staatssteun verkrijgen. Ook de commissie-De Wit heeft zich hierover klip-en-klaar uitgesproken en heeft in haar aanbevelingen gesteld dat de gevolgen van staatssteun voor beloningen van bestuurders, ik citeer, "identiek zijn aan een faillissementssituatie: uitstaande optie- en aandelenpakketten en voorwaardelijk toegekende lange termijn bonussen komen te vervallen".

Het feit dat wij hier vandaag een wetsvoorstel bespreken over een bonusverbod aan bestuurders van staatsgesteunde ondernemingen laat zien dat het zelfreinigend vermogen van de financiële sector nog steeds onder de maat is. De noodzaak om de spelregels aan te scherpen en zelfs wettelijk te verankeren, toont aan dat overheidsingrijpen kennelijk geboden is om bonusregelingen aan banden te leggen. De ChristenUnie-fractie steunt ten volle het idee om bestuurders van ondernemingen die vanuit publieke middelen financiële steun genieten, geen variabele beloningen toe te kennen. Dat blijkt nodig, ook

internationaal. Zo toont berichtgeving dat de bonuscultuur in de Londense City en op Wall Street zich luttele tijd na de bankencrisis weer stevig heeft genesteld.

Nu ga ik in op de inhoud van de voorgestelde wetswijziging rond een bonusverbod zelf. Wetsvoorstel 33058 regelt zowel de aansprakelijkheidsbeperking van DNB en de AFM, als het opnemen van regels rond een bonusverbod voor ondernemingen die financiële steun van de Nederlandse Staat ontvangen. Mijn fractie vermag niet in te zien waarom beide onderwerpen, die toch zeer verschillend zijn, in één wet zijn opgenomen. Kan de minister nog eens uitleggen waarom voor deze route is gekozen, even afgezien van de formeel juridische reden die in de memorie van antwoord is genoemd? Wat is in zijn ogen het onderlinge inhoudelijke verband tussen beide vraagstukken? Waarom is het bonusverbod voor staatsgesteunde ondernemingen opgenomen in de periferie van een wet over aansprakelijkheidsbeperking? Waarom is er geen apart wetgevingstraject? Het onderwerp is daar toch belangrijk genoeg voor?

De twee kernbegrippen uit de regeling zijn "variabele beloning", een eufemisme voor een bonusregeling, en "dagelijksbeleidsbepalers". Wat direct opvalt, is dat beide begrippen niet eenduidig in de wet gedefinieerd zijn. Een heldere operationele definitie ontbreekt. Dat bleek in de schriftelijke voorbereiding ook uit de gedachtewisseling hierover tussen de minister en mijn fractie. Ik wil hierbij een paar opmerkingen maken.

Allereerst stel ik de vraag wat een bonus nu precies inhoudt. Het nieuw in te voegen hoofdstuk 1.8 in artikel IV duidt vooral op variabele beloningen. Uit de praktijk van alledag weten we dat variabele beloningen vele vormen kunnen aannemen: een cash bonus, een aandelenbonus, een retention bonus, een golden handcuff, additionele pensioenrechten, tekengeld, een vertrekpremie, een golden parachute, om maar een paar voorbeelden te noemen. Bovendien zijn er substituties, ofwel uitruilen, mogelijk tussen deze vormen van variabele beloning. De sector, zo dunkt mij, is creatief genoeg om de vrijheidsgraden in dit opzicht maximaal op te rekken. Een van de uitruilmogelijkheden -- de Raad van State wees hier al op -- is de simpele afspraak dat de bonussen worden uitgekeerd in de periode dat de financiële onderneming weer zonder staatsondersteuning functioneert. Graag krijg ik een reflectie van de minister op de vraag of de wetswijziging in dit opzicht de bonusvarianten wel in voldoende mate afdekt. Is potentieel ontwijkingsgedrag in voldoende mate geblokkeerd? Zijn alle afruilmogelijkheden categorisch afgeschermd?

Het is goed dat men in het wetsvoorstel oog heeft voor de substitutie van variabele beloningen door een hogere vaste beloning. Hierbij is sprake van overgangsrecht. Dit recht regelt dat de vaste beloning met maximaal 20% mag stijgen in de periode tussen het indienen van de wetswijziging bij de Tweede Kamer en het moment van inwerkingtreding van de wet. Dat is een

substantiële beloningsstijging. Zeker in deze tijden van crisis en loonmatiging, waarin voor velen de nullijn gaat gelden, gaat dit wel erg ver. Mijn fractie wil de minister vragen waarom voor dit relatief hoge stijgingspercentage is gekozen en welke redenering hieraan ten grondslag ligt. Zijn alternatieven overwogen en, zo ja, welk argument heeft hier de doorslag gegeven?

Vervolgens kom ik op de term "dagelijksbeleidsbepalers". In de toelichting van de Tweede Kamerleden Plasterk en Irrgang, die deze categorie per amendement aan de wet toevoegden, wordt gesteld dat het ook personen betreft die formeel geen lid van de raad van bestuur zijn, maar wel het dagelijks beleid in belangrijke mate bepalen. De memorie van antwoord stelt, ik citeer: "Dagelijksbeleidsbepalers zijn personen die het dagelijks beleid van de financiële onderneming bepalen." In de wetenschapsleer heet dit een tautologische definitie: dagelijksbeleidsbepalers zijn personen die het dagelijks beleid bepalen. De vraag is dan ook of de minister van mening is dat hij beschikt over een definitie van dagelijksbeleidsbepalers waarmee hij juridisch uit de voeten kan bij het indammen van bonusregelingen. De memorie van antwoord is op dit punt bepaald mager. De artikelen uit de Wet financieel toezicht waar de minister naar verwijst (artikel 3:8, 3:9, 4:9 en 4:10) hebben een wisselende mate van concreetheid. Daarbij komt dat -- zoals in de schriftelijke voorbereiding in de commissie door ook andere partijen is gesteld -- de managementlaag direct onder de bestuurslaag niet in beeld is. Dat leidt tot een scheme zone. Zo worden in de financiële sector forse bonussen uitgekeerd aan bijvoorbeeld de traders op de handelsvloer. Hoe ziet de minister de reikwijdte van het wetsvoorstel in dit opzicht?

Het voorgenomen bonusverbod is bedoeld om excessieve beloningen te beperken c.q. te verbieden voor staatsgesteunde deelnemingen. De ChristenUnie -fractie steunt dit beleid ten volle. Het gaat hier om een wezenlijke kwestie die de maatschappelijke gemoederen terecht bezighoudt. Juist om deze reden bevreedt het mijn fractie dat het wetsvoorstel eigenlijk niets regelt in de sfeer van sancties. Er wordt alleen een wat slap lijntje naar de raad van commissarissen gelegd. De vraag stelt zich dan ook waarom de minister heeft afgezien van een forse sanctiebepaling. De kwestie van buitensporige beloning leent zich daar toch bij uitstek voor? Is bijvoorbeeld een clawbackregeling overwogen en zo ja, waarom is daar dan van afgezien? Is het bonusverbod überhaupt juridisch afdwingbaar? Graag hoort mijn fractie een nadere toelichting van de minister op de afwezigheid van sanctiebepalingen. Wat meer ambitie op dit punt had de minister bepaald niet misstaan. Collega Reuten wees daar ook al terecht op.

Ik rond af met een laatste punt. De ChristenUnie -fractie is de minister erkentelijk voor de toezegging die hij in de schriftelijke vragenronde aan de fractie heeft gedaan om de bonusregeling na drie jaar te evalueren. Wij gaan ervan uit dat dit op een grondige, omvattende en gezaghebbende wijze zal gebeuren. Gezien het heftige maatschappelijke

debat rond bonussen in de financiële sector kan het belang van een brede en diepgaande evaluatie niet genoeg beklemtoond worden. Wij zien de resultaten van deze studie dan ook met grote interesse tegemoet. Ik vraag de minister om vanmiddag ook hier nog eens publiekelijk te bevestigen dat de bonusregeling stevig geëvalueerd zal worden. Daar zal een juiste maatschappelijke signaalwerking van uitgaan, waarvoor onze dank.

*N

De heer **Terpstra** (CDA): Voorzitter. Vandaag is de minister van Financiën voor het eerst na het afsluiten van het Lenteakkoord in onze Kamer. Namens mijn fractie wil ik grote waardering uitspreken voor de vijf fracties in de Tweede Kamer die de moed hebben gehad, deze overeenkomst te sluiten. Deze waardering geldt ook onze minister die als een soort oliemannetje een grote bijdrage heeft geleverd aan het resultaat. Er zal zeker nog een gelegenheid komen om een oordeel uit te spreken over de inhoud. Ik heb deze positieve woorden voor de minister nodig, omdat ik straks drie punten naar voren zal brengen waarop de minister alle CDA-principes overtreedt. Ik begin dus op deze manier om het evenwicht te garanderen.

Zoals bekend is er in Europa een zestal maatregelen genomen met betrekking tot de versterking van het toezicht op de financiële sector, het zogenaamde "sixpack". Een deel van deze maatregelen is in wetsvoorstellen opgenomen die al als hamerstuk in onze Kamer zijn behandeld. Vandaag staan nog drie wetsvoorstellen op de agenda. Het gaat daarbij om wetsvoorstellen in het kader van de Wet bevestiging financieel toezicht, de Wet aansprakelijkheidsbeperking DNB en AFM en bonusverbod staatsgesteunde ondernemingen en de Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen, de Interventiewet. In de Tweede Kamer zijn alle voorstellen met algemene stemmen aangenomen na een uitgebreide schriftelijke en mondelinge behandeling. In onze eigen schriftelijke ronde zijn ook heel veel vragen gesteld. De fractie van het CDA is in grote lijnen tevreden met de door de minister gegeven antwoorden.

Na het afsluiten van de schriftelijke ronde is nog een uitgebreid artikel over de Interventiewet rondgestuurd door mevrouw Samantha Daniels. Zij hoopt te promoveren op de noodwetgeving. Namens mijn gehele fractie wens ik haar reeds nu geluk met haar promotie. Uit haar juridisch betoog heb ik begrepen dat zij het begrip "het in gevaar brengen van de financiële stabiliteit" zou willen vervangen door het begrip "optreden in bijzondere omstandigheden". Tevens pleit zij in navolging van de commissie-De Wit voor meer invloed van de Tweede Kamer in dit soort gevallen. Graag hoor ik, mede als waardering voor haar vele werk, hierover de mening van de minister.

De financiële sector heeft in het recente verleden veel fouten gemaakt, onder meer op het gebied van beloningen. Een aantal sprekers voor mij is daar al uitgebreid op ingegaan. Alleen al het uitspreken van het woord "bonus" leidt bij velen al tot grote verontwaardiging. Voor een deel is dit

begrijpelijk en terecht. Toch zullen we juist daarom scherp moeten letten op de juistheid van de te nemen maatregelen en op de opeenstapeling van op zichzelf goede voornemens. De financiële sector is en blijft ook voor ons land van het grootste belang. Wij zijn blij met de toezegging van de minister in de schriftelijke stukken dat hij zal waken voor een ongewenste overregulering van de gehele sector.

Met betrekking tot de voorliggende wetsvoorstellen zijn voor de Eerste Kamer naar onze mening drie principiële punten van groot belang. Wordt er ten eerste vooruitgelopen op EU-regelgeving? Wordt er ook een nationale kop op de regelgeving gezet? Worden er ten tweede onderwerpen bij elkaar geveegd, die niets met elkaar te maken hebben? Ik kan mij herinneren dat velen in deze Kamer zich bij de behandeling van het belastingplan telkens groen en geel ergeren aan het feit dat er ongelijksoortige zaken in een wetsvoorstel worden opgenomen. Ten derde is het de vraag of alle rechtsbeginselen juist gehanteerd worden, bijvoorbeeld het principe van de terugwerkende kracht. Dit is een voor onze Kamer belangrijk rechtsbeginsel. In principe zijn wij van mening dat terugwerkende kracht voor maatregelen van de overheid in het nadeel van burgers niet gewenst is.

De heer **Reuten** (SP): Ik heb een vraag over de nationale koppen. Daarover stond een opmerking in het voorlopig verslag. Begrijp ik het goed dat de CDA-fractie niet alleen tegen een nationale kop is binnen de implementatie van de Europese regels -- daar zijn wij volgens mij allemaal tegen -- maar daarnaast ook tegen nationale koppen die zijn vastgelegd in een afzonderlijke wet? Betoogt de heer Terpstra dat?

De heer **Terpstra** (CDA): Als Europese regelgeving wordt vertaald in nationale wetgeving -- hetgeen moet -- heeft de Kamer zich vrij breed uitgesproken in de zin dat zij het niet juist vindt dat er in die vertaling nog Nederlandse ideeën worden toegevoegd aan de wet. Dit hebben wij al een paar keer uitgesproken. In het kader van de richtlijn naar aanleiding van affaire-Parmlat had minister Donner in een wetsvoorstel de Europese regelgeving verfraaid en dat hebben wij unaniem afgewezen. In zijn motie doet de heer Bröcker eigenlijk ook een beroep op de regering om bij de vertaling van EU-regelgeving naar nationale regelgeving geen nationale koppen erop te zetten. Ik zal het over die motie in het vervolg van mijn betoog nog hebben.

De heer **Reuten** (SP): De motie-Bröcker is niet in stemming gekomen, omdat die is aangehouden.

De heer **Terpstra** (CDA): Die bestaat echter wel.

De heer **Reuten** (SP): Ja. Volgens mij is het standpunt van de Eerste Kamer tot nog toe dat er binnen de implementatiewet geen nationale kop moet zijn, omdat je moet implementeren. Mijns inziens is het standpunt van deze Kamer dus dat er

binnen de implementatiewet geen nationale kop mag voorkomen. Volgens mij is het standpunt van deze Kamer niet dat er geen wetten en regels moeten zijn die afwijken van Europese regelgeving, maar dat die uiteraard wel daarmee in overeenstemming moeten zijn.

De heer **Terpstra** (CDA): Die redenering kan ik helemaal volgen en die probeer ik zelf ook te volgen.

De heer **Reuten** (SP): Wij zijn het dus eens?

De heer **Terpstra** (CDA): Op dit punt zijn wij het eens.

Voor de voorliggende wetsvoorstellen moeten wij volgens mij drie vragen behandelen. Met name met de Interventiewet wordt vooruitgelopen op EU-regelgeving. Tevens is het onduidelijk of wij in ons land verder gaan dan de discussie in de EU. Je zou kunnen zeggen dat er op dit gebied geen nationale kop mogelijk is, omdat daarvoor geen EU-regeling bestaat. Dit zou in strijd kunnen komen met de aangehouden motie-Bröcker c.s., waarin staat dat het eigenlijk niet wenselijk is. Ik weet dat die motie niet is aangenomen, maar is aangehouden. Ik heb in mijn carrière als Eerste Kamerlid ooit één keer een motie ingediend. Die motie heb ik vier jaar achter elkaar aangehouden en ik weet dus hoe belangrijk aangehouden moties kunnen zijn. Daarom noem ik deze motie ook uitgebreid.

De twee andere punten hebben betrekking op het wetsvoorstel over de aansprakelijkheidsbeperking en het bonusverbod. Het gaat om een samenvoeging van onderwerpen die niets met elkaar te maken hebben. Voor het bonusverbod geldt ook nog het principe van terugwerkende kracht tot 6 oktober 2011.

Uit de stukken blijkt dat wij met de Interventiewet vooruitlopen op EU-regelgeving. Als verzachtende omstandigheid kan worden vermeld dat België, Duitsland, Denemarken en Groot-Brittannië ook reeds dergelijke wetgeving hebben, maar wel met een onderling verschillende inhoud. Kan de minister nog eens helder zijn visie geven op onze Interventiewet, in relatie tot de te verwachten EU-regelgeving? Als er EU-regelgeving komt, bijvoorbeeld in de vorm van een richtlijn, moeten de genoemde lidstaten die al een regeling hebben getroffen, die dan weer aanpassen? Of denkt de minister dat men in Europa uitgaat van een vrij grote vrijheid van de lidstaten om de zaak zelf te regelen?

Over de samenvoeging van verschillende onderwerpen in één wetsvoorstel is altijd veel discussie in de Kamer. Zelf zie ik senator Reuten als één van de grootste strijders tegen ongewenste samenvoeging. Ik kan mij eigenlijk geen behandeling van het Belastingplan herinneren waarin de heer Reuten geen bezwaar heeft gemaakt tegen ongewenste samenvoeging van van alles en nog wat. Bij het Belastingplan ging het over het algemeen nog over vergelijkbare onderwerpen die ergens iets met geld te maken hadden, maar hierbij gaat het over onderwerpen die totaal niets

met elkaar te maken hebben. Ik doel op de aansprakelijkheidsbeperking en de invloed op de salariering van werknemers van banken. Ik had daarom verwacht dat senator Reuten woedend zou worden vanwege deze verkrachting van rechtsbeginselen. Zijn woede is mij tot nu toe echter meegevallen.

De heer **Reuten** (SP): Ik wil alleen maar zeggen dat ik weliswaar niet woedend ben geworden, maar dat ik er wel iets over gezegd heb.

De heer **Terpstra** (CDA): Ja, maar dat deed de heer Reuten zonder enige woede.

De heer **Reuten** (SP): Je leert hier ook iets, hè.

De heer **Terpstra** (CDA): De heer Reuten straalde een zekere blijdschap over de samenvoeging uit. Dat idee kreeg ik althans.

Over het samenvoegen is altijd veel discussie in de Kamer geweest. De minister had al een bonusverbod voor nieuwe door de Staat gesteunde bedrijven ingevoerd. Collega Van Vliet van de PVV-fractie in de Tweede Kamer heeft een motie ingediend om het bonusverbod ook op oude gevallen van toepassing te verklaren. Met dit wetsvoorstel voert de minister deze motie uit. Uit de stukken blijkt duidelijk dat het eerst de bedoeling was om het te combineren met een ander wetsvoorstel, volgens mij een bepaalde verzamelwet. Door tijdsgebrek is dat echter niet gelukt en daarom is het onderwerp nu aan het voorliggende wetsvoorstel gekoppeld. Onze fractie is geen voorstander van deze vorm van gelegenhedswetgeving. Daarom schaar ik mij graag achter de vraag van collega Ester: waarom heeft het kabinet niet gekozen voor aparte regelgeving voor het bonusverbod in de door de Staat gesteunde financiële sector?

Het bonusverbod geldt voor oude en nieuwe gevallen, met terugwerkende kracht tot 6 oktober 2011. Dat is de dag waarop de minister tijdens de algemene financiële beschouwingen aankondigde dat hij een bonusverbod voor door de Staat gesteunde ondernemingen zou invoeren. Om de te verwachten bezwaren te verzachten, mogen de betreffende ondernemingen het salaris eenmalig met maximaal 20% verhogen. Hieruit blijkt naar onze mening dat ook de minister heeft geworsteld met het probleem van de terugwerkende kracht. Verhindert dat men nog even snel een bonus zou invoeren of de salarissen zou verhogen, is het argument voor deze terugwerkende kracht.

Het begrip "bonus" staat in een kwaad daglicht. Dat hebben wij vanmiddag ook kunnen merken. Mede daardoor is in de Tweede Kamer door diverse fracties tegen elkaar opgeboden in het afwijzen van dit verschijnsel. Juist daarom moet de Eerste Kamer volgens mij scherp opletten of aan alle rechtsbeginselen wordt voldaan. Het gemak waarmee bij het bestrijden van bonussen tegen elkaar wordt opgeboden in bestraffing en in de mate van het toepassen van terugwerkende kracht, geeft ons aanleiding hiervoor in de debat nogmaals de aandacht van de minister te vragen. In de eerste

plaats horen wij graag nogmaals de visie van de minister op dit punt. In de tweede plaats zijn wij uiteraard zeer geïnteresseerd in de visie van de collega's. Op grond van de antwoorden zullen wij in onze fractie ons definitieve standpunt bepalen.

*N

De heer **Knip** (VVD): Voorzitter. Wij zijn de minister dankbaar voor de antwoorden in de memorie van antwoord over het voorstel voor de Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen. Wij hebben echter wel behoefte om te reageren op een in onze ogen belangrijk punt. De minister stelt in de memorie van antwoord dat het in de artikelen 6.1 en 6.2 van de Interventiewet niet gaat om een uitzonderingstoestand in de zin van artikel 103 van de Grondwet. Daarom, zo stelt hij, ontbreekt ook de in de noodwetgeving gebruikelijke zinsnede "in buitengewone omstandigheden". Ik verwijs ook naar de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden en de Noodwet financieel verkeer. De heer Postema heeft die ook al even genoemd. Daarom, zo zegt de minister, zou het onjuist zijn om de artikelen 6.1 en 6.2 een nog ruimer toepassingsbereik te geven.

De stelling dat de noodregelingen in deze artikelen niet onder het regime van artikel 103 van de Grondwet vallen, is niet juist. Alle noodregelingen, ook als daarin niet de terminologie van "buitengewone omstandigheden" wordt gehanteerd, vallen onder de werking van artikel 103 van de Grondwet. Elke noodwet of noodregeling kan namelijk in het kader van een noodtoestand, zelfs vormvrij, in werking worden gesteld. Ook in de literatuur is men op dit punt eenduidig. Het lijkt geen twijfel dat de moeder van alle noodtoestanden aan de orde is als het financieel stelsel in ernstig en onmiddellijk gevaar is.

In het stelsel van artikel 103 van de Grondwet is het regime van de noodtoestand driedig. Ten eerste gaat het om het in werking kunnen stellen van noodwetten, zonder dat vooraf toestemming van de volksvertegenwoordiging nodig is. Ten tweede kunnen die noodwetten al dan niet van de Grondwet afwijken. Ten derde wordt het in werking zijn van die wetten bestendigd door het vervallen van het vereiste van een verlengingswet. Anders dan de minister stelt, zou het in de Interventiewet opnemen van de term "in buitengewone omstandigheden", derhalve het verwijzen naar een noodtoestand, op zichzelf niet tot een ruimer toepassingsbereik leiden. Wél zou hiermee helder worden aangegeven dat de artikelen 6.1 en 6.2 zonder meer onder het bereik van artikel 103 van de Grondwet vallen. Dat is belangrijk voor de staatsrechtelijke duidelijkheid over de aard van deze op zichzelf terecht zeer ver reikende bevoegdheden, maar het is zeker ook belangrijk voor de toepassing van alle staatsnoodrechtvereisten: achteraf verantwoording afleggen aan de volksvertegenwoordiging. De heer Terpstra raakte ook al even aan de betrokkenheid van de volksvertegenwoordiging.

In verband met dat laatste is het interessant om nota te nemen van het antwoord van de toenmalige minister van Financiën op de vraag waarom de noodregeling van artikel 97 van de Comptabiliteitswet niet is toegepast bij de nationalisatie van Fortis en ABN AMRO. De toenmalige minister was van mening dat het artikel zou gaan over noodwetgeving als het land onbestuurbaar is of dreigt te worden. Echter, hij gaf daarmee blijk van een wel erg beperkte opvatting van de materiële toepassingsvoorwaarden van het noodrecht. Ik vermoed overigens dat de werkelijke reden van die opstelling was dat er geen tijd was voor de voorhangprocedure van artikel 97 van de Comptabiliteitswet, hetgeen het noodwetkarakter van dit wetsvoorstel zou onderstrepen. Het gaat hierbij niet "slechts" om onbestuurbaarheid van het land, maar om een ernstige maatschappelijke ontwrichting die qua consequenties een "gewone" materiële ramp zeer licht te boven kan gaan. Er is dan alle aanleiding om te spreken van het gevaar van een noodtoestand. De regering moet dan echt iets doen.

Ten slotte, voor de duidelijkheid, heeft mijn fractie gewezen op het in de voorgestelde tekst van de artikelen 6.1 en 6.2 genoemde "ingrijpen in een onderneming". Dat is een formulering die suggereert dat het gaat om microprudentieel toezicht. Het was beter geweest om de tekst te veralgemeniseren tot het ingrijpen in financiële ondernemingen in een hele sector, als het hele financiële stelsel in gevaar komt. Het is dan duidelijker dat er macroprudentieel toezicht wordt uitgeoefend. Omdat het voor de reikwijdte van de beide artikelen echter materieel niet veel zou uitmaken -- er zijn immers maar weinig echt systeemrelevante instellingen in Nederland -- kan mijn fractie hiermee leven.

De heer **Reuten** (SP): Mijn fractie is het niet eens met senator Knip. Hij lijkt namelijk te impliceren dat het voorliggende wetsvoorstel alleen van toepassing is in een noodtoestand. Volgens mij is dat niet correct, maar misschien impliceert hij dit niet.

De heer **Knip** (VVD): Nee, dat zeg ik niet. Ik zeg juist dat hiermee vormvrij noodregelingen worden toegepast. Artikel 103 van de Grondwet voorziet daarin. In een acute noodsituatie kan het bestuur of een regering namelijk onmiddellijk iets doen. Het is dus niet nodig om daarvoor apart een procedure te volgen en eerst een noodtoestand uit te roepen. Dat gebeurt al door het treffen van de regeling zelf.

De heer **Reuten** (SP): Voor alle duidelijkheid, zijn wij het er dus over eens dat je in een noodtoestand dingen kunt doen op basis van de Grondwet, maar dat je in een toestand die daarop afstevent, maatregelen kunt nemen zoals die in het voorliggende wetsvoorstel staan?

De heer **Knip** (VVD): Het stelsel bestaat sinds 1997. Zeker met dit wetsvoorstel wordt bevestigd dat een regering in feite alles kan doen als er een

acute noodsituatie dreigt. Toenmalig minister Bos heeft dat indertijd ook gedaan.

De heer **Reuten** (SP): Ja, maar ik wil dus graag vaststellen dat je de maatregelen kunt treffen die in dit wetsvoorstel zijn vervat, als er nog geen noodtoestand dreigt.

De heer **Knip** (VVD): Dat kan ik me voorstellen, maar ik kan me ook voorstellen dat de regering dan niet een vormvrije weg kiest.

*N

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Als wetgeving met een dermate ingrijpende interventiemogelijkheid van de overheid een aantal jaren voor 2008 aan de orde was geweest, was dit huis te klein geweest. Geconfronteerd met de conclusies van commissie-De Wit en met alles wat wij ons herinneren van ABN AMRO, Fortis, DSB, Icesave en de turbulentie in de eurozone, spreken wij hierover als een realiteit en vinden wij, ook mijn fractie, dat verstandig. Wij willen hierbij wel een paar opmerkingen maken, omdat het voorstellen van een heel principieel karakter zijn. Die opmerkingen gaan overigens niet over wetsvoorstel 33057, dat wij onbesproken laten.

Er is in de vakliteratuur en in de financiële sector aandacht gevraagd voor een paar aspecten. Ik concentreer me op wetsvoorstel 33058 over de aansprakelijkheidsbeperking en de beperking van de bonussen van bestuurders en beleidsbepalers. Vanuit de sociaal-liberale gedachte is er altijd een gezonde achterdocht noodzakelijk als een toezichthouder zichzelf een beperking van zijn aansprakelijkheid oplegt. Ik erken echter dat de bevoegdheden in deze bijzondere situaties relevant en gerechtvaardigd zijn. Er zal echter wel prudent mee moeten worden omgegaan. In de internationale financiële wereld staan grote belangen op het spel. Grote internationale financiële concerns hebben advocaten die met claims kunnen dreigen. Die hangen dan boven de markt en zouden een interventie van de toezichthouder misschien kunnen afwimpelen. Dat zou niet verstandig zijn. Die beperking tot opzet en grove schuld vinden wij uiteindelijk terecht en verstandig. Die beperking zie je trouwens in de hele wereld, ook in het Engelse "common law"-gebied.

Prudentie blijft hierbij echter vooropstaan. De reikwijdte van de aansprakelijkheidsbeperking is in de Tweede Kamer bij amendement namelijk uitgebreid naar al het handelen of nalaten in de uitoefening van de op grond van een wettelijk voorschrift opgedragen taak of verleende bevoegdheid. Dit klinkt als meer financieel blauw op straat, maar de platte pet krijgt hiermee ook een groot dienstwapen mee. Wij vernemen graag van de minister in welke behoefte deze uitbreiding eigenlijk voorziet. Welke casusposities waren er waardoor de AFM en DNB zijn teruggeschrokken voor optreden omdat zij die beperking niet hadden? Dat DNB blij is met de uitbreiding, wat in de memorie van antwoord staat, begrijp ik.

Dan kom ik op het bonusverbod. Een bonus zou een beloning moeten zijn voor een prestatie die

waarde toevoegt aan de onderneming. Dat is een breder waardebegrip dan de aandeelhouderswaarde, zo zeg ik in navolging van de heer Ester. Principieel is er ook niets verkeerd aan een variabele beloning, maar het is wel bijzonder dat in de financiële sector, die ook een nutsfunctie vervult, zulke uitwassen zijn ontstaan, zodanig dat er nu zelfs een dergelijke interventiewet nodig is. Er zijn onaanvaardbare beloningen geweest in de sector in de vorm van bonussen. Die bestaan overigens nog steeds. In de Angelsaksische wereld wordt daarover heel anders gedacht. Dat is een van de redenen waarom de bonussen nog steeds bestaan.

Over bonussen heb ik niet zozeer een moreel oordeel als wel een praktisch oordeel. Bonussen spelen een rol als een van de mechanismen die kunnen leiden, samen of afzonderlijk, tot wat ooit genoemd is "a colossal failure of common sense". Dat is de titel van een boek over de ondergang van Lehman. In een omgeving waarin publiek geld wordt uitgegeven om een bank te redden, rechtvaardigt deze "failure of common sense" dat aan bonussen paal en perk mag worden gesteld.

Dogmatisch gezien is dit een correctie vanuit de openbare orde op wat privaatrechtelijk is vormgegeven. Dat kwam net even aan de orde. Ik geloof dat de heer Ester vroeg welke sanctie hierop geldt. Het gaat om aanspraken van bestuurders en werknemers. In de memorie van toelichting is echter niet helemaal helder of de aanspraken krachtens dit wettelijk verbod van rechtswege niet meer bestaan of niet meer mogen worden gehonoreerd door de bestuurders en de raad van commissarissen als toezichthouder. Graag krijg ik hierop een nadere verduidelijking. Die kan de minister misschien meenemen in het punt over de sancties. Ik zie dat er sprake zou zijn van ongeschiktheid bij het niet naleven ervan. Dat kan een rechtvaardigingsgrond zijn voor het ontslaan van bestuurders, maar dat is natuurlijk nogal een zwaar wapen.

Het bonusverbod is met terugwerkende kracht ingevoerd op 6 oktober 2011. Er is later nog wat verder gevarieerd. Het is evident dat invoering met terugwerkende kracht een heel ingrijpende maatregel is, ook al zijn wij verontwaardigd over wat er is gebeurd. Wij moeten daarmee terughoudend omgaan. Wij hebben het net over wetssystematiek gehad en over het feit dat er twee onderwerpen zijn vervat in één wetsvoorstel. Wij moeten dus voorzichtig zijn met invoering met terugwerkende kracht. De minister veronderstelt dat in de bestuurskamers van financiële instellingen geluisterd is naar de algemene beschouwingen en dat men het dus kon weten, maar mijns inziens overschat hij de belangstelling in de bestuurskamers voor het ongelofelijk goede werk dat de minister verricht. De invoering met terugwerkende kracht is dus nogal arbitrair. Nochtans zullen wij dit in het grote geheel steunen.

Ik kom bij het wetsvoorstel 33059. Een meltdown van het financiële stelsel was in 2008 zeer reëel. In de rapporten van de commissie-De Wit kunnen wij lezen voor welke duivelse keuzes de

minister, het kabinet en de Nederlandsche Bank zijn gesteld. Die keuzes kunnen terugkomen in een variant. De minister, het kabinet en de Nederlandsche Bank kunnen nooit helemaal voorspellen hoe deze keuzes eruit zullen zien. De onderliggende gedachte van de regering is dat de tucht van de markt moet blijven gelden -- dat is juist -- en dat instellingen failliet kunnen gaan. De nutsfunctie brengt echter met zich mee dat een ingrijpen inderdaad mogelijk is. Dit moet zijn in het algemeen belang van de openbare orde van de financiële instellingen voor de Nederlandse economie. Die gedachte steunen wij dus.

Ik heb daarbij nog een paar kanttekeningen. De Europese richtlijn kwam zojuist al even ter sprake in de bijdrage van collega Terpstra. Naar mijn weten is er een concept. Prof. Victor de Serrière, bijzonder hoogleraar effectenrecht aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, wierp bij zijn oratie op 30 november 2011 terecht de vraag op: waarom niet gewacht op het van kracht worden van de EU-richtlijn? Over twee jaar moeten wij de regeling namelijk waarschijnlijk weer aanpassen. Ik denk dat ik het antwoord weet. Het ging de heer Postema al niet snel genoeg. De opportuniteit van de politieke krachtenvelden is dat er iets moet worden gedaan en vele landen gingen ons voor. Ik begrijp dit wel. In de overwegingen van de oratie werd een aantal verbeteringen gevraagd, maar deze zijn nu niet meer relevant. Ik heb hierdoor zojuist wel zitten nadenken over de discussie rondom de "kop" op een EU-richtlijn. Ik denk dat het een januskop is: als hij ons bevalt, willen wij hem wel, maar als hij ons niet bevalt, willen wij hem niet.

In de oratie is ook over een ander aspect gesproken. Ik wil dat de minister voorleggen. In de conceptrichtlijn zit een bail-inmogelijkheid: een gedwongen permanente afschrijving van kapitaalverschaffers in het geval van een deconfiture. Dit is veel te ingewikkeld om nu in detail te bespreken; het komt in de oratie aan de orde. Er is hierover ook een discussion paper verschenen van het DG Interne markt. Graag zou ik van de minister de toezegging krijgen dat hij dit onderwerp behandelt in een notitie aan de Kamer. Daarbij kan hij zeer goed gebruikmaken van het genoemde discussion paper. Over een jaar of twee jaar zijn wij waarschijnlijk in tijdnood als wij dit onderwerp gaan bespreken. Graag zou ik dus zien dat de minister dit onderwerp voor ons uiteenzet, zodat wij het tijdig kunnen bespreken.

Ik heb nog een paar opmerkingen over de paritas creditorum, de gelijke positie van crediteuren. Het ingrijpen van het ministerie van Financiën en de Nederlandsche Bank berust op verschillende grondslagen. Bij het ministerie van Financiën gaat het om ernstig en onmiddellijk gevaar. Inmiddels hebben wij vastgesteld dat dit in overeenstemming is met de Grondwet; zo interpreteer ik althans de discussie. De Nederlandsche Bank mag echter interveniëren indien er tekenen zijn van een gevaarlijke ontwikkeling. Hierop wordt slechts summier getoetst. De Nederlandsche Bank kan dus in meer gevallen tot actie overgaan dan de minister, maar

na de invoering van de aansprakelijkheidsbeperking is er minder juridische bescherming. Graag zou ik van de minister horen waarom dit zo summier geregeld is en waarom de Nederlandsche Bank niet eerst zou moeten overleggen met andere organen, zoals de AFM, of met de minister zelf. Of heb ik de minister niet goed begrepen? Ik ga ervan uit dat DNB voorbereid is op deze situatie, maar de commissie-De Wit heeft hier wel een paar dingen over gezegd. Hopelijk is alles inmiddels ten goede gekeerd.

Ik heb nog een vraag over de paritas creditorum. Als er bij het onderbrengen van deposito's bij een nieuwe partij waardeoverdracht is, zien wij voor andere partijen wel mogelijkheden om dit aan te vechten, maar niet voor de instelling zelf. Wij achten dit een wat dunne regeling. In de literatuur is hier het nodige over geschreven. In dit verband vraag ik de minister hoe zich dit verhoudt tot het eerste protocol van het EVRM, waarin afspraken zijn gemaakt over de bescherming van eigendommen. Wij kunnen billijken dat het belang van spaarders in een dergelijke situatie voorop wordt gesteld, maar ook hier moet rekening worden gehouden met rechtsbescherming in een evenwichtige mate.

Tot zover de kanttekeningen van mijn fractie bij deze voorstellen. Met deze kanttekeningen zijn wij er overigens positief over, maar wij zouden wel graag nog antwoord krijgen op enkele vragen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Terugdringen alcoholgebruik onder jongeren!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Drank- en Horecawet met het oog op de terugdringing van het alcoholgebruik onder met name jongeren, de voorkoming van alcoholgerelateerde verstoring van de openbare orde, alsmede ter reductie van de administratieve lasten (32022).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister van Veiligheid en Justitie van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Voorzitter. Vandaag behandelen wij de wijziging van de drank en horecawet. De voorgestelde wijzigingen hebben een driedelig doel:

1. het terugdringen van het alcoholgebruik, met name onder jongeren;
2. het voorkomen van alcoholgerelateerde verstoring van de openbare orde;

3. een vermindering van de administratieve lasten.

Wij bedanken de minister van Volksgezondheid voor de beantwoording van de schriftelijke vragen. Wij willen ons vandaag primair richten op de eerste doelstelling. In hoeverre zullen de voorgestelde maatregelen bijdragen aan het terugdringen van alcoholgebruik onder jongeren? Ik heb dan ook weinig vragen aan de minister van Veiligheid en Justitie, maar ik dank hem voor zijn aanwezigheid vanmiddag.

Om maar meteen bij de kern van de zaak te komen: de PvdA-fractie kan zich vinden in de maatregelen die worden voorgesteld, maar is van oordeel dat deze niet ver genoeg gaan. Wij maken ons grote zorgen over het overmatig alcoholgebruik onder jongeren en de schadelijke gevolgen van dat gebruik voor henzelf, hun gezondheid en de omgeving. Er is een werkelijk overstelpend wetenschappelijk bewijs dat alcoholgebruik schadelijk is en dat het onder jongeren meer dan schadelijk is. Zo is genoegzaam bekend dat de hersenen van jongeren en jongvolwassenen pas rond het 23ste levensjaar volgroeid zijn en dat alcoholgebruik een gezonde ontwikkeling van de hersenen nadelig kan beïnvloeden. Ook weten wij dat de risico's groter worden naarmate eerder met alcoholgebruik wordt begonnen. Probleemgebruik zorgt bovendien voor blijvende schade. Het staat een schoolcarrière in de weg. Er wordt meer gespijgeld, de concentratie neemt af en kinderen verliezen hun belangstelling voor school.

Behalve de schade aan hun eigen gezondheid is er ook sprake van overlast, vandalisme, diefstal en geweld ten gevolge van overmatig gebruik van alcohol. De relatie tussen agressie en alcoholgebruik is wetenschappelijk aangetoond. Op de vraag van mijn fractie hoeveel kosten hier nu mee gemoeid zijn, antwoordt de minister dat die informatie niet beschikbaar is omdat het om uiteenlopende kosten gaat. Naar ons oordeel mag dit geen excuus zijn. Het is juist van groot belang om meer inzicht te krijgen in gemaakte kosten en die kosten ook zichtbaar en publiek te maken zodat ouders, kinderen en alcoholverstrekkers zich realiseren wat de maatschappelijke kosten zijn die met overmatig alcoholgebruik zijn gemoeid. Het beeld dat drinken vooral gezellig is, mag niet verhullen dat er ook een heel andere werkelijkheid is.

Terug naar wat we weten van overmatig alcoholgebruik. Het aantal alcoholvergiftigingen onder meisjes tussen 15 en 19 jaar is sinds 2005 verdubbeld. Het aantal jongens dat met een alcoholvergiftiging in het ziekenhuis belandde, nam tussen 2005 en 2010 met 66% toe. VeiligheidNL stelt dat het probleem zit in de overgang van 15 naar 16 jaar, het moment waarop alcoholgebruik wettelijk mag. Juist dan is het voor velen niet mogelijk de weelde te dragen, en onder invloed van de groepsdruk wordt er te veel gedronken.

Ik kan nog lang doorgaan met het noemen van feiten, cijfers, percentages en uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek, maar dat laat ik nu achterwege omdat ik weet dat al deze gegevens ook bij de ministers bekend zijn. Juist omdat het bewijs zo overstelpend is, bevreedt het mijn

fractie dat niet veel harder is ingezet op het terugdringen van het alcoholgebruik onder jongeren en er niet meer en strengere maatregelen zijn genomen, bijvoorbeeld ten aanzien van de leeftijdsgrens van 16 jaar. Bij nota van wijziging is het experimenteerartikel om gemeentes de mogelijkheid te geven om de leeftijd van 18 jaar aan te houden, eruit gehaald. Het zou tot te veel "alcoholtoerisme" leiden en een onduidelijke normstelling teweegbrengen. Mijn fractie begrijpt deze redenering, maar waarom is er dan niet gekozen voor de 18 jaargrens? Dan is de norm helemaal duidelijk: voor alle alcoholische dranken geldt dan een leeftijd van 18 jaar.

De minister stelt dat een leeftijdsgrens van 18 jaar niet haalbaar is omdat het al moeilijk genoeg is om een leeftijdsgrens van 16 jaar te handhaven. De handhaving van de huidige leeftijdsgrens moet eerst op orde zijn. Maar dat is toch een vreemde redenering als we allemaal weten dat juist de leeftijd het criterium is voor het voorkomen van schade op latere leeftijd? Bovendien kan het feit dat het met 16 jaar niet goed lukt toch nooit een rechtvaardiging zijn voor het niet verhogen van de leeftijdsgrens? Mijn fractie vindt deze argumentatielijnen niet overtuigend en wil graag van de minister horen wat de inhoudelijke overwegingen zijn geweest om niet voor 18 jaar te kiezen. Deze vraag klemmt des te meer nu we zien dat in verschillende gemeentes, bijvoorbeeld in Rotterdam, Dalfsen en Amersfoort, beleid wordt ontwikkeld om toch de grens van 18 jaar in te voeren. Deze gemeentes zouden zich gesteund moeten weten door landelijk beleid met een eenduidige norm: vóór 18 jaar drink je niet. Die steun geldt ook voor scholen, ouders en sportverenigingen. In dit verband is het goed om op te merken dat reeds in 17 van de 27 EU-landen de grens van 18 jaar geldt. Nederland zou zich in goed gezelschap bevinden als het ook voor 18 jaar zou kiezen.

Er is de laatste tijd veel maatschappelijke onrust ontstaan over het alcoholgebruik onder jongeren en de berichten over comazuipen hebben dit versterkt. Vrijdag stond er nog een paginagroot artikel in het NRC Handelsblad hierover. In de leeftijdsgroep van 15 tot 19 jaar komen de meeste alcoholvergiftigingen voor. Vooral de stijging onder meisjes van 15 tot 19 jaar is met 101% zeer verontrustend. Veel verschillende maatschappelijke organisaties en professionals hebben daarom opnieuw gepleit voor de leeftijd van 18 jaar. Ook een meerderheid van de Nederlandse bevolking, 78% zelfs, is voor een landelijke leeftijdsgrens van 18 jaar. Is de minister bereid de leeftijdsverhoging naar 18 jaar in overweging te nemen en op korte termijn met een wetswijziging in deze richting te komen? De andere maatregelen die in deze wet zijn opgenomen en die mijn fractie steunt, zouden, naar het oordeel van mijn fractie, met deze hogere leeftijdsgrens aan doeltreffendheid winnen.

Ik heb enkele vragen over de afzonderlijke maatregelen die worden voorgesteld, allereerst over de verstrekking van alcohol. In dit wetsvoorstel worden regels gesteld aan commerciële instellingen en is er sprake van een

vereenvoudiging van het vergunningstelsel. Er is natuurlijk ook sprake van alcoholverstrekking in kantines van sportverenigingen en dergelijke, de zogenaamde paracommerciële instellingen. Het is mijn fractie niet duidelijk of voor beide soorten instellingen hetzelfde regime zal gelden. Is het instrument "schorsing" ook van toepassing op de paracommerciële instellingen? Zijn er uniforme regels voor de prijsstelling? Naar het oordeel van mijn fractie zouden alle instellingen die alcohol verstrekken onder een gelijkkluidend regime moeten vallen en dus strafbaar moeten zijn als zij zich niet aan de regels houden, bijvoorbeeld de regels over de leeftijdsgrens en de prijzen. Wij begrijpen uit dit wetsvoorstel dat het aan het lokale bestuur is om verordeningen op te stellen voor paracommerciële instellingen. Het is echter niet duidelijk binnen welke landelijke kaders dat moet plaatsvinden. Kan de minister dit nader toelichten?

In dit voorstel wordt ook een verdere regulering van prijzenacties voorgesteld waardoor gemeentes meer mogelijkheden krijgen om prijzenacties in de vorm van happy hours of stuntprijzen in een verordening te regelen. Mijn fractie steunt dit initiatief en gaat ervan uit dat dit ook voor de paracommerciële instellingen geldt. Graag nog een bevestigend antwoord op dit punt.

Dan heb ik een paar vragen over de verkoop van alcohol. Met de voorgestelde wijzigingen heeft de burgemeester straks ook de bevoegdheid om een vergunning op te schorten of in te trekken als een detailhandel tot driemaal toe de wet heeft overtreden. De "three strikes out"-maatregel geldt voor detailhandelzaken die drie keer worden betrapt op het verkopen van drank aan jongeren onder de 16 jaar. De boetebedragen hiervoor zijn ook flink verhoogd.

Wij steunen deze maatregel, maar hebben enkele vragen over de uitvoerbaarheid. Het aantal verkooppunten van alcohol is namelijk tamelijk hoog. Niet alleen de slijterijen maar vooral ook de supermarkten zijn een belangrijk verkoopkanaal. Hoe kan er worden toegezien op naleving van de regels terwijl er zo veel plekken zijn waar drank wordt verkocht? Ziet de minister hiertoe mogelijkheden? Is bij de voorbereiding van deze wetswijziging overwogen om de verkoop van drank uitsluitend te laten plaatsvinden in slijterijen die daarvoor een vergunning ontvangen? Is er dus overwogen om een verbod op de verkoop van drank door supermarkten in te stellen? Naar het oordeel van mijn fractie is het dan veel duidelijker waar drank wordt verkocht, is het toezicht eenduidig, kan de handhaving worden aangescherpt en wordt de drempel bij jongeren verhoogd. Nu kopen jongeren hun sixpacks en breezers immers vooral in de supermarkt. Waarom is hier niet voor gekozen?

In het wetsvoorstel dat wij vandaag bespreken is gekozen voor het strafbaar stellen van de horeca, de slijterijen, de supermarkten en de jongeren zelf. In het laatste geval gaat het om jongeren onder de 16 jaar die "alcohol aanwezig" hebben, zoals dat in slecht Nederlands in de wet staat. Het is niet duidelijk hoe dit alles precies in zijn werk zal gaan. De horeca, de slijterijen en de supermarkten kunnen een bestuurlijke boete

krijgen, maar er kan ook sprake zijn van een strafrechtelijke vervolging. Wanneer is van het ene en wanneer is van het andere sprake? Wat is precies de rol van de gemeente en van het OM in dezen? Verder heeft de minister van VWS ook een bevoegdheid om bestuurlijke boetes op te leggen. Hoe verhoudt deze bevoegdheid zich tot de bevoegdheid van de gemeente?

Wat de jongeren betreft heeft de minister ervoor gekozen om alleen het aanwezig hebben van drank onder de 16 jaar strafbaar te stellen en niet het gebruik van alcohol. De overweging om dit niet te doen, is dat het jongeren ervan zou kunnen weerhouden om hulp te zoeken. Kan de minister aangeven waarop zij deze redenering baseert? Is er onderzoek of zijn er gegevens die in deze richting wijzen en die laten zien dat het jongeren ervan zou weerhouden om hulp te zoeken als het hebben genuttigd van drank onder de 16 jaar strafbaar zou zijn? De leden van de PvdA-fractie vragen zich af of het niet veel duidelijker is voor de jongeren zelf en vooral ook voor hun ouders als zowel het hebben van drank als het nuttigen van drank onder de leeftijdsgrens strafbaar is. Daar gaat mogelijkwijs een sterkere preventieve werking van uit dan van het voorstel zoals dat nu voorligt. Het signaal is duidelijker en past ook goed bij het uitgangspunt in dit voorstel dat er sprake is van een gedeelde verantwoordelijkheid van de ondernemer die verkoopt en de jongere die drinkt.

Dan wil ik nog een paar opmerkingen maken over alcoholgebruik in de privésfeer. Het is algemeen bekend dat een belangrijk deel van de drankconsumptie onder jongeren thuis of in hokken of keten plaatsvindt. Vooral het "indrinken" is een gewoonte geworden. Het is goedkoper en het feestje kan eerder beginnen. Ook thuis vindt veelvuldig alcoholgebruik plaats. Kan de minister aangeven welke mogelijkheden deze wet biedt om het alcoholgebruik terug te dringen? Biedt de decentralisatie naar de gemeenten meer mogelijkheden om in te grijpen in het drankgebruik in hokken of keten? Deze plekken zijn immers niet aan te merken als "een voor het publiek toegankelijke plaats", maar er wordt natuurlijk wel heel veel gedronken. Kunnen de gemeenteambtenaren die straks over een bijzondere opsporingsbevoegdheid beschikken, hier een rol vervullen? Ziet de minister binnen het kader van de wet nog mogelijkheden om de ouders aan te spreken?

Tot zover onze vragen over het wetsvoorstel zelf. Ter afronding heb ik nog enkele opmerkingen over maatregelen die niet in de wet zijn opgenomen maar wel kunnen bijdragen aan het verminderen van alcoholgebruik onder jongeren. Daarop zouden wij graag een reactie van de minister willen.

Ik kom op de reclame. Op dit moment mag drankreclame pas na 21.00 uur op de televisie en de radio. Waarom wordt niet, net zoals bij het roken, een totaalverbod van kracht: geen reclame voor drank op radio en tv? De grens van 21.00 uur levert niet veel op, want ook na die tijd kijken jongeren volop televisie. Bovendien is de hoeveelheid reclame na 21.00 uur verviervoudigd,

zo blijkt uit gegevens. Het antwoord van de minister dat alcohol, anders dan roken, niet voor iedereen schadelijk is, is weinig bevredigend. Juist het feit dat het voor jongeren schadelijk is, moet een afdoende argument zijn. Het beeld van het onschuldige drankje moet krachtig worden bestreden. Ziet de minister mogelijkheden om verder te gaan en te kiezen voor een totaalverbod op reclame? Wat zou erop tegen zijn?

Dan heb ik nog een vraag over de prijs. In het Lenteakkoord is voorgesteld om de accijns op alcohol te verhogen. Wij steunen dit van harte, maar ik moet eerlijk bekennen dat ik al wat minder enthousiast was toen ik in de krant las dat dit netto 2 cent voor een bierblikje betekent. In navolging van Engeland zou een drastische verhoging van de prijzen ook voor Nederland een optie kunnen zijn. Met name de nu bijzonder goedkope drank in de supermarkt met stuntprijzen zou aangepakt moeten worden. Ziet de minister mogelijkheden om naast de accijnsheffing een prijsbeleid te voeren en in navolging van de Engelse regering een minimumprijs vast te stellen?

Ik rond af. Het voorliggende wetsvoorstel bevat verbeteringen ten opzichte van de huidige wetgeving, maar mijn fractie is ook van oordeel dat er kansen gemist zijn om nog meer werk te maken van het terugdringen van alcoholgebruik onder jongeren. Ook maken we ons zorgen over de mogelijkheden van de gemeenten om de handhavingstaak daadwerkelijk uit te voeren. Wij hebben begrepen dat er nu al geen geld meer is om de huidige wet te handhaven. Hoe zal dat straks gaan met al deze nieuwe taken die er bij de gemeenten bij komen? Wij steunen de keuze voor decentralisatie, maar de handhavers in de gemeenten verdienen een steun in de rug, niet alleen van het eigen gemeentebestuur maar ook van het Rijk, met eenduidige wetgeving en voldoende financiële middelen om effectief te kunnen handhaven. Ten slotte zijn wij benieuwd naar de wijze waarop het nieuwe beleid zal worden gevolgd en geëvalueerd. Wij begrijpen dat die taak is neergelegd bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Kan de minister wat meer duidelijkheid geven over de wijze waarop de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit die monitoringstaak gaat uitvoeren?

Wij zien met belangstelling uit naar de antwoorden van de ministers.

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Dit wetsvoorstel roept zo veel verlangens op, zo veel dingen die beter zouden kunnen. Ik sluit mij wat dat betreft helemaal aan bij alles wat de PvdA heeft opgesomd. Ik kies twee items, omdat die voor mijn fractie de allerbelangrijkste zijn; hetgeen niet wil zeggen dat wij de wensen die de PvdA zojuist heeft geuit en die overigens ook onlangs in de Tweede Kamer zijn geuit, niet onderschrijven.

Sinds jaar en dag weten we dat een glaasje rode wijn uitstekend is voor de gezondheid van de ouder wordende mens. We weten echter pas sinds kort hoe slecht dat glaasje is voor onze pubers. Het gevaar voor blijvende en onomkeerbare

hersenschade zou alle bellen moeten doen rinkelen. Voor dit kabinet weegt echter het belang van het bedrijfsleven kennelijk minstens even zwaar als dat van onze jeugd. Dat is in strijd met artikel 3 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, waarin staat dat het belang van het kind altijd de eerste overweging moet zijn. Dat is in strijd met artikel 24, eerste en tweede lid van het IVRK, waarin staat dat het kind recht heeft op de grootst mogelijke mate van gezondheid en dat de staten die partij zijn, passende maatregelen moeten nemen voor de volledige verwezenlijking van dit recht. De minister vindt dat zij daaraan voldoet met voorlichting vooraf en medische hulp als het kwaad al geschied is. Het zij zo. Er is helaas nog geen IVRK-hof om het laatste woord hierover te spreken.

Er is in twee schriftelijke rondes ontzettend veel gewisseld. Daarom beperk ik mij nu tot de leeftijdsgrens in samenhang met de handhaving en de alcoholreclame. Er zijn en blijven volgens het voorstel twee leeftijdsgrenzen. De SP meent een tegenstrijdigheid te constateren in de opstelling van de ministers inzake het toepasselijk verklaren van het wetsvoorstel op alle jongeren beneden de 18 jaar. In de nadere memorie van antwoord wordt namelijk gesteld dat het introduceren van een nieuwe leeftijdsgrens geen zin heeft zolang de naleving van de bestaande norm niet is verbeterd. De VNG heeft echter namens de gezamenlijke gemeenten gepleit voor één leeftijdsgrens op 18 jaar. Zie haar website. De VNG pleit ook voor het strafbaar stellen van het gebruik door jeugdigen. Als de VNG nu zelf denkt dat men beter, efficiënter kan handhaven als er één leeftijdsgrens is, waarom denken de ministers daar dan anders over? De gemeenten zijn toch degenen die het werk moeten doen?

Ik heb in mijn nadere vragen nog zes belangrijke maatschappelijke organisaties en twee onderzoeken genoemd die pleiten voor een leeftijdsgrens van 18 jaar. Het draagvlak daarvoor onder de Nederlandse bevolking en onder degenen die moeten handhaven, is ongekend groot. Mijn voorganger heeft het al genoemd. Ik zal al die argumenten hier niet herhalen.

Ik ga wel nog even in op de handhaving. Het kabinet zegt: de handhaving is niet in orde; zodra dat wel het geval is, valt te overwegen om op de leeftijdsgrens van 18 jaar over te stappen. Wat investeert het kabinet om de gemeenten in staat te stellen de handhaving op orde te krijgen? Veel te weinig, daar is iedereen het over eens. Onlangs is daar in een AO en een plenair debat in de Tweede Kamer ook uitgebreid over gesproken. Ook wat toen is gezegd, ga ik niet herhalen. Mijn punt is dat het in ons politieke bestel onderhand een pavlovreflex lijkt te zijn geworden om, als er onvoldoende gehandhaafd wordt, een nieuwe wet te maken in plaats van in te zetten op handhaving van de bestaande wetgeving. Zowel dit kabinet als het vorige kabinet weigert consequent onderzoek te laten doen naar de prijs van een wet, vanaf de eerste stap op het departement tot en met deze Kamer en het invoeringstraject. Als het geld dat aan deze wet is gependend sinds 2008 aan handhaving was besteed, zou het hele probleem nu

misschien een heel stuk beter onder controle zijn. De SP zal blijven pleiten voor het terugdringen van deze perverse politieke reflex.

Nu wij, gelet op de beschikbaar gestelde middelen, op enige redelijke termijn niet veel verwachten van de verbetering van de handhaving, vinden wij het ook niet zinnig om te wachten met de verhoging van de leeftijdsgrens voor verkoop en gebruik in de openbare ruimte tot 18 jaar. Wij vragen de minister derhalve toe te zeggen een voorstel van wet voor te bereiden waarin de leeftijdsgrens voor het verkopen en gebruiken door jongeren wordt gesteld op 18 jaar. De PvdA heeft dat tot mijn vreugde ook al gevraagd.

Ik kom op de reclame en de sponsoring. Uit onderzoek blijkt zonneklaar dat alcoholreclame van invloed is op het drinkgedrag van jongeren, zowel op de korte termijn als op de lange termijn. Om deze reden heeft het ministerie van VWS een aantal jaren geleden een wettelijke beperking op alcoholreclame ingevoerd. Deze regeling is geëvalueerd en wat blijkt? Jongeren worden meer dan voor de invoering van die tijdsrestrictie met alcohol geconfronteerd. Ook dat is al genoemd. Maar goed, dat zijn vandaag voor velen van ons toch de belangrijkste punten voor de gezondheid van onze jongeren. Daar is nog de reclame via de nieuwe media bij gekomen. Desondanks kiest het kabinet niet voor een algemeen verbod, zoals dat met betrekking tot roken uiteindelijk is ingevoerd toen andere middelen niet hielpen. Het argument daarvoor is al genoemd: "matig alcoholgebruik is, anders dan roken, voor volwassenen niet altijd schadelijk". Ja, dat klopt, maar voor jongeren wel! En bovendien: matig roken is waarschijnlijk ook niet heel schadelijk, maar zowel bij roken als bij drinken schuilt het gevaar in verslaving. Bij roken door jongeren ligt bovendien geen blijvend hersenletsel op de loer. Het alcoholprobleem bij ouderen staat ook niet hoog op de politieke agenda, in tegenstelling tot de bestrijding van softdrugsgebruik, dat minder schadelijk is voor de gezondheid dan alcohol.

Het verschil in benadering zal wel zitten in de lobby, die er voor softdrugs anders uitziet dan voor alcohol! Wij krijgen daar echter de vinger niet achter. Immers, in antwoord op vragen van de PvdA in de Tweede Kamer antwoordde de minister onlangs dat zij het onwenselijk vindt om inzicht te geven in de contacten met de alcoholindustrie. Dat er geen sprake is van geheimzinnigheid, nu conform de mededeling van toenmalig minister Klink: de verslagen van het directeurenoverleg alcohol via de Wet openbaarheid van bestuur zijn te verkrijgen. Het addertje onder het gras is dat van het onlangs gehouden overleg geen verslag is gemaakt, omdat het een strategische sessie betrof. Waarom roept deze beantwoording toch onmiddellijk associaties met Kafka bij mij op? Gelukkig heeft de Nationale Ombudsman inmiddels laten weten dat de Kamer geïnformeerd dient te worden over contacten van het ministerie met belangengroeperingen. Die uitspraak ging over tabak maar er is geen reden om aan te nemen dat dat bij alcohol anders ligt. Het dan maar niet

opmaken van een verslag is een, naar de mening van mijn fractie, ongeoorloofde escape.

Goed, de alcohollobby zit dus bij de minister aan tafel en heeft groot belang bij reclame. Reclame heeft immers invloed nu en later. Meer drinken door de jeugd betekent in het algemeen ook later meer drinken, wat uit allerlei onderzoeken blijkt. Dat is goed voor de alcoholindustrie, én het geeft ongetwijfeld meer kosten voor de samenleving, onder andere voor de gezondheidszorg. Ziet het kabinet dat ook? Zo nee, hoezo niet, zo ja, waarom doet het er dan niets aan? *Après moi le déluge?* Heeft de minister enig idee hoeveel omzetverlies gevreesd wordt door de fabrikanten, verkopers en de horeca? Daar moet dan 84 mln., het bedrag dat jaarlijks uitgegeven wordt aan alcoholreclame, van afgetrokken worden om de schade ten gevolge van een verbod van reclame op alcohol vast te stellen, plus een mij onbekend bedrag aan sponsoring. Volgens het principe van "de vervuiler betaalt" zouden de kosten van vandalisme, agressie, geweld en andere criminaliteit begaan onder invloed van alcohol, alsmede de kosten van de alcoholpoli's, een deel van de alcoholverslavingszorg en de algemene gezondheidszorg eigenlijk deels op de alcoholbranche verhaald moeten kunnen worden. Hoe liggen deze kosten? En wat is de schade van alcohol ten opzichte van roken? Hebben de ministers daar enig zicht op? En dan hebben we het nog niet over de schade die individueel en door de samenleving als geheel wordt geleden ten gevolge van blijvende onomkeerbare hersenbeschadiging.

Nu de overheid deze geheel vrijwillig en onverplicht voor zijn rekening neemt, kunnen we die kosten ook aftrekken van het verlies dat zou worden geleden door het volledig afschaffen van reclame en sponsoring. Het zou geen overbodige luxe zijn om dat allemaal eens in beeld te brengen. Dan weten over welk omzetverlies we het hebben. Of gaat het om stemmenverlies? De vrees bestaat dat het één het gevolg zou kunnen zijn van het ander. Graag een antwoord, met name een inschatting van de kosten van alcoholgebruik voor de samenleving en het verschil met de kosten voor roken, waar immers wel van een algeheel reclameverbod sprake is.

De minister wil het alcoholprobleem, en dus de kans op hersenbeschadiging, beteugelen door jongeren weerbaar te maken tegen reclame. Onderkent de minister dat ook haar kledingkeuze bepaald wordt door de mode die weer via reclame tot haar is gekomen? De samenleving is van reclame doordrenkt en niemand ontkomt aan de invloed ervan. Des te belangrijker om jongeren daartegen te wapenen, maar het is naïef om te denken dat pubers evenwichtig genoeg zijn om de invloed van reclame geheel te weerstaan. En de gezonde leefstijl, die ook een beschermende factor zou moeten zijn en waarop de minister sterk inzet, is voor de onderkant van de samenleving dankzij dit kabinet verder weg dan ooit: gezond eten is duur, sport beoefenen in clubverband kost meer geld dan velen kunnen missen en een mentaliteitsverandering als je in een uitzichtloze situatie zit, is moeilijk op te brengen. De SP heeft in

de Tweede Kamer samen met de ChristenUnie gepleit voor het opschuiven van het verbod op alcoholreclame in de media en van sponsoring, van 21 uur naar 22 uur, een waarlijk bescheiden verzoek. De minister weet toch dat een 15-jarige niet om 9 uur in bed ligt met tv en licht uit!

Gesteund door het IVRK verzoeken wij de minister dringend dit verzoek alsnog welwillend in overweging te nemen.

Op 13 maart werd in de Tweede Kamer gestemd over een drietal moties van mijn partij samen met de ChristenUnie over het stopzetten c.q. beperken van alcoholreclame en sponsoring op tijden waarop jongeren een grote kans hebben om daarmee te worden geconfronteerd. Ondanks de steun van SP, CU, PvdA, PvdD en SGP, en wat betreft de reclame in bioscopen ook van GroenLinks, hebben deze moties het niet gehaald, maar dat was ruim voor de val van het kabinet. Wij hopen dat het CDA, dat inmiddels ruimhartig afscheid heeft genomen van het regeerakkoord, dat hoewel niet bindend in deze Kamer, zijn invloed tot op heden wel deed gelden, thans de gezondheid van onze jeugd laat prevaleren boven de belangen van de alcoholindustrie.

*N

Mevrouw **Scholten** (D66): Voorzitter. Vorige week ontving ik een mail van het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel, de koepelorganisatie van de supermarkten in Nederland. Deze mail vermeldde twee onderzoeken, een van de World Health Organization (WHO) en een van de Voedsel- en Warenautoriteit. Beide organisaties hadden cijfers gepubliceerd over het alcoholgebruik van Nederlandse jongeren. Beide organisaties constateerden positieve ontwikkelingen. Het percentage jongeren onder de 16 jaar dat in de supermarkt alcohol probeert te kopen, is gedaald naar 2. Je vraagt je onmiddellijk af: 2% van wat of van wie, maar los daarvan blijken de inspanningen van de supermarktorganisaties hun vruchten af te werpen.

Uit het WHO-onderzoek bleek dat het gebruik van alcohol onder 11- tot 15-jarigen in Nederland gedurende de afgelopen vier jaar is afgenomen. Nederlandse jongeren behoren hiermee tot de Europese jongeren die het minst drinken. Dit heb ik echt zo gelezen. De 15-jarigen drinken matig in vergelijking met 15-jarigen in andere landen, aldus het onderzoek.

Het controlesysteem van 's lands grootste kruidenier, die op de kleintjes let en dus ook op deze jongeren, is als volgt. Iedereen die jonger lijkt dan 20 jaar wordt om een identiteitsbewijs gevraagd. Voor de controle daarop worden mystery guests ingezet. Deze mystery guest is mondig, is circa 15 jaar oud en verschijnt met een flesje of krat alcohol aan de kassa.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Het feit dat nog maar 2% van jongeren onder de 16 jaar alcohol koopt, kan best wel kloppen. Want volgens andere onderzoeken wordt maar een heel klein percentage van de jongeren überhaupt gepakt, en wordt er

überhaupt maar weinig gecontroleerd. Dat op dat kleine aantal gecontroleerden het percentage laag is, wil ik wel geloven. Maar dat zegt toch niks over de hele groep die binnen enkele seconden alcohol kan bemachtigen, zonder dat er iets wordt gevraagd?

Mevrouw **Scholten** (D66): Dat weet ik ook niet. Ik weet alleen dat in het onderzoek staat dat 2% -- ik zei al: van wat of wie weet ik niet -- nog door de mazen van de leeftijdsgrens glipt. Ik hoop dat ik u hiermee tevreden stel; ik vermoed van niet, maar meer weet ik er niet van.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Op het gevaar af dat wij een hele discussie krijgen over percentages -- dat moeten wij niet doen -- is het wel heel duidelijk dat het in deze twee onderzoeken steeds gaat om gemiddelden, terwijl het probleem als wij het hebben over jongeren tussen de 12 en 16, of tussen 12 en 18 jaar, eigenlijk vooral gaat over de excessen. Dus gemiddeld wordt er minder gedronken, maar aan de uiteinden van de curve wordt er veel meer gedronken. Dat is eigenlijk het grote probleem.

Mevrouw **Scholten** (D66): Dit was geen vraag.

Ik had het over de mystery guest die met het flesje aan de kassa verschijnt en aan wie dat flesje wordt verkocht. Die gaat naar de chef. Dan wordt de naam van de caissière genoteerd. Als zij drie keer in de fout gaat, wordt zij ontslagen. Dus deze caissières weten heel goed wat zij doen, hoe zij hun baan moeten behouden en hoe zich dus moeten gedragen. Ik neem aan dat ook de andere supermarktketens deze procedure volgen. Dan is die 2% best geloofwaardig.

Dit wetgevingstraject heeft een lange adem. Toen deze Kamer daaraan begon, was het 2007-2008. Toen is op verzoek van het ministerie van VWS een onderzoek uitgevoerd waaruit bleek dat 85% van de kooppogingen door jongeren slaagde. In supermarkten was dat zelfs 91%. Dat is dan wel een heel ander verhaal dan de huidige 2%.

De vraag is dan ook: moeten we het er nog over hebben? Want de leeftijdsgrens die in 1999 in de wet is opgenomen, heeft uiteindelijk feitelijke gelding. Jongeren onder de 16 mochten al geen alcohol kopen en het lukt hun dus vrijwel ook niet meer.

Toch moeten we het er nog zeker wel over hebben. Het gaat niet alleen om de verkoop aan jongeren maar ook om het gebruik door jongeren. Dan kom ik aan de onderwerpen waarover mevrouw Meurs en mevrouw Quik het hebben gehad. Het Nederlands Signaleringscentrum Kindergeneeskunde gaf onlangs cijfers vrij over het zogeheten comazuipen. In totaal zijn in 2011 762 kinderen met een alcoholvergiftiging in het ziekenhuis opgenomen tegen 684 in 2010, een stijging van 12%. De gemiddelde leeftijd is gedaald van 15,6 naar 15,3 jaar en de gemiddelde comatijd is 3 uur en 27 minuten. Dus ondanks het tegengaan van de verkoop aan 16-minners is hun onmatig alcoholgebruik dus zeker niet teruggedrongen. Deze

cijfers zijn redelijk schrikbarend, want iedere alcoholvergiftiging is er een te veel.

Hoe komen die jongeren aan alcohol als ze die niet meer kunnen kopen? Van oudere broers, zusters vrienden en/of ouders? Volgens een onderzoek van J.J. van Hoof van de Universiteit Twente steunen ouders enerzijds allerlei maatregelen om de problematiek van jongeren en alcoholgebruik in te perken, maar anderzijds worden op zaterdag wel aanhangers vol bier gekocht voor in de keet.

Controle op broers en ouders gaat te ver. Zo ver kan de hand van de wetgever niet reiken. Toch hebben ouders een heel belangrijke taak, het moet nog maar eens gezegd. Wat mijn fractie van belang vindt is dat de voorlichting over de kwalijke gevolgen van alcoholgebruik door jongeren, die ik hier niet ga herhalen, moet worden verbeterd. De voorlichting over de schadelijke gevolgen van roken kan als voorbeeld dienen. En het toezicht op alcoholgebruik in de zuipketen zou moeten worden geïntensiveerd, ook al vallen deze buiten bereik van dit wetsvoorstel, zolang het in ieder geval om zogeheten "huiskamerketen" gaat. Voelt de minister ervoor om wat dit punt betreft de Handleiding ketenbeleid nog eens tegen het licht te houden? Graag een reactie van de minister.

Ook de verkoop van alcohol via internet baart mijn fractie zorgen. Uit het antwoord van de minister over dit onderwerp op onze vraag hierover blijkt dat het kabinet een inventarisatie doet hoe de leeftijd op internet kan worden gecontroleerd. Mijn fractie is erg benieuwd naar deze inventarisatie, die de minister aan de Tweede Kamer heeft beloofd. Op welke termijn kunnen wij die verwachten?

Een punt is ook, waarover ik de minister in zijn antwoord niet heb gehoord, dat de verkoop op internet, beheerst door Boek 7, artikel 46c -- zeg ik uit mijn hoofd -- van het BW, de koper beschermt en niet reguleert hoe de verkoper zich gedraagt ten opzichte van die koper. De verkoper zou in feite dus moeten kunnen registreren hoe oud de koper is die het bier op internet koopt. Het is maar een vraag. Ik weet niet hoe de minister dit in de praktijk gerealiseerd zou willen zien. Deze vraag lijkt mij bij uitstek geschikt voor de minister van Veiligheid en Justitie.

Met dit wetsvoorstel worden de toezicht- en handhavingstaken op de verkoop aan en het bezit van alcohol door jongeren in openbare ruimten overgeheveld van de Voedsel- en Warenautoriteit naar de gemeenten. Dit is een mooie gedachte, want het toezicht kan het meest effectief dichtbij de jongeren worden uitgevoerd. In de eerste plaats door de supermarkteigenaar in de winkel die zelf belang heeft bij goed toezicht omdat hij risico's gaat lopen. De burgemeester krijgt immers de bevoegdheid de verkoop van alcohol vanuit zijn winkel tijdelijk aan banden te leggen, indien er bij herhaling alcohol wordt verkocht aan 16-minners. Dat risico geldt evenzeer bij de verkoop van sterke drank aan personen jonger dan 18 jaar.

De vraag blijft of deze overheveling van toezichts- en handhavingstaken effectief is en of het toezicht uitvoerbaar is. Dan gaat het niet uitsluitend om de supermarkten maar vooral om

vergunninghouders van voor het publiek toegankelijke gelegenheden, de caféhouders. Ervaringen met handhaving van het rookverbod hebben uitgewezen dat dergelijk toezicht lastig uitvoerbaar is en niet op alle fronten te handhaven. Ga als opsporingsambtenaar in een volle uitgaansgelegenheid op een gemiddelde zaterdagavond maar eens niet alleen identiteitsbewijzen controleren, maar ook de aard van de consumptie die de dan jonger dan 16 jaar blijkende persoon drinkt. Dat lijkt me op zijn zachtst gezegd lastig. Wie gaat dat doen? Een bijzondere opsporingsambtenaar? Hoe wordt deze voorbereid op de te verwachten agressie? Ik noemde al even de ingewikkelde ervaringen met handhaving van het rookverbod in de cafés. Graag een reactie van de minister hierop.

Natuurlijk hebben gemeenten het beste toezicht op de lokale situatie en is het niet aan de regering om dit toezicht tot in details aan gemeenten voor te schrijven. Maar de aarzeling van mijn fractie heeft ook te maken met de vraag of de gemeenten voldoende financiële middelen ter beschikking krijgen om het aan hen opgedragen toezicht adequaat uit te voeren. Net als zo veel andere maatregelen die de regering aan de gemeenten opdraagt moet voor de uitvoering daarvan wel de noodzakelijke financiële ruimte zijn.

Er wordt 150 mln. structureel aan het Gemeentefonds toegevoegd ten behoeve van de bekostiging van de uitgaven voor lokale veiligheid. Volgens afspraken van het vorige kabinet met de gemeenten moet hieruit ook de overdracht van het toezicht op de Drank- en Horecawet worden bekostigd. Ook het huidige kabinet is van mening dat daarmee voldoende structurele middelen voor gemeenten beschikbaar zijn gesteld, aldus de memorie van antwoord op vragen van de fractie van de PvdA. De woordkeus is niet geheel helder, ook omdat het bedrag niet is geoordeeld. Als het enkel om de overdracht van toezicht gaat, waaruit moet dan het toezicht zelf worden bekostigd? En heeft de minister een idee welk bedrag daarmee jaarlijks gemoeid is? We hebben in Nederland 415 gemeenten. Sla je dit om, dan krijg je een bedrag van gemiddeld €360.000 per gemeente voor -- vooral -- veiligheid, waar dan het toezicht op de Drank- en Horecawet bij komt.

Ik zeg "gemiddeld" omdat voor de verdeling natuurlijk onderscheid wordt gemaakt naar inwonertal. De vraag is of de minister weet welk bedrag bij benadering per gemeente voor toezicht en handhaving nodig is. Daarbij ga ik ervan uit dat deze 150 mln. een jaarlijkse geldstroom is. Als dat niet zo is, zou ik dat ook graag willen weten, want dan wordt het financiële plaatje nog zorgelijker.

Mijn fractie maakt zich daar met name zo bezorgd over, omdat zonder voldoende financiële middelen het toezicht tekort zal blijven schieten en deze nieuwe wet dan niets zal veranderen.

Een vraag van mijn fractie is ook nog of de gemeentelijke toezichthouders op deze extra taken zijn voorbereid. In de memorie van toelichting staat dat op dit punt een evaluevaluatie eind 2009 gereed zou zijn. Mogelijk heb ik die gemist, maar in dat

geval kan de minister mij vast helpen. Ook hier zou ik een reactie van de minister op prijs stellen.

Ik rond af. Mijn fractie ziet met de strafbaarstelling van de verkoop aan 16-minners en het gebruik daarvan in publieke gelegenheden een belangrijke vooruitgang ten aanzien van het huidige beleid. Mijn fractie wil graag meer duidelijkheid over het toezicht en de handhaving, de financiering en de organisatie daarvan. Een aanscherping van de leeftijd naar 18 jaar ligt ook voor mijn fractie wellicht in de rede, maar mijn fractie wil, net als de regering, eerst een evaluatie van de effecten van deze wet, alvorens een leeftijdsverhoging te overwegen. Wat betreft de evaluatie sluit ik mij graag aan bij de vragen van mevrouw Meurs. Daarna hopen wij op een cijfer van het CBL van 0% verkoop aan en van de Horecabranche van 0% alcoholgebruik door 16-minners. En wij hopen op een sluitende controle op de keten. Mijn fractie wacht de antwoorden van de minister met belangstelling af.

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. Het is goed als opgroeiende jongeren geen alcohol drinken. Niet alleen om uitwassen te voorkomen, want dat geldt bij volwassenen net zo. Overmatig drankgebruik leidt vroeger of later nu eenmaal vaak tot medische en maatschappelijke problemen. Maar bij jongeren is er een extra reden en die ligt in de effecten van alcoholgebruik op hun in ontwikkeling zijnde hersenen. Alcoholgebruik op jonge leeftijd heeft ernstige schadelijke effecten op de dan nog onvolgroeide hersenen. Reden genoeg dus om goed naar het voorliggende wetsvoorstel te kijken. Ik zou dat wel met de nodige nuchterheid willen doen, niet alleen vanwege het tijdstip -- we kunnen misschien na het diner kijken of het glaasje wijn onze discussie heeft beïnvloed -- maar vooral omdat het onderwerp zich ook makkelijk leent voor overdrijving en angst. De berichten over comazuipen, indrinken en drankketen zijn immers zeer zorgelijk, maar ze betreffen gelukkig ook maar een klein deel van onze jongeren. Uit onderzoek van de Wereldgezondheidsorganisatie bleek kort geleden dat Nederlandse jongeren gemiddeld -- mevrouw Meurs benadrukt dat terecht -- gezonder, braver en gelukkiger zijn dan hun leeftijdsgenoten elders. Bovendien neemt het alcoholgebruik af. Dat geldt vooral voor de jongste groep, waar 1% van de 11-jarigen en 4% van de 13-jarigen minstens een keer per week alcohol drinkt. Ja, dat is te veel, maar internationaal gezien hebben wij zo ongeveer de nuchterste jongeren. Excessen als comazuipen nemen inderdaad toe -- in elk geval de aandacht ervoor en het aantal opnames; ik hoor geruchten dat men vroeger, niet eens zo heel erg lang geleden, comazuipers gewoon hun roes liet uitslapen, met alle problemen van dien overigens -- maar de gemiddelde consumptie daalt, terwijl de excessen meer aandacht vragen.

Als we het alcoholgebruik onder jongeren verder willen terugdringen, en ik geloof dat dat ideaal hier niet ter discussie staat, dan moeten we vooral aansluiten bij wat er feitelijk gebeurt. En dan

constateer ik dat, ondanks alle goede pogingen, dit wetsvoorstel op een aantal punten het paard achter de wagen spant. Ik ga niet in op alle goede punten die er natuurlijk ook zijn. Ik wil vooral de punten die volgens mij niet goed zijn benadrukken. De speelruimte voor alcoholverstrekkers wordt op een enkel punt soepel gehouden onder het mom van de vermindering van de administratieve lasten. De jongere zelf wordt voorts strafbaar als hij alcohol bij zich heeft, en aan preventie gebeurt niets. Drie ongelukkige elementen die het doel niet dichterbij brengen.

Het eerste punt is de regelgeving voor alcoholverstrekkende bedrijven. Ja, daar zet de minister wel stappen en dat is mooi, maar ik kijk nu vooral naar de "three strikes out"-regel: als een supermarkt binnen een jaar drie maal betrapt is op het verkopen van alcohol aan jongeren onder de 16 jaar, dan kan de burgemeester de alcoholafdeling laten sluiten. Kan! Het hoeft niet, want er kunnen lokale redenen zijn om die open te laten. Ik begrijp dat niet. Als we erop uit zijn om alcoholgebruik door jongeren te voorkomen vanwege overlast en gezondheidsaspecten, dan zou dit gewoon een harde regel moeten zijn en geen discretionaire bevoegdheid van de burgemeester. Waarom laat de regering jaar na jaar na jaar toe dat supermarkten een loopje nemen met de regels? Hersenbeschadigingen door alcoholgebruik vragen niet om lokale flexibiliteit, maar om een strikt handhaven van een verkoopverbod. Het is aan de alcoholverstrekkers om zich daaraan te houden, bijvoorbeeld met een leeftijdcheck. Maar zo kloek als de minister is naar jongeren toe, zo soft is ze opeens als het om de bedrijven gaat, terwijl ze daar effectief kan doorpakken. Ze weet immers niet precies wie de jongeren zijn die zouden kunnen gaan drinken, maar ze weet wel precies wie de alcoholverkopers zijn, althans dat zou ze moeten weten. Waarom pakt de minister hier niet door? Waarom wordt de handhaving niet veel meer aangescherpt?

Het tweede punt is de strafbaarstelling van het bezit van alcohol door jongeren onder de 16 jaar. Ik heb daarnaar gevraagd in de schriftelijke ronde, omdat mijn fractie dit een wonderlijke stap vindt. De minister denkt dat jongeren minder snel alcoholhoudende drank gaan kopen omdat het nu verboden is. Ik weet niet precies hoe het zit met de minister van Veiligheid en Justitie, maar ik heb in het Volkskrant Magazine toevallig iets gelezen over de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Haar dochter is jonger dan mijn kinderen. Bovendien heeft zij een dochter, terwijl ik vijf zoons heb. Dat is ook weer een heel ander verhaal als je het hebt over alcoholgebruik. Die illusie ben ik in elk geval kwijt. Ja, de brave gehoorzame kinderen zullen zich laten afschrikken -- oe, het mag niet van de minister -- maar dat waren toch al niet de kinderen die probeerden alcohol te kopen. Dat betekent dat deze strafbaarstelling waarschijnlijk vooral gebruikt zal worden als een extra middel om kinderen strafrechtelijk aan te pakken als ze overlast veroorzaken, als iets bijkomends kennelijk. Maar waren er voor die overlast niet al voldoende verbodsbepalingen te vinden? En is de minister het

niet met mij eens dat dat iets heel anders is dan een volksgezondheidsargument? Mijn fractie vindt dat we zeer terughoudend moeten zijn met verboden die mensen tegen zichzelf zouden moeten beschermen. Wij zijn het wel eens met die bescherming, maar daar zijn andere instrumenten voor dan strafbaarstelling. Is de minister het daarmee eens? Wat betekent het dat zij in de memorie van antwoord schrijft dat het gebruik van alcohol niet strafbaar is, maar het bezit wel, terwijl juist het gebruik een probleem is en niet het bezit?

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): De heer Ganzevoort zegt terecht dat het niet de taak van de overheid is om mensen tegen zichzelf te beschermen, maar kinderen zijn volwassenen in wording. Maakt hij geen enkel verschil tussen minderjarigen en meerderjarigen?

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het is de vraag of je voor minderjarigen het strafrecht moet inroepen. Er moet uiteraard wel iets gebeuren. Wij moeten veel meer inzetten op het voorkomen van alcoholgebruik door kinderen, maar of het inzetten van het strafrecht daarvoor nu het geëigende middel is, dus het strafbaar stellen van de kinderen, daarbij plaatsens wij grote vraagtekens.

Het derde punt is preventie. Dat is het punt dat in de wet ontbreekt. We hebben de minister daar wel eens over gehoord, en in de memorie van antwoord staat het woord ook -- als ernaar gevraagd wordt -- maar dan is ook direct duidelijk waar de minister aan denkt. Verbieden. O ja, daar zijn we weer. Maar dat is echt een verkeerde keuze. De minister geeft zelf aan in de nadere memorie van antwoord dat zeker de jongere kinderen vooral thuis alcohol drinken. Vanaf een jaar of 14 verschuift dat naar uitgaansgelegenheden. En dan hebben we nog de keet-, park- en indrinkers. Van deze risicogroepen wordt maar een klein deel geraakt door het beoogde verbod, dus erg effectief zal dat niet zijn. Als we aan preventie willen doen, dan moeten we veel preciezer analyseren welke jongeren waar en wanneer risico's lopen en daar gerichte programma's op ontwikkelen. Bijvoorbeeld als het gaat om thuisdrinken, de verantwoordelijkheid van ouders, drankketen en de drankverkoop in discotheken en clubs. Dat vraagt allemaal om specifieke doelgroepbenaderingen en daar zijn inmiddels ook heel effectieve interventies voor ontwikkeld. Maar wat doet de minister op dat punt? Blijft ze steken in haar riedel van eigen verantwoordelijkheid voor mensen? Zoek het maar uit dus? Of neemt ze het heft in handen om de preventie krachtig in te zetten? Welke preventieprogramma's heeft deze minister in werking gesteld als het gaat om alcohol en welke heeft ze beëindigd? Ik ben nog benieuwder naar een visie op de verantwoordelijkheid van de regering voor preventiebeleid.

Wie geen cent over heeft voor preventie en alleen inzet op repressie, wie de volksgezondheid wil dienen met het strafrecht, wie overlast belangrijker vindt dan hersenbeschadigingen, wie de alcoholverstrekkers ontziet en de kinderen strafbaar maakt, wie met algemene verboden komt

zonder naar specifieke doelgroepen te kijken, die spant het paard achter de wagen. Ik herhaal waar ik mee begon: het terugdringen van alcoholgebruik door opgroeiende jongeren is een belangrijke zaak die ons allemaal aangaat. Dat vraagt om beleid. Helder en doortastend preventiebeleid om te beginnen. En wettelijke instrumenten om degenen die alcohol verkopen aan te pakken. En het vraagt om een creatievere en actievere opstelling dan wat dit wetsvoorstel beoogt. Het mag nog wel een stapje verder, maar dan op de goede punten. Mijn fractie ziet uit naar de antwoorden van de minister omdat ze hoopt dat we in elk geval hetzelfde doel hebben.

*N

De heer **Flierman** (CDA): Mijnheer de voorzitter. Met de plenaire behandeling van de voorstellen tot wijziging van de Drank- en Horecawet snijden wij een onderwerp van groot maatschappelijk belang aan. Misschien wordt dit thema niet meteen in het rijtje van de Europese financiële crisis of de pensioenwetgeving gezet, maar deze zaak is op lange termijn wel van grote betekenis voor jonge mensen en voor de samenleving als geheel. "Drank maakt meer kapot dan je lief is", luidt een slogan in de campagnes tegen drankmisbruik. Dat geldt zeker bij alcoholgebruik en -misbruik door jonge mensen.

Effectieve maatregelen van overheidszijde gericht op het terugdringen van alcoholgebruik en -misbruik op te jonge leeftijd kunnen dan ook op onze warme sympathie rekenen. Dat geldt overigens voor alle partijen in dit huis. De suggestie van mevrouw Quik van zo-even dat het CDA als een soort verlengstuk van de alcoholindustrie heeft geopereerd, werp ik dan ook verre van mij. Voor ons is vandaag vooral de vraag aan de orde of het door de regering met deze wetswijziging voorgestane stelsel wel effectief is. Daar is in de voorbereiding veel over gewisseld. Wij hebben daar nog enkele vragen aan de minister over. Naast een paar min of meer technische vragen staan de handhaving en de leeftijdsgrens centraal in de discussie.

In dit wetsvoorstel worden de verkoop van alcohol aan jongeren van 16 jaar en jonger, en het bezit van alcohol door jongeren strafbaar gesteld. Wij hebben in de schriftelijke voorbereiding een aantal keren gevraagd naar de verantwoordelijkheid van degenen die alcohol doorgeven aan iemand van 16 jaar of jonger. De minister heeft dat steeds vertaald in doorverkopen. Van een kabinet dat ook economische groei op het oog heeft, kan ik mij nog voorstellen dat het zo denkt, maar dat was niet de enige vorm. Ik denk onder meer aan jongelui die gaan kamperen. Wij kennen allemaal de campings op de Friese eilanden, waarbij de oudere jeugd inkoopt, een muur van kratjes om de tent bouwt en men gezamenlijk consumeert. Of de oudere jeugd haalt van het buffet en iedereen drinkt mee. Moet die oudere jeugd dan ook niet op een of andere manier verantwoordelijk worden gehouden voor het misbruik van de jongere? Ik laat mij graag nog

eens door de regering uitleggen waarom deze groep buiten schot blijft in de voorstellen.

Ik heb nog een voorbeeld dat vorige week bij ons in de regio is gepasseerd. Op Hemelvaartsdag is het in onze streken voor jong en oud de gewoonte om te gaan dauwtrappen, 's ochtends vroeg eropuit. Deed je dat vroeger misschien met wat frisdrank in je fietstas; de jeugd van tegenwoordig neemt wat anders mee. Een evenement voor jongelui in Oldenzaal liep die ochtend zo uit de hand dat de regionale GGD en een Snel Inzetbare Groep ter Medische Assistentie (SIGMA) met een man of 25 moesten uitrukken en een mobiel veldhospitaal moesten opzetten om alle slachtoffers van drankmisbruik op te vangen. Het ging om een stuk of 25 in getal.

Laten wij nou eens aannemen dat de meeste drank legaal is gekocht -- ik weet het niet, maar het zou kunnen -- de drank werd in ieder geval wel doorgegeven aan anderen. Het jongste slachtoffer was een meisje van een jaar of 12, 13. Op dit soort situaties doel ik. Ook al is de drank correct verkocht of verkregen, hij komt in het bezit van kinderen. Die zijn dan formeel strafbaar, maar verder niemand? Moeten wij bij dit soort wantoestanden de organisator van het evenement of degenen die willens en wetens jonge kinderen drank geven, niet ook kunnen aanspreken? Hoe kunnen wij het normbesef dat je kinderen van die leeftijd geen drank laat gebruiken, versterken? Wat is de rol van de ouders in dat soort situaties? Ik hoor graag de mening van de minister. Overigens begreep ik van de lokale hulpverleners dat de politie in deze situatie alle jongelui heeft geverbaliseerd wegens openbare dronkenschap en de ouders zijn opgebeld om de jongelui op te halen. Dat schijnt zijn effect niet gemist te hebben. Niettemin blijft in dit opzicht nog het een en ander te doen.

De sanctiebevoegdheid bij overtredingen door supermarkten, slijterijen enzovoorts komt toe aan de burgemeester via een bestuurlijke boete of maatregel. Dat gaat sneller dan via het Openbaar Ministerie, maar het roept wel vragen op. De burgemeester lijkt in toenemende mate een nieuwe rol, namelijk die van burgerrechter, erbij te krijgen. Is dat wel een wenselijke ontwikkeling? Zitten de functionarissen in kwestie daar wel op te wachten en zijn zij daar wel voor geëquipeerd? Ik realiseer mij dat deze vraag misschien eerder de minister van Binnenlandse Zaken dan de minister van VWS regardeert, maar ik zou er toch graag iets over horen. En heb ik het goed begrepen dat bij overtredingen van wat grotere aard, waarbij de ondernemer in kwestie een groter geldelijk belang heeft, toch altijd de politierechter in beeld komt?

Het grootste thema van dit wetsvoorstel is de handhaving. Uit onderzoek van een goed bekend staande universiteit in het oosten des lands -- mevrouw Scholten noemde haar al; ik zal haar verder niet noemen -- blijkt dat het daar nog niet al te best mee gesteld is. Veel jongelui van onder de leeftijdsgrens slagen er vrij gemakkelijk in om aan alcoholische drank te komen. De cijfers zijn op zich al behoorlijk schokkend, maar ik vond het ook opmerkelijk dat in de niet traditionele vormen van

horecalevering, zoals thuiservices, keten en kantines, de moraal überhaupt afwezig of bijzonder laag is. Hoe borgen wij een daadkrachtige en effectieve aanpak op lokaal niveau, niet alleen van slijters, cafés en supermarkten, maar vooral van die andere vormen, zoals keten, kantines enzovoorts?

Dat het bij uitstek een lokale verantwoordelijkheid betreft, die gemeenten dus dienen uit te voeren, heeft onze welgemeende steun. Natuurlijk, de minister licht voor, informeert, stimuleert enzovoorts, maar het echte werk kan niet anders dan lokaal worden gedaan. Dat daarmee enige differentiatie in het te voeren beleid ontstaat, is geen probleem. Integendeel, dat hoort erbij. Maar wij kunnen hier wel nadenken over de vraag wat wij nog kunnen bedenken om succesvol beleid van gemeenten te stimuleren en te waarderen en nalatigheid af te straffen. Kan dat via positieve of negatieve financiële prikkels? Is het denkbaar dat wij de gemeenten op dit punt of -- nog beter -- op meerdere terreinen uitnodigen met benchmarks of visitaties te gaan werken? Op sommige gebieden, zoals op ondernemersvriendelijkheid, gebeurt dat al. Het past niet in de bestuurlijke verhouding in ons land om de nationale overheid dat te laten voorschrijven, maar als wij de gemeenten ertoe kunnen uitdagen om dat zelf te doen, zou dat wellicht aantrekkelijk zijn, temeer daar men dat op deze manier op een breder terrein zou kunnen afdekken. Ik hoor graag de mening van de minister hierover. En in hoeverre kan monitoring, zoals de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit nog heeft voorgenomen, op dit punt bijdragen aan de wens om het gemeentelijk beleid transparant te maken?

Het laatste thema is de leeftijdsgrens. Regelmatig is hier gesuggereerd om die naar 18 jaar op te trekken, ook vandaag. Dat klinkt sympathiek, maar is dat op dit moment een realistische ambitie? Als de handhaving van de leeftijdsgrens van 16 jaar al problematisch is, dan zal een hogere grens dat a fortiori zijn. Ik kan mij nog niet zo heel goed voorstellen hoe wij zo'n verbod daadwerkelijk gaan handhaven bij de huidige cultuur en levenswijze bij de jeugd van 18 jaar. Wat ons betreft, ligt de prioriteit bij de daadwerkelijke en effectieve handhaving van de voorgestelde grens van 16 jaar.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): De heer Flierman zegt zelf dat de gemeenten moeten handhaven. De gemeenten willen graag dat de leeftijdsgrens naar 18 jaar gaat, want dan hebben ze één grens en die vinden ze makkelijker te handhaven. De heer Flierman zegt dat dat ondoenlijk is, omdat we eerst tot 16 jaar moeten handhaven. Als de gemeenten denken die leeftijdsgrens zelf beter te kunnen handhaven, waarom denkt de heer Flierman dat dan beter te weten?

De heer **Flierman** (CDA): Wat dat beter weten betreft, wij staan hier allemaal om ons eigen oordeel te geven. Daar wil ik verder dus niet zo veel over zeggen. Het gaat mij erom dat het handhavingbeleid op dit moment nog heel veel te

wensen over laat. Dat is vandaag vaker gezegd. Mij lijkt het wenselijk om eerst inzichtelijk te maken of het daadwerkelijk lukt om in de leeftijdscategorie tot en met 16 jaar daadwerkelijk te handhaven. Als dat eenmaal gelukt is -- daar kan dan een monitoring en een evaluatie van de wet aan bijdragen -- dan is het zeker de moeite van het overwegen waard om de leeftijdsgrens op te trekken.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dan zijn wij vijf jaar verder. Overigens wil ik nog wat rechtzetten. Ik heb niet bedoeld dat de heer Flierman met de alcoholbranche aan tafel zat, maar de minister. In de Tweede Kamer was de partij van de heer Flierman heel erg voorstander van het experimenteerartikel, dat aanvankelijk in het wetsvoorstel zat. Mevrouw Uitslag heeft geprobeerd om dat er weer in te krijgen. Dat wijst erop dat zijn partij er gedeeltelijk wat in ziet om die leeftijdsgrens op 18 jaar te stellen. De VNG was destijds nog niet zo helder, maar die is inmiddels glashelder: 18 jaar is voor ons handiger; dat is beter na te leven. Brengt dat de heer Flierman niet op andere gedachten?

De heer **Flierman** (CDA): Eerst moet bewezen worden dat die handhaving op de leeftijdsgrens van 16 jaar effectief is. Zodra wij die stap gezet hebben, kunnen wij serieus overwegen of wij verder kunnen. We gooien de deur niet dicht. We moeten alleen in die zin realistisch zijn in ons ambitieniveau door te zeggen: de eerste stap is om te kijken hoever we komen met de handhaving van wetgeving als het gaat om jongeren van 16 jaar en jonger.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik heb goed geluisterd naar wat u hebt gezegd, namelijk dat moet worden gekeken hoe het met de handhaving van de leeftijdsgrens van 16 jaar gaat. U sluit niet uit dat 18 jaar ook opportuun zou kunnen zijn. Het is van belang dat er een gemeenschappelijke norm is. Een norm moet worden gehandhaafd. Dat geldt zowel voor een grens van 16 als van 18 jaar. Daar zou de inzet op gericht moeten zijn. In de Tweede Kamer wordt de beweging steeds sterker om met een initiatiefwetsvoorstel te komen om de grens in deze wet op korte termijn al naar 18 jaar te brengen. Uw fractie in de Tweede Kamer is daarbij betrokken. Ik neem aan dat u die beweging zult steunen.

De heer **Flierman** (CDA): Ja. Ik ben ervan op de hoogte dat er overleg over dat thema gaande is in de Tweede Kamer. Ik meen dat het zelfs vandaag wordt besproken. Ik ben wat dat betreft enerzijds erg benieuwd naar wat de minister ons straks op dit punt nog te zeggen heeft en anderzijds naar wat er eventueel uit de Tweede Kamer komt. Als dat voorstel serieuze overweging verdient en het zodanig in elkaar zit dat wij er met een goed gevoel naar kunnen kijken, dan is dat uiteraard een volgende stap in de discussie.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): U zegt dat we eerst maar eens moeten kijken of de leeftijdsgrens van 16 jaar goed werkt en dat die bij gebleken effectiviteit altijd nog kan worden verhoogd naar 18 jaar. Het lastige is nu juist dat het een gedragsinterventie betreft. Je probeert als het ware een norm te stellen, opdat die door jongeren, en vooral door hun ouders, geïnternaliseerd wordt. Als je eerst de algemene norm stelt op 16 jaar, wordt het ongelofelijk veel moeilijker om daarna nog eens te overwegen om die naar 18 jaar te verhogen. Ik begrijp de achterliggende redenering niet helemaal. Waarom beginnen we niet meteen op 18 jaar? Als we kijken of dat werkt en daar meteen al onze inzet op richten, kunnen we beoordelen wat we nog beter moeten doen om het effectief te laten plaatsvinden.

De heer **Flierman** (CDA): We moeten ervoor waken om normen te formuleren waarvan we nu al weten dat ze niet te handhaven zijn. Dat is de kern van de discussie, waarover we in het antwoord van de regering nog het nodige te horen krijgen. In zijn algemeenheid geldt voor wetgeving en voor de toets die wij in dit huis daarbij hanteren dat wetgeving te handhaven moet zijn. De vraag is dan steeds -- daar horen we straks meer over van de regering -- of wetgeving waarin de grens op 18 jaar wordt gesteld, daadwerkelijk te handhaven zou zijn. Ik weet dat de VNG daar een mening over heeft, maar er zijn meer partijen in het land die daarover iets te zeggen hebben. Voorlopig is er nog een wereld te winnen bij handhaving op het niveau van 16 jaar.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Kunt u mij duidelijk maken waarom de grens van 16 jaar makkelijker te handhaven is dan 18 jaar? Ik zou ook graag horen wie de andere partijen zijn die 16 jaar makkelijker te handhaven achten.

De heer **Flierman** (CDA): Wat betreft de vraag wat er moeilijker of makkelijker aan is, zeg ik het volgende. Als je kijkt naar de leefstijl van jongeren, wordt 16 jaar op dit moment ervaren als een grens waarvan gezegd kan worden: daaronder doe je dat niet. Op dit moment is het eindexamentijd. De komende tijd vinden eindexamenfeesten plaats. Je hebt nog een heleboel te doen als je moet gaan uitleggen dat daar geen drank meer aanwezig mag zijn. Ik denk inderdaad dat het effectiever is om de leeftijdsgrens vooralsnog op 16 jaar te handhaven dan op 18 jaar. Zoals ik al eerder zei, hebben we hier allemaal ons eigen oordeel. Ik hoef mij niet de wet te laten voorschrijven door de VNG of welke andere organisatie dan ook. Vooralsnog houd ik dan ook staande, in lijn met het standpunt van de regering, dat het handhaven van de leeftijdsgrens van 16 jaar waarschijnlijk op dit moment effectiever is of makkelijker kan gebeuren dan bij een andere leeftijdsgrens. Maar, zoals gezegd, laten we eerst afwachten wat ze zo meteen te horen krijgen.

Voorzitter. Ik zou graag de gedachten van de minister horen over het aanpakken van excessen bij de oudere jeugd, waarbij dan ook niet per se de leeftijdsgrens van 18 jaar aan de orde behoeft te zijn. Zie de gebeurtenissen in Oldenzaal, die niet

alleen 12- en 13-jarigen betroffen. De suggestie van de Enschedese ziekenhuisbestuurders om zogenaamde comazuipers of hun ouders voor een deel van de kosten zelf te laten opdraaien is misschien net iets te gemakkelijk terzijde geschoven. Ik zou graag daarover de minister nog eens horen. En wat vindt zij van de gedachte om degenen die nog drank geven aan iemand die al overduidelijk te veel heeft gehad en op weg is naar een coma, strafrechtelijk aan te pakken? Degenen die dat doen, werken in wezen toch mee aan het toebrengen van ernstig letsel, en dat wordt anderszins ook bestraft. Het lijkt me dat het in dergelijke excessieve gevallen voor de politie mogelijk zou moeten zijn om onderzoek te doen en verantwoordelijken op te sporen. Ook hier hoor ik graag de mening van de regering over.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik heb een vraag over het betalen door de comazuipers zelf. Verwacht de heer Flierman dat dit gaat werken? Of anders gezegd, je kunt natuurlijk de rekening daar neerleggen, maar is de heer Flierman niet bang dat het gevolg daarvan zal zijn dat de vrienden van die "comazuiper-to be" geen hulpverlening zullen inschakelen omdat ze weten dat die jongere of zijn ouders dat zullen moeten gaan betalen? Is het geen groot risico voor de volksgezondheid als je de rekening op die manier daar wilt neerleggen? Als de heer Flierman dat geen probleem vindt, is er dan geen vergelijkbare situatie aan de hand bij bijvoorbeeld obesitas? Moeten die mensen ook maar zelf gaan betalen? Ik vind het een heel riskante redenering om dat, zeker voor deze ene situatie, zo uit te zonderen. Als je het veel breder wilt maken, dan hebben we nog een veel grotere discussie.

De heer **Flierman** (CDA): Op deze vraag passen twee antwoorden. Ten eerste. We hebben het echt over de extreme, excessieve gevallen van mensen die met zware vergiftigingsverschijnselen naar een ziekenhuis gaan. Ik vind het verantwoord om er serieus over na te denken en om eens te kijken wat de voor- en nadelen zijn en wat de effecten daarvan zouden kunnen zijn. Als de GGD een compleet noodhospitaal moet opzetten om dit soort problemen aan te pakken, dan vind ik het wel de moeite waard om daarover na te denken. Ten tweede. Een andere discussie -- die moet op een andere plaats ook maar eens gevoerd worden -- betreft inderdaad de vraag of sommige vormen van bewust risicozoekend gedrag niet "bestraft" moeten worden door te verlangen dat mensen een deel van de kosten die ze veroorzaken, ook voor hun eigen rekening nemen. Bij de beoefening van bepaalde sporten moet men zich niet voor niets extra verzekeren. Daarbij vinden we het dus wel normaal dat men het risico dat uit een bepaald gedrag voortvloeit, afdekt. Kortom, deze discussie kunnen we op een ander moment verder voeren.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik laat de bredere discussie graag nog even liggen, maar deze concrete discussie gaat natuurlijk wel hierover. Daar ligt voor mij het springende punt. Het grote

risico dat ik daar zie, is dat de jongeren die daar omheen staan, de omstanders, de vrienden, geen hulpverlening zullen inschakelen. Dat wil ik niet op mijn geweten hebben.

De heer **Flierman** (CDA): Waarom zou men geen hulpverlening inschakelen op het moment dat de persoon in kwestie onderuitgaat?

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Omdat men weet dat die jongere daar vervolgens enorme gevolgen van zal ondervinden.

De heer **Flierman** (CDA): Het is de vraag op welke wijze en in welke mate betaling aan de orde is. Het overwegen is op zijn minst de moeite waard als daar ook een preventieve werking van uitgaat. We weten dat van financiële sancties nu eenmaal in heel veel opzichten ook een preventieve werking uitgaat.

Voorzitter. Ik wacht de reactie van de regering graag af.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Het is goed dat deze wet er zo langzamerhand gaat komen. We spreken over een wetsvoorstel dat nu, meen ik, drie jaar in voorbereiding is, dat onder andere gaat over het terugdringen van alcoholgebruik onder jongeren. Mijn fractie is positief over de stappen die worden gezet om overmatig alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen en om de gemeenten te voorzien van een set aan instrumenten om effectief beleid te voeren. Het is juist de mix aan verschillende instrumenten en maatregelen die blijkt te werken.

Onze fractie is positief over het wetsvoorstel, maar wil op enkele punten graag meer ambitie zien. Die is stellig gewenst. Ik kan mij aansluiten bij de referentie aan de onderzoeken die er zijn geweest naar de versturende werking van alcohol op de ontwikkeling van hersenen van jongeren tot 24 jaar. Dat weten we al enige tijd. Tegelijkertijd zien we schrikbarende cijfers langskomen over het toenemende overmatige alcoholgebruik onder jongeren. Uit recente cijfers blijkt een lichte verbetering op een aantal vlakken, zoals alcoholgebruik in de jongste categorieën, maar de cijfers blijven onverminderd zorgelijk. Volgens een recent onderzoek drinkt ruim een derde van de leeftijdsgroep tussen 12 en 16 jaar alcohol. Het aantal excessen neemt toe. Het aantal jongeren dat zich buiten bewustzijn drinkt en dat per ambulance moet worden afgevoerd om leeggepompt te worden, is fors gestegen. Mevrouw Scholten noemde de cijfers die ik hier op papier heb staan. Er is een toename van alcoholintoxicatie. In 2011 waren er 762 gevallen van mensen met alcoholintoxicatie, met een gemiddelde leeftijd van 15 jaar. Ook de overige aan alcohol gerelateerde ziekenhuisopnamen van jongeren onder de 17 jaar nemen toe.

Dat zijn geen cijfers om trots op te zijn. Er is een cultuur ontstaan onder jongeren waarbij alcohol onmisbaar is geworden als sfeerverhoger,

tijdverdrijf of collectieve hobby. Welke richting moeten we inslaan om dit gedrag te beperken? Voor de duidelijkheid: wat de ChristenUnie betreft reikt de verantwoordelijkheid van de overheid niet tot aan de bodem van het bierglas. Ouders zijn ook verantwoordelijk, en verder iedereen die actief is met jongeren, zoals scholen, café-eigenaren, supermarktondernemers, enzovoorts. De samenleving mag van hen verwachten dat zij die verantwoordelijkheid ook nemen. De overheid komt in beeld voor een eenduidige en goed gefundeerde regulering van de verstrekking van alcohol.

Daarbij merk ik op dat alcoholgebruik onder jongeren deel uitmaakt van een bredere alcoholcultuur. Wij spreken vandaag wel over alcoholgebruik onder jongeren, maar de alcoholcultuur wordt niet alleen door jongeren vormgegeven. Het lijkt er soms op in ons land dat als er iets te vieren is, dit alleen kan gebeuren met grote hoeveelheden drank en vormen van openbare dronkenschap. Wie op 30 april 's avonds door Amsterdam fietst, ziet daar groepen mensen beschonken rondzwerven en de straten zijn bezaaid met lege bierblikjes. De burgemeester van Amsterdam zegt terecht dat hij blij is als Koninginnedag weer voorbij is. Wat vindt de regering van dit bredere vraagstuk, de alcoholcultuur die zich in alle lagen van de bevolking voordoet?

Gemeenten krijgen met deze wet een belangrijke rol in toezicht en handhaving. Dat is een goede zaak. De regering wil ook de monitoring van toezicht en handhaving op lokaal niveau vormgeven. In zijn bijdrage merkte de heer Flierman al op dat de wijze waarop kan worden toegezien op de handhaving van hetgeen in deze wet wordt bepaald, de komende jaren een belangrijke zaak zal worden. Mijn fractie is benieuwd naar de vormen en uitkomsten van de monitoring die de effectiviteit regelt van de handhaving van de strafbaarstelling van jongeren onder de 16 jaar die alcohol bij zich hebben.

Een ander punt betreft de reclame. Er werd al gemeld dat daarvan ook in de Tweede Kamer door mijn fractie een groot punt is gemaakt. De regering heeft er niet voor gekozen om het reclamebeleid voor alcohol aan te scherpen. In 2009 kwam er een verbod op alcoholreclame tussen 06.00 uur en 21.00 uur. Dat heeft geleid tot een toename van de reclame na 21.00 uur. Naar de mening van mijn fractie is dit dweilen met de kraan open. Een daadkrachtiger alcoholpreventiebeleid zou samen moeten gaan met een steviger regelgeving voor alcoholreclame. De tabakreclame is al uit de media verdreven. Het wordt tijd om die lijn door te trekken. Het gaat om een perceptie van wat je aan het doen bent als je rookt of drinkt. Is de regering bereid, de effecten van een strenger reclameregime te laten onderzoeken? Ik zou dat graag willen. Ik zou graag een vergelijking willen tussen tabak en alcohol. Dan kunnen we in de toekomst een gedegen afweging maken op dit terrein.

Het belangrijkste punt van aandacht voor mijn fractie is de leeftijdsgrens. Door een wettelijke leeftijdsgrens voor het kopen en in bezit hebben

van alcohol kan de overheid gezinnen en ondernemers helpen om hun verantwoordelijkheid te nemen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik kom nog even terug op de reclame. De heer Kuiper maakte een vergelijking tussen alcohol en tabak. Bij jongeren kun je die vergelijking wel maken omdat voor beide zaken duidelijk een gezondheidsrisico aanwezig is. Bij volwassenen wil ik niet een-op-een stellen dat het gezondheidsrisico van alcohol hetzelfde is als dat van tabak, zeker als je op leeftijd bent. Mevrouw Quik noemde dat terecht. Ik vind van mezelf dat ik wel de leeftijd heb bereikt waarop ik af en toe een glaasje rode wijn mag voor de gezondheid en voor mevrouw Quik geldt dat zeker. Zoals de heer Kuiper weet, schreef Paulus dat het goed is voor de maag. Je kunt niet zomaar zeggen dat alcohol altijd een gezondheidsrisico is, dus ik weet niet of je voor alcohol hetzelfde reclameregime moet laten gelden als voor tabak. Vindt de heer Kuiper dat je deze twee gelijk kunt stellen en dat voor beide hetzelfde reclameregime moet gelden?

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik ben het van harte eens met het onderscheid. Ik ken de woorden van Paulus dat een weinig wijn goed is voor de maag. De gezondheidsrisico's van drinken en roken zijn echt heel verschillend. Niettemin mogen er bij reclame-uitingen die het gebruik van alcohol, ook in grote hoeveelheden, sociaal aanvaardbaar maken, wel kritische kanttekeningen worden geplaatst. Daarop was mijn opmerking gericht. Ik wil niet zover gaan om alcoholreclame helemaal uit te bannen, maar ik ben wel benieuwd wat de effecten daarvan zouden zijn. Alcoholreclame gaat gepaard met een bepaalde aanprijzing en uitbeelding van een cultuur waarin alcoholgebruik vanzelfsprekend en sociaal geaccepteerd is. Bij roken is de aanpak heel effectief gebleken: roken is veel minder sociaal acceptabel geworden in de loop van de tijd. Wij zagen pas nog beelden van de Friese Elfstedentocht uit 1963; de journaallezer zat te roken terwijl hij in beeld was op de televisie. Dat komt ons nu heel vreemd voor. Daaraan merk je dat er op dit terrein inmiddels een aantal stappen is gezet; ons normbesef is veranderd. Dat zou voor drankgebruik ook kunnen.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik ben de heer Ganzevoort dankbaar dat hij mij de gelegenheid geeft om het alcoholmisbruik onder ouderen aan de orde te stellen. Mijn fractie heeft daar in de Tweede Kamer ook nogal wat tamtam over gemaakt. Het is een probleem dat niet voldoende wordt onderkend. Softdrugs zijn veel minder gevaarlijk dan alcohol. Er is in Nederland een heel groot alcoholprobleem. Ik denk dat het beeld wat genuanceerder zou kunnen worden -- je kunt ook een leuk feestje bouwen zonder in iedere hand een glas te hebben -- als er minder reclame zou zijn. Ik sluit mij wat dat betreft aan bij de woorden van de fractie van de ChristenUnie. Dat zou mij een lief ding waard zijn. Door de reclame wordt toch de suggestie "geen feestje zonder drank" gewekt.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het stelt onze fractie teleur dat in dit wetsvoorstel de leeftijdsgrens op 16 jaar blijft. Voorstanders van verhoging van de leeftijdsgrens naar 18 jaar, om uiteenlopende redenen, zijn: het Trimbos-instituut, de Universiteit Utrecht, de Wereldgezondheidsorganisatie, kinderartsen, de commissie-Van de Donk, de Gezondheidsraad, de VNG en de grote steden. Het is een indrukwekkende lijst. 17 van de 27 EU-lidstaten gingen ons bovendien voor in het verhogen van de leeftijd naar 18 jaar. Ook is er een breed maatschappelijk draagvlak voor een leeftijdsverhoging. Volgens een onderzoek van TNS Nipo is 76% van de bevolking hier voorstander van. Zelfs onder jongeren schijnt er een meerderheid te zijn voor een verhoging van de leeftijdsgrens. De tijd is er dus rijp voor. Bovendien sluit de verhoogde leeftijdsgrens aan bij die voor sterkalcoholische dranken. Daarmee wordt eenduidigheid bevorderd.

De tegenwerpingen snijden zo langzamerhand geen hout meer. Als de leeftijdsgrens overal wordt ingevoerd, hebben we geen intergemeentelijk alcoholtoerisme, zoals de vrees was bij het experimenteerartikel. Daarom moeten we de leeftijdsverhoging overal doorvoeren. De handhaving zal een opgave zijn -- dat ontken ik niet -- maar dat is het nu ook, terwijl we nu een duidelijke grens hebben afgesproken van 16 jaar. Een argument dat nog niet is genoemd, is het volgende: een hogere leeftijdsgrens brengt een verhoging teweeg van de leeftijd waarop jongeren beginnen met drinken. De legitimiteitsgrens wordt zo van onderaf opgetrokken. Laten we het daarom nu regelen en gemeenten de instrumenten geven om de handhaving te optimaliseren.

Met dit wetsvoorstel wordt een aantal goede stappen gezet. Het had van mijn fractie ambitieuzer gemogen, maar wij zijn blij met wat in deze wet wel wordt geregeld. We kijken met belangstelling uit naar de antwoorden van het kabinet.

*N

De heer **Beckers** (VVD): Voorzitter. Zolang de mens alcoholhoudende drank kent, gebruikt of ervan geniet, zolang trachten medemensen ook al het gebruik ervan te reguleren. Meestal was de drijfveer van deze reguleringsdrang niet zozeer de wens het plezier van de consument te beperken -- alhoewel er ook mensen zijn die dat willen -- maar wilde men het aan alcohol gerelateerde gedrag beïnvloeden om op die manier verstoring van de openbare orde, veiligheid en/of zedelijkheid te voorkomen. Deze regeldwang leidde soms weer tot andere excessen, zoals de geschiedenis ons geleerd heeft. Ik denk hierbij aan de gevolgen van de National Prohibition Act, de drooglegging, in de Verenigde Staten zo'n 100 jaar geleden.

Onze Drank- en Horecawet bestaat inmiddels bijna 50 jaar en ondergaat met dit wetsvoorstel stevige wijzigingen en daarmee duidelijke verbeteringen. De administratieve lasten voor ondernemers, vrijwilligers, burgers en voor de overheid worden verminderd. Er komen minder

regels en de regelingen die wel nodig zijn, zullen eenvoudiger en begrijpelijker zijn en daarmee beter te handhaven. Dat is onder andere het geval met het vergunningenstelsel: minder aanvragen, minder registratie, minder controles, maar ook meer verantwoordelijkheid bij de ondernemer zelf en een stevige sanctie als hij die verantwoordelijkheid beschaamt.

Diverse bevoegdheden worden decentraal bij gemeenten neergelegd, waardoor zij hun eigen beleid kunnen ontwikkelen en het toezicht op de naleving van deze wet door ondernemers, paracommerciële instellingen en individuele burgers vorm kunnen geven. Zodoende kunnen zij het beleid afstemmen op de lokale omstandigheden en de gedragingen van het plaatselijke publiek. Het toezicht en de inspectie zullen efficiënter kunnen plaatsvinden nu gemeenten daarvoor gaan zorgen. Een reductie van de kosten, zowel voor de burger als voor de gemeenten op het vlak van de bestuurskosten, zal het resultaat zijn. Gemeenten krijgen op dit terrein ook verordenende bevoegdheden. Bovendien wordt de burgemeester het bevoegde gezag als er sprake is van bescherming van de openbare orde en veiligheid.

Het sanctiebeleid is helder geformuleerd en biedt mogelijkheden tot het schorsen of intrekken van de vergunning of zelfs tot het sluiten van de alcoholafdeling in de supermarkt. Het lokale bestuur, in casu de burgemeester, zal zeker in de beginfase extra aandacht moeten geven aan voldoende opleiding en toerusting van de toezichthouders zodat zij hun vaak stressgevoelige taak goed kunnen vervullen. Deze, naar de mening van mijn fractie, goede verbeteringen zijn allemaal in dit wetsvoorstel opgenomen. Vervolgens moeten deze wettelijke bepalingen ook gehandhaafd worden. De controles zullen uitgevoerd moeten worden en zo hier en daar zal handhavend optreden moeten worden. De extra aandacht voor goed gekwalificeerde toezichthouders is een van de basisvoorwaarden om de uitvoering van dit wetsvoorstel te laten slagen.

Voorzitter. Tot zover heeft mijn fractie weinig zorgen over dit wetsvoorstel. Dat wordt echter anders als we de hoofddoelstelling van dit wetsvoorstel nader beschouwen. Ik doel dan op de terugdringing van het alcoholgebruik onder jongeren. Dat is een zeer beladen onderwerp. Uit onderzoeken en daarop gebaseerd cijfermateriaal dat de laatste maanden in allerlei publicaties verschenen is, blijkt dat te veel jongeren te vaak te veel alcoholhoudende drank gebruiken. Dat verschijnsel op zich is natuurlijk van alle tijden. De verontrusting ontstaat meestal bij degenen die de jeugdige leeftijd al enige tijd achter zich hebben.

Nu vraagt dit alles echter om extra aandacht, omdat de leeftijd waarop jongeren met het drinken van alcoholhoudende drank beginnen niet alleen steeds lager wordt, maar te vaak de kindereleeftijd niet meer overstijgt. Dat daarbij zware alcoholintoxicaties optreden maakt de problematiek nog vele malen erger en zorgwekkender. Het aantal van meer dan 700 patiënten per jaar met alcoholvergiftigingsverschijnselen kan voor ons niet

acceptabel zijn. Het gaat daarbij regelmatig om kinderen tussen de 12 jaar en 16 jaar. Uit medische onderzoeken wordt steeds duidelijker dat de gevolgen op die leeftijd schrikbarend negatief zijn, negatief voor het incidentele gedrag en voor de gedragsontwikkeling, negatief voor de gewenningsdrang en daaraan gerelateerd verhoogd alcoholgebruik op latere leeftijd, maar ook negatief voor de hersenontwikkeling en het leervermogen.

Uit recent onderzoek blijkt dat 41% van de op de alcoholpoli behandelde jongeren op latere leeftijd het voor de Cito-toets van de basisschool relevante intelligentieniveau niet hebben, maar dat het bij hen passende niveau één tot twee niveaus lager ligt. Vanwege deze individuele schade en de daarbij behorende gezondheidsaspecten, maar ook vanwege het streven om Nederland een prominente rol te laten spelen in de kenniseconomie, zal de regering dit geschetste alcoholprobleem de vereiste urgentie moeten geven. In de VVD-fractie bedoelen wij daarmee dat het met gepaste middelen bestreden en vervolgens voorkomen moet worden. Het weerbaar maken van jongeren op dit terrein en het geven van goede voorlichting aan de ouders over de daarbij behorende verantwoordelijkheden zijn daarbij een terecht vertrekpunt.

Dan komt bij menigeen echter de vraag naar boven of dit wetsvoorstel voldoende mogelijkheden aanwendt om deze uitdijende problematiek aan te pakken. Had de regelgeving hier en daar niet wat strakker moeten? Om daar voldoende zicht op te krijgen, hebben we nog wat antwoorden en overtuigingskracht van de minister nodig. Die heeft zij ongetwijfeld.

Laten we eens bekijken of de voorgestelde regelgeving om het alcoholgebruik onder jongeren te beperken en onder 16-minners te voorkomen, voldoende te handhaven is. We kijken dan met name naar het toepassingsniveau. Is dat voldoende sluitend? De Drank- en Horecawet bepaalt nadrukkelijk dat de detailhandelsverkoop aan jongeren onder de 16 jaar verboden is en geeft de burgemeester nieuwe bevoegdheden om naleving daarvan te bewerkstelligen, zoals de "three strikes and you're out"-regeling en de mogelijkheid om de vergunning te schorsen. Deze bepalingen zullen ongetwijfeld leiden tot een zorgvuldiger handelen van de betrokken ondernemers. Zij lopen immers grote risico's.

Het is echter de vraag of dit vanuit de praktijk gezien voldoende is. Kan de caissière van amper 16 jaar in de supermarkt haar leeftijdgenoot met voldoende overtuiging en gezag bejegenen en om leeftijdsidentificatie vragen? Zou de elektronische controle in supermarkt, slijterij en horeca niet wat meer gestimuleerd moeten worden? Proeven met dergelijke systemen die vaak gebaseerd zijn op cameratoezicht om tot leeftijdidentificatie te komen, zijn technisch veelbelovend. De toepassing ervan stuit echter nog weleens op problemen en/of onduidelijkheden, onder andere op het gebied van de privacywetgeving. Kan de minister in dezen misschien nog wat helderheid verschaffen? De concrete vraag is of de minister van oordeel is dat het gebruik van elektronische apparatuur,

waaronder het cameragebruik voor leeftijdidentificatie in supermarkten, beperkingen ondervindt vanwege de privacywetgeving en zo ja, waaruit die beperking dan bestaat.

Een ander zwak element bij de toepassing van dit wetsvoorstel blijkt het begrip "aanwezig hebben" te zijn. De in de wet opgenomen systematiek waardoor enerzijds de verkoper of verstrekker verantwoordelijk gesteld wordt voor het niet verkopen van alcoholhoudende drank aan jongeren onder de 16 jaar en anderzijds de jongere zelf in overtreding is als hij/zij drank aanwezig heeft in voor publiek toegankelijke ruimten, is formeel juridisch sluitend en dicht de mogelijkheden in formele zin wel af. In de praktijk ontstaan er echter ook op dit vlak hiaten. Bij jongeren in groepsverband in de voor publiek toegankelijke ruimten zal echter niet of nauwelijks onomstotelijk aantoonbaar zijn wie van hen jonger dan 16 jaar is en al helemaal niet, wie van hen de alcoholische drank aanwezig heeft. Stelt u zich het groepje op de markt of op het plein maar eens voor. Zeker als de toezichthouder op grote afstand herkenbaar of als zodanig waarneembaar is, zullen jongeren tijdig maatregelen kunnen nemen. Het is dan ook de vraag of controle en handhaving in zo'n situatie voldoende effect hebben. Mijn fractie verneemt graag de mening van de minister hierover.

Het zou eenvoudiger zijn geweest als in de wet "het gebruik" strafbaar zou zijn gesteld en om de blaastest te laten toepassen om dat gebruik eenvoudiger aan te tonen. Nu hebben wij uit de beantwoording door de minister op eerdere vragen begrepen dat de regering van mening is dat strafbaarstelling van het gebruik, jongeren ervan zou kunnen weerhouden om hulp te zoeken en dat er voor het mogen opleggen van verplichte medewerking aan de blaastest zwaarwegende redenen moeten zijn.

De leden van de VVD-fractie vragen de minister of de problemen door het alsmaar stijgende alcoholgebruik onder jongeren en het stijgende aantal ziekenhuisopnames ten gevolge van intoxicatie, ongeveer 700 gevallen per jaar en in 2011 ruim 700 gevallen, inmiddels niet die vereiste zwaarwegende redenen vormen. Duidelijkere strafbaarstelling met grotere kans op handhaving heeft wellicht ook een grotere preventieve werking voor deze groep jongeren. Wij wachten graag de beantwoording van de gestelde vragen door de minister af.

*N

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Voorzitter. De PVV-fractie vindt de voorliggende wijziging van de Drank- en Horecawet een erg goed voorstel. Administratievelastenverlaging kan altijd op onze steun rekenen, evenals de beperking van alcoholconsumptie door jongeren onder de 16 jaar. Overdaad schaadt nu eenmaal. Volwassenen horen dat zelf te weten, maar jongeren onder de 16 jaar moeten worden beschermd. Het gaat om de volksgezondheid en de openbare orde.

Ieder jaar uitstel van alcoholgebruik is in alle opzichten winst. De slagingskans om alcohol te kopen is namelijk onverminderd hoog en de naleving van de leeftijdsgrens vaak erg moeilijk. De PVV-fractie is dan ook tegen de verhoging naar 18 jaar. Wij sluiten ons aan bij de mening van de minister en wij zijn het ook helemaal eens met de woorden van de heer Flierman. Eerst moeten controle en handhaving maar eens verbeteren en dat kan gelukkig met deze wetswijziging. Wij achten in eerste instantie de ouders verantwoordelijk voor het doen en laten van hun kinderen. Nemen zij die verantwoordelijkheid niet of onvoldoende, dan mag dat van ons consequenties hebben. Ook scholen spelen een heel belangrijke rol bij alcoholpreventie, met name omdat bijna driekwart van de ouders daarin een belangrijke gesprekspartner ziet.

De PVV-fractie is van mening dat dit debat al uitvoerig aan de overkant is gevoerd en dat de Eerste Kamer ook veel vragen hierover heeft kunnen stellen. Wij achten het debat in deze Kamer dan ook overbodig.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Dit debat wordt later vandaag voortgezet en dan zien wij beide bewindspersonen terug. Wij moeten inmiddels wel wat tijd bij de oorspronkelijke prognose optellen. Er staat een uur voor de afwikkeling van de financiële wetsvoorstellen en daarom verwacht ik dat het debat rond 17.45 uur verdergaat.

**

De vergadering wordt van 16.38 uur tot 16.48 uur geschorst.

*B

!Financieel toezicht!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Regels met betrekking tot de financiering van het toezicht op de financiële markten (Wet bekostiging financieel toezicht) (33057);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en de Wet financiële markten BES in verband met het invoeren van een aansprakelijkheidsbeperking voor de toezichthouders op de financiële markten en het opnemen van regels met betrekking tot de beloning van dagelijks beleidsbepalers van financiële ondernemingen die staatsteun genieten (Wet aansprakelijkheidsbeperking DNB en AFM en bonusverbod staatsgesteunde ondernemingen) (33058);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en de Faillissementswet, alsmede enige andere wetten in verband met de introductie van aanvullende bevoegdheden tot interventie bij financiële ondernemingen in problemen (Wet**

bijzondere maatregelen financiële ondernemingen) (33059).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **De Jager**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de behandeling van deze wetsvoorstellen, ook voor de snelle behandeling van twee andere wetsvoorstellen, die hier vandaag niet voorliggen. Ik ben voornemens om eerst de Interventiewet te behandelen, daarna de aansprakelijkheidsbeperking, dan het bonusverbod en tot slot de Wet bekostiging financieel toezicht.

Ik begin met de Interventiewet. De heer Postema vroeg wat de verhouding tussen de Interventiewet en het ringfenceable maken van banken is. Allereerst moet een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds het voorbereiden van en het inzichtelijk maken van de structuur van banken en anderzijds het kunnen ingrijpen met instrumenten uit de Interventiewet. De maatregelen zijn inderdaad complementair; zij horen bij elkaar. Ik merk het volgende op over bijvoorbeeld de deposito-overdracht. Vooraf moet de administratie goed worden ingericht, zodat er bij problemen snel een overdracht kan plaatsvinden. Met andere woorden, het ringfenceable maken van banken is instrumenteel aan het goed kunnen toepassen van de Interventiewet. Om snel te kunnen interveniëren, is het noodzakelijk dat ten tijde van crises zo veel mogelijk banken daadwerkelijk heel snel kunnen worden gescheiden.

Er moet hard worden gewerkt om dat te bereiken en dat gebeurt nu ook. De Nederlandsche Bank en de banken die onder de regulering vallen, zijn bezig met het treffen van voorbereidende maatregelen voor het ringfenceable maken. Daar wordt stevig op ingezet, maar het kost natuurlijk wel enige tijd. Je kunt niet binnen een paar maanden regelen dat zulke complexe processen bij een bank onmiddellijk kunnen worden gescheiden. Dat kost dus enige tijd -- men zet daar op in -- maar naar verwachting lukt het niet binnen zes maanden. Het is wel belangrijk dat het gebeurt, want hoe meer het gebeurt, des te effectiever wordt de toepassing van de Interventiewet.

De heer Postema vroeg ook wat de toegevoegde waarde van de Interventiewet is ten opzichte van de noodwet uit 2009. Wij zullen de tekst van die noodwet uit 2009 publiceren, zodra deze wet in het Staatsblad is gepubliceerd. De Interventiewet is ruimer dan de noodwet. In de Interventiewet wordt ook de overdracht aan private partijen geregeld en hij bevat een regeling voor trigger events. Deel zes van de Interventiewet is grotendeels ontleend aan de vertrouwelijke noodwet uit 2009. Met deel zes van deze Interventiewet heb je dus grosso modo inzicht in wat in die vertrouwelijke noodwet is geregeld. Er zitten dus een aantal meerwaardeonderdelen in. Er heeft overigens een openbare consultatie over deel zes van de Interventiewet plaatsgevonden. Na totstandkoming van de Interventiewet bestaat er geen behoefte meer aan de noodwet, zoals ik al zei.

De noodwet zal dan ook officieel worden ingetrokken. Langs die weg, als de noodwet wordt ingetrokken, wordt de inhoud daarvan openbaar gemaakt.

De heer Terpstra refereerde aan mevrouw Daniels en stelde dat in een bepaald artikel in deel zes beter het criterium "buitengewone omstandigheden" had kunnen worden gebruikt, in plaats van "gevaar voor de financiële stabiliteit". Hij vroeg wat ik daarvan vind. Er zijn natuurlijk altijd heel veel meningen. In de Interventiewet wordt inderdaad een andere terminologie dan in de noodwetgeving gehanteerd. Vanwege het ingrijpende en potentieel kostbare karakter van bevoegdheden is ervoor gekozen om het begrip "buitengewone omstandigheden" verder in te kleuren. Het criterium "buitengewone omstandigheden" is namelijk breder, want daarmee wordt geen onderscheid gemaakt tussen een financiële crisis en een eventuele natuurramp, zoals een watersnoodramp. Het is belangrijk dat deze vergaande bevoegdheden, die verstrekking gevolgen hebben, alleen kunnen worden aangewend bij gevaar voor de financiële stabiliteit. De rechtszekerheid -- die staat ook bij deze Kamer altijd hoog in het vaandel -- wordt met de gekozen inkleuring gediend.

Verder vroeg mevrouw Daniels nog naar meer invloed van de Tweede Kamer en wat mijn mening daarover is. De betrokkenheid van de Tweede Kamer is een onderwerp dat naar aanleiding van de bevindingen van commissie-De Wit II, de parlementaire enquête dus, zal worden behandeld met de Tweede Kamer. Eerst is de Tweede Kamer aan zet ten aanzien van de resultaten van commissie-De Wit II. Daarna zal het kabinet op de Tweede Kamer reageren als zij een reactie vraagt op haar bevindingen naar aanleiding van het rapport van de parlementaire enquêtecommissie. Op dat moment zal ik hierover met de Tweede Kamer van gedachten wisselen. Ook in de Tweede Kamer heb ik gezegd dat wij dat op dat moment doen, omdat wij dan in één keer de betrokkenheid van de Tweede Kamer meepakken. Daarbij komen ook de vragen aan de orde hoe wij omgaan met het vertrouwelijk karakter en of de Tweede Kamer behoefte heeft aan een vertrouwelijk overleg. Dat heeft zij enerzijds wel, omdat zij dan eerder op de hoogte gesteld wordt en betrokken kan zijn. Anderzijds heeft een aantal Kamerleden hiermee moeite, omdat zij dan worden geïnformeerd over iets waarmee zij niets kunnen. Daarbij is de Tweede Kamer dus zelf aan zet. Zij moet samen met de regering nadenken over de vraag hoe de Tweede Kamer hierbij betrokken moet worden. De regering stelt zich hierbij dienstbaar op.

Zowel de heer Terpstra als de heer Backer vroeg naar de relatie tussen de Interventiewet en de aankomende EU-regelgeving. Er is nog geen voorstel voor een richtlijn. Inzake de interventiemogelijkheden vonden wij het, zeker in een land met een in relatie tot ons bbp grote financiële sector, van groot belang dat wij een eigenstandig instrumentarium hadden. Daarom konden wij niet wachten op het voorstel voor de richtlijn. Uit de mededelingen van de Europese

Commissie blijkt een aantal ideeën. De Commissie staat bijvoorbeeld ten aanzien van de banken en de beleggingsondernemingen drie pijlers voor. De eerste behelst preventie van en voorbereiding op problemen. De tweede behelst vroegtijdige interventies. De derde pijler behelst de ordentelijke afwikkeling, overdracht en bail-in debt. In het wetsvoorstel wordt de overdracht geregeld, zoals vervat in de derde pijler, bijvoorbeeld een ordentelijke afwikkeling door de Nederlandsche Bank. Dit geldt niet alleen voor banken, maar ook voor verzekeraars. Zij zijn ook in het wetsvoorstel opgenomen. De Commissie heeft aangegeven dat zij na een raamwerk voor banken ook een raamwerk voor verzekeraars gaat opnemen. Nederland heeft gesteld dat verzekeraars ook nutsfuncties kunnen vervullen. In Nederland hebben wij het bank- en assurantiemodel.

Onteigening door de minister van Financiën laat de Europese Commissie waarschijnlijk aan de Europese lidstaten zelf over. In dit wetsvoorstel zijn de maatregelen van de eerste pijler, preventie et cetera dus, niet geregeld, maar Europese ontwikkelingen worden hierbij wel gevolgd. Ook zijn de maatregelen van de tweede pijler, zoals vroegtijdige interventie, en grensoverschrijdende samenwerking, hierin niet geregeld. Anders dan voor ordentelijke afwikkeling bestaan hiervoor reeds oudere regels en afspraken. De noodzaak om dit al vooraf te regelen was dus groter, omdat wij op veel van de andere terreinen waarop de Commissie bezig is, iets langer kunnen wachten. Vanwege het belang van bail-in debt is een gelijk Europees speelveld belangrijk. Daarbij willen wij de ontwikkelingen in Europa afwachten.

De heer Terpstra vroeg of lidstaten na bekendwording van de richtlijn de wetgeving weer moeten aanpassen. Dat is afhankelijk van de definitieve richtlijn. Het is niet uit te sluiten. Het zou zeker kunnen. Nogmaals, er is voor ons geen reden om daarop te wachten, maar dit onderdeel gaat wel de richting op waarin ook de Commissie denkt. De Commissie denkt over dit onderwerp nog breder na. Wij kunnen dus nog wachten op de richtlijn. Uiteraard zijn wij betrokken bij het proces dat zich afspeelt bij de Commissie, maar het kan nog enige tijd duren voordat de richtlijn er komt.

De heer Knip vroeg naar de samenloop en de verhouding tot artikel 103 van de Grondwet. De Interventiewet is een wet die specifiek een aantal zaken regelt en een wettelijke basis geeft om grote risico's voor de overheid af te dekken voor als zij dingen niet goed regelt of als ontneming dreigt in het kader van het EVRM. Het is dus belangrijk om vooraf al meer rechtszekerheid te kunnen geven door meer te codificeren en het wetsvoorstel uitgebreider te maken, zodat wij met instrumentarium in kunnen grijpen. Dat konden we al met de Interventiewet. Ook een aantal andere landen regelt veel dingen die ook in deze Interventiewet zijn geregeld. De Interventiewet regelt wanneer en vooral ook hoe kan worden ingegrepen bij problemen in financiële ondernemingen. Door de Interventiewet zal een beroep op artikel 103 van de Grondwet normaal gesproken niet meer of veel minder snel nodig zijn.

Artikel 103 van de Grondwet verdwijnt inderdaad nooit helemaal uit beeld. In een noodsituatie kunnen overige maatregelen op basis van artikel 103 van de Grondwet nodig zijn. Wat wij netjes konden regelen in het formele wetsvoorstel, hebben wij bij dezen geregeld. Dat geeft meer rechtszekerheid.

De heer **Backer** (D66): Ik heb de indruk dat de minister de richtlijn nu besproken heeft. In een bijzin sprak hij over de bail-in. Ik heb een vraag gesteld over een notitie over dat onderwerp. Het is namelijk een ingewikkelde systematiek die wij tijdig willen bespreken. Kan de minister daar nog op ingaan?

Minister **De Jager**: Ja, bail-in debt is een interessant en lonkend perspectief. Hiervan bestaan meerdere vormen, bijvoorbeeld ook hybride kapitaal. Het perspectief van hybride kapitaal dat in tijden van crisis kan worden omgezet in kapitaal van de hoogste kwaliteit en dat tijden daarvoor nog als vreemd vermogen of als iets tussen deze twee kan dienen, is heel interessant. Bail-in debt verkleint ook het risico dat er een beroep op de Staat moet worden gedaan door een betreffende instelling. Er zitten echter ook nadelen aan. Het kan soms heel duur zijn. Juist in tijden van onzekerheid is het bijna onmogelijk of heel moeilijk om het geld hiervoor op te halen. In tijden van grotere luxe en rust is het veel makkelijker om dit soort instrumenten te verkrijgen. Als het goed weer is, is het dus verstandig om je zo te beschermen tegen de komst van slecht weer.

Bij de volgende FM-wetsvoorstellen zal ik de Eerste Kamer hierover op de hoogte stellen middels een notitie. Ook kan ik het doen tijdens de behandeling van de Miljoenennota. Wij moeten even bekijken wat hiervoor een mooi moment is. Het komt hier dan wellicht aan de orde tijdens de algemene financiële beschouwingen. Het moet een natuurlijk moment zijn, zodat ook de Eerste Kamer daarover met mij van gedachten kan wisselen. Ik vind het dus een interessant en lonkend perspectief. Dat is mijn eerste reactie. Wij moeten voor de Nederlandse situatie goed bekijken wat mogelijk is. Ik zeg echter toe dat ik hierop terugkom.

De heer Backer vroeg nog waarom de Nederlandsche Bank vergaande bevoegdheden krijgt zonder dat er gesondeerd moet worden met andere organen. De Nederlandsche Bank is het meest deskundig. Andere organen kunnen wel degelijk worden gesondeerd. De Nederlandsche Bank kan alleen om een aandelenoverdracht verzoeken met instemming van de minister. De Nederlandsche Bank en de minister overleggen hierover informeel, zonder hiertoe verplicht te zijn. Al sinds onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog is ingesteld dat de president van de Nederlandsche Bank en de minister van Financiën informeel met elkaar overleggen. Naar aanleiding van de bankencrisis in 2008 en de bevindingen daarvan zijn op ambtelijk niveau steeds meer contacten en uitwisseling in formele zin. Die uitwisseling tussen het ministerie van Financiën en de Nederlandsche

Bank gaat ook over probleeminstellingen. Ik ga ervan uit dat dit voldoende is geborgd.

De heer Backer vroeg verder of probleeminstellingen zich kunnen verzetten tegen de prijs bij een aandeeloverdracht. De heer Backer ging er in zijn vraag van uit dat dit niet zo is, maar de probleeminstelling kan dit wel conform artikel 3:159x, lid 1, onderdeel e. Daarmee is geen sprake van een schending van het EVRM.

Ook vroeg de heer Backer nog op basis waarvan wordt beoordeeld of schuldeisers in een slechte positie komen. Zij mogen er niet op achteruitgaan in vergelijking met de situatie waarin er geen overdracht van activa of passiva zou zijn. Uiteindelijk is er ook nog een rechterlijke toetsing mogelijk.

Een notitie over bail-in debt heb ik al toegezegd. Ik benadruk nogmaals dat ik in principe voorstander ben van bail-in debt.

Ik ga nu in op de aansprakelijkheidsbeperking. De heer Terpstra en de heer Ester vragen waarom het kabinet er niet voor heeft gekozen om de regeling van het bonusverbod op te nemen in een apart wetsvoorstel. Wij kunnen daar lang en breed over debatteren. Zowel het bonusverbod als de aansprakelijkheidsbeperking komen aan de orde in het rapport van de commissie -De Wit. Beide vallen onder de Wft. Het is gebruikelijk dat wij verzamelwetten hebben op het gebied van de Wft. Wel ben ik het met de vragenstellers eens dat een apart wetsvoorstel in dit geval de voorkeur zou genieten, want deze twee onderwerpen komen wel bijzonder over, mede gelet op de vragen die hier gesteld zijn. Qua tijd was het echter niet mogelijk om met twee afzonderlijke wetsvoorstellen te komen. Wij wilden dit wetsvoorstel eerst in een ander pakket voor de financiële markten verwerken. Het is begonnen als nota van wijziging op de Wijzigingswet financiële markten 2012. Daar had het gewoon in kunnen zitten, maar de Raad van State heeft over dit wijzigingswetsvoorstel een advies uitgebracht dat aanleiding gaf om de nota van wijziging te herzien. Daarmee werd het te laat om dit op te nemen in de Wijzigingswet financiële markten 2012. Daarom hebben wij voor deze onderwerpen een nieuw wetsvoorstel moeten vinden en zijn ze opgenomen in dit FM-pakket.

De heer Backer heeft gevraagd in welke gevallen in een behoefte wordt voorzien met de uitbreiding van de reikwijdte van de aansprakelijkheidsbeperking. Hij heeft gevraagd of ik een casuspositie kan geven.

De heer **Reuten** (SP): Ik heb een vraag over het vorige punt. Hoeveel extra tijd zou het gekost hebben als het bonusverbod bij de eerste nota van wijziging in een afzonderlijk wetsvoorstel was verwerkt? Bijvoorbeeld twee weken of twee maanden?

Minister **De Jager**: Als wij dit in het begin hadden gedaan, zou het niet veel tijd hebben gescheeld. Er waren echter goede redenen om dat niet te doen, zoals ik net heb aangegeven. Toen echter de nota van wijziging er eenmaal lag met het advies van de

Raad van State en toen het andere FM-pakket al was doorgegaan, zou het heel veel extra tijd hebben gekost. Dan hadden wij een nieuw wetsvoorstel in moeten dienen. Dat zou eerst langs de ministerraad en alle voorportalen van de ministerraad hebben gemoeten en daarna naar de Raad van State. Deze had dan opnieuw advies moeten uitbrengen. Dat advies zou hetzelfde zijn geweest als bij een formele wet, maar je kunt een wetsvoorstel sowieso niet in een paar weken bij de Raad van State krijgen. Mede vanwege de urgentie die de Tweede Kamer voelde om dit te regelen, hebben wij het op deze wijze gedaan. Als overigens wel gelukt was wat wij wilden, zouden deze onderwerpen dus in de Wijzigingswet financiële markten 2012 hebben gezeten. Dat zou netter zijn geweest.

Ik ga nu alsnog in op de vraag van de heer Backer over de uitbreiding van de reikwijdte van de aansprakelijkheidsbeperking. Vooropstaat dat het hier om een amendement gaat dat de heer Irrgang in de Tweede Kamer heeft ingediend. De Tweede Kamer heeft dat Kamerbreed aangenomen. De achtergrond hiervan is dat het, mede gezien de verwevenheid van het toezicht, van belang is dat een beperking eenduidig is en zich uitstrekt tot al het toezicht van DNB en de AFM. Praktisch gezien betekent dit dat de toezichthouders minder snel aansprakelijk zijn dan nu het geval is. De gedachte hierachter is dat men daardoor slagvaardiger en "interventionalistischer" op zou kunnen treden. Dit geldt voor alle toezichtswetten. Ik kan geen concrete casusposities geven; wij hebben het wetsvoorstel oorspronkelijk ook niet zo ingediend. Ik heb mij echter ook niet tegen het amendement verzet, want ik zag geen bezwaren tegen deze verbreding. Wij hebben de uitbreiding van de reikwijdte van de aansprakelijkheidsbeperking oorspronkelijk niet voorgesteld omdat wij deze niet noodzakelijk achtten, maar er is ook niets op tegen om het breder te regelen. Daarom hebben wij dit amendement aan het oordeel van de Kamer overgelaten.

Diverse leden hebben vragen gesteld over het bonusverbod. De leden Postema, Reuten en Ester hebben gevraagd naar mijn mening over een bonusverbod voor alle medewerkers, dan wel alle dagelijksbeleidsbepalers of traders. Ik ben geen voorstander van uitbreiding tot alle medewerkers, tot op de laagste niveaus. Wij hebben er bewust voor gekozen om het bonusverbod van toepassing te laten zijn op de personen die eindverantwoordelijk zijn binnen de onderneming en aan wie de noodzaak tot het vragen om staatssteun kan worden toegeschreven, als zij eventueel falen. In nieuwe gevallen van staatssteun betreft het verbod wel degelijk de dagelijksbeleidsbepalers. In dit wetsvoorstel hebben wij structureel alle dagelijksbeleidsbepalers opgenomen. Voor de bestaande gevallen van staatssteun was dit voornemen echter niet voldoende kenbaar. Het vereiste van voldoende kenbaarheid verhinderde ons om het wetsvoorstel bij de behandeling in de Tweede Kamer opeens op dit punt te verbreden. Uiteindelijk heb ik echter wel meegewerkt aan het verbreden van het

bonusverbod naar alle dagelijksbeleidsbepalers voor nieuwe gevallen van staatssteun.

De heer Reuten heeft gevraagd waarom het bonusverbod alleen gericht is op de onderneming die aan het hoofd van de groep staat. Ook in dezen gaat het om eindverantwoordelijkheid. Het gaat om de mensen die eindverantwoordelijk zijn voor het vragen van staatssteun, wegens het falen van de onderneming of wegens een andere oorzaak, die ook in de omgeving kan liggen in plaats van bij het falen van bestuur. Toch reken ik het de eindverantwoordelijken toe, hoewel zij er niet schuldig aan hoeven te zijn. Zij dragen namelijk de eindverantwoordelijkheid. Die groep willen wij treffen. In huidige steungevallen is er geen sprake van papieren moedermaatschappijen. Mocht dat in de toekomst wel voorkomen, dan kunnen wij nadere eisen stellen aan het verlenen van steun. Wij kunnen bijvoorbeeld zeggen dat wij de papieren situatie niet accepteren en dat wij geen steun verlenen als dat niet verandert. Overigens is het überhaupt de vraag of DNB een papieren moedermaatschappij zou accepteren; DNB heeft namelijk ook regels voor dergelijke situaties.

Mij is ook gevraagd of de regering bereid is om tegen eventueel ontwijkingsgedrag op te treden in de eerstvolgende wijziging. Ik denk dat er ook andere manieren zijn om dit gedrag te voorkomen. In nieuwe gevallen van staatssteun kunnen wij hiervoor criteria vaststellen. Mochten wij zien dat er toch gaten zitten in het wetsvoorstel, dan moeten wij die inderdaad onverwijld dichten. De Kamer krijgt dat dan te horen.

Zijn de sancties voldoende en is een en ander juridisch afdwingbaar? Wij hebben het wettelijk zo geregeld dat op het beloningsbeleid wordt toegezien door de raad van commissarissen. Dat is ook logisch. Er is geen indicatie dat die constructie niet zou werken. DNB en de AFM zien toe op de werking van de raden van commissarissen en dus ook op de wijze waarop zij het bonusverbod uitvoeren. Als een raad van commissarissen het verbod niet naleeft, kan dat negatief uitpakken voor de geschiktheid van de commissarissen. Dat is een heel sterke stok achter de deur. In het uiterste geval kan de AFM of DNB een lid van de raad van commissarissen aftoetsen, waardoor deze zijn functie niet langer kan uitoefenen. Ik kan mij echter niet voorstellen dat een commissaris zijn functie op het spel zou willen zetten.

De heer **Reuten** (SP): Worden de sancties gepubliceerd?

Minister **De Jager**: Welke sancties?

De heer **Reuten** (SP): Ik doel op alle sancties die over toezicht in het algemeen gaan, maar specifiek op de sancties over bonussen.

Minister **De Jager**: Dat is wel heel breed. Specifieker kan ik zeggen dat wij gewoon een verbod op bonussen hebben. Dat kan niet worden ontlopen. Verder heeft de AFM de wettelijke bevoegdheid om zelf te kiezen of zij haar sancties

publiceert. Publicatie vindt plaats als de AFM dit als extra stap noodzakelijk acht in het belang van het toezicht. De heer Reuten kent daar zelf de voorbeelden van. De AFM heeft bijvoorbeeld in het hypotheekdossier enkele sancties gepubliceerd. De afschrikwekkende werking daarvan was veel groter dan de boete die ermee gemoeid was. De betreffende instellingen waren er ook niet gelukkig mee.

De heer Ester heeft gevraagd wat een bonus is. Hij wil weten of dit begrip goed is afgedekt. De term "variabele beloning" is eigenlijk een beter begrip. De toezichthouders hebben in Europees verband afspraken gemaakt. Een variabele beloning is een beloning die aan bepaalde prestaties of doelen is gerelateerd. Dit is een heel brede definitie -- daar is bewust voor gekozen -- waar ook vertrek- en retentievergoedingen onder kunnen vallen. Ik ben dus niet erg bang dat er ontwijkingsgedrag zal plaatsvinden. Nogmaals, als wij zulk gedrag zien, kunnen wij als wetgever optreden.

Er is een mogelijkheid om maximaal 20% te stijgen. Dit heeft te maken met het overgangsrecht. Nieuwe gevallen van staatssteun krijgen die mogelijkheid niet. Een en ander wordt onmiddellijk bevroren, zonder enige mogelijkheid van stijging. In dit geval hebben we ingegrepen in bestaande staatssteungevallen. Degenen die eerder staatssteun aanvroegen, dachten met andere voorwaarden te maken te hebben. Gelet op de maatschappelijke context en de verontwaardiging hebben wij het al met al rechtvaardig geacht om toch in te grijpen. Dat gaat echter heel ver. Een aantal leden heeft daarvoor ook aandacht gevraagd. Materieel is er dan dus sprake van een vorm van terugwerkende kracht. Deze Kamer is daar altijd heel voorzichtig in. Wellicht is er formeel gezien op dat punt geen sprake van terugwerkende kracht, maar materieel gezien is er wel degelijk sprake van. Zo zullen mensen dat ook voelen. Eerder is gezegd dat er bij onvoldoende resultaat geen bonus mag worden uitgekeerd. Nu mag je, ook al maak je weer heel veel winst, ook geen bonussen uitkeren als je op de een of andere manier staatssteun hebt. Dat gaat natuurlijk heel ver.

Om de juridische houdbaarheid van deze maatregel te verbeteren, ook in het kader van het EVRM en ontneming -- 100% zeker is iets natuurlijk nooit -- hebben wij voor bestaande steungevallen dit overgangsrecht gemaakt. Hoe komen we bij die 20%? Dat is natuurlijk altijd een beetje arbitrair. We hebben wel laten onderzoeken wat een gebruikelijke conversiefactor is in de markt, wanneer een variabel salaris wordt omgezet naar een vast salaris. Het blijkt dat het niet ongebruikelijk is om een conversiefactor van zeker ongeveer 50% te hanteren. In veel gevallen zie je zelfs dat bonussen dicht bij het maximum, zelfs boven de 50%, worden uitgekeerd. Dat zou betekenen dat een variabele beloning van bijvoorbeeld maximaal 100% zou resulteren in een stijging van 50% van het vaste salaris. Bij een bonus van 60% is een conversiefactor van 30% à

35% misschien nog steeds heel gebruikelijk. 20% is dus heel sober.

Ik begrijp de gevoeligheid als men dit ziet als een stijging, maar eigenlijk is het een daling van de totale bezoldiging of beloning, van het totale pakket aan arbeidsvoorwaarden. De variabele beloning is ook echt geld, dat men anders zou hebben gekregen. Het vaste salaris plus de variabele beloning worden gezamenlijk een stuk minder, fors minder dan daarvoor. Men zal het dus echt niet als een stijging opvatten. Er is sprake van een daling ten opzichte van de maximale beloning. Daarom verwacht ik dat het een sobere invulling is. Nogmaals, dit wil niet zeggen dat alle ondernemingen gebruik zullen maken van die 20%. Dat hangt ook af van de beloningen die ze op dit moment al geven. 20% is echt het maximum. Ik ga ervan uit dat ondernemingen er verantwoord gebruik van zullen maken.

De heer Ester vraagt of de definitie van "dagelijksbeleidsbepalers" voldoende juridisch stevig is. In de memorie van antwoord staat dat de AFM en de Nederlandsche Bank de dagelijksbeleidsbepalers toetsen op geschiktheid en betrouwbaarheid. De toezichthouders registreren deze personen ook. Voor de toezichthouders en de ondernemingen is het dus duidelijk om welke personen het gaat. In veel situaties zijn de dagelijksbeleidsbepalers de raad van bestuur en de bestuurders van alle vergunninghoudende entiteiten binnen de groep. Zo wordt het vaak ingevuld. Het is in ieder geval zo dat de toezichthouders intern een registratie hiervan bijhouden.

De heer Ester vraagt of we een clawbackregeling hebben overwogen. Dat hebben we zeker. Sterker nog, we hebben een clawbackregeling opgenomen in het wetsvoorstel claw back dat momenteel bij de Tweede Kamer ligt en dat samen met Justitie is voorgesteld. Een en ander loopt ook vooral via de minister van Veiligheid en Justitie. Deze claw back geldt voor alle financiële ondernemingen, dus ook voor staatsgesteunde financiële ondernemingen, en gaat zelfs nog verder.

De heer Ester vraagt of ik kan bevestigen dat de toegezegde evaluatie stevig zal zijn. Dat kan ik toezeggen. Deze zal ik ook doen binnen drie jaar na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel.

Waarom is er sprake van terugwerkende kracht? Dat heb ik net al verteld. Ik ben me goed bewust van het bijzondere karakter van het bonusverbod. Daarom zijn we er zorgvuldig mee omgegaan en hebben we overgangsrecht ingesteld. Voor nieuwe steungevallen is gekozen voor een formele terugwerkende kracht tot 6 oktober 2011. Overigens hebben zich tussen 6 oktober en nu geen nieuwe steungevallen aangediend. De formele terugwerkende kracht heeft zich dus nog niet gematerialiseerd. Voor de huidige steungevallen is er sprake van een materiële terugwerkende kracht. Ik heb de gronden en de overwegingen daarbij net al verteld in mijn beantwoording van de vraag van de heer Ester.

De heer Backer vraagt of het klopt dat bestaande beloningsafspraken na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel niet langer geldig zijn. Voor

echt nieuwe steungevallen klopt dat, dus voor instellingen die vanaf 6 oktober nieuwe steun zouden hebben aangevraagd of voor instellingen die dat vanaf nu zullen doen. Dat wil zeggen dat eerder toegekende variabele beloningen dan zelfs niet langer kunnen worden uitgekeerd, niet tijdens de periode van steun en ook niet daarna. Ook mogen er geen nieuwe variabele beloningen worden toegekend en mag de vaste beloning niet stijgen. Andere bedingen zijn strijdig met het bonusverbod.

Alleen de bestaande steungevallen worden door de wet geraakt, omdat er vooralsnog geen nieuwe steungevallen zijn. Voor de bestaande steungevallen geldt dat eerder toegekende variabele beloningen wel geldig blijven, omdat het voor de hand ligt dat een en ander anders strijdig zou kunnen zijn met het EVRM. Bovendien is er in het wetsvoorstel een overgangsrecht opgenomen van maximaal 20% omzetting bij het vaste salaris.

Is de datum van 6 oktober 2011 arbitrair gekozen? Het gaat erom dat de maatregel voldoende kenbaar is gemaakt, omdat het nogal een stevige maatregel is. Op 6 oktober waren de algemene financiële beschouwingen in de Tweede Kamer. Financiële instellingen volgen deze toch wel enigszins. Bovendien hebben de media er aandacht aan besteed. Het gaat om professionele instellingen en deze hebben in het algemeen wel een aantal voelsprietten gericht op de media en op Den Haag. Het gaat natuurlijk niet om een heel grote groep van ondertoezichtgestelden. Ik ga er dus van uit dat er in dit geval voldoende kenbaarheid aan is gegeven.

Tot slot het wetsvoorstel bekostiging financieel toezicht. Naar aanleiding van het advies van de Raad van State stelt de heer Postema dat het lijkt of de mogelijkheid om een kostenkader vast te stellen, is geschrapt. Hoe houd ik dan in de toekomst de stijging van toezichtkosten in de hand? Dat is uiteraard een goede vraag van de heer Postema. Wij hebben dat puur gedaan omdat de Raad van State heeft gezegd dat de desbetreffende bepaling niet noodzakelijk is om op te nemen. Ook zonder deze expliciete bevoegdheid kan de minister kaders stellen voor de toezichtkosten. Dat doen we ook. Jaarlijks stel ik een kostenkader vast waarin de kaders worden aangegeven voor de begroting van de toezichthouders. Indien de begroting niet binnen de kaders valt, kan ik ervoor kiezen niet in te stemmen met de begroting. Mocht de begroting toch worden overschreden, dan wordt dat in de regel verrekend met het exploitatiesaldo. Dat betekent dat de toezichthouder het jaar daarop zal moeten bezuinigen. Met andere woorden, het is puur om een formele reden dat de Raad van State heeft gezegd: je hebt het niet nodig; je kunt het nu ook al.

De heer Postema en de heer Reuten vroegen: waarom is er nog een overheidsbijdrage aan toezichtskosten? Er is voor gekozen om de overheidsbijdrage voorlopig terug te brengen op het niveau van voor de crisis: ongeveer 38 mln. Dat is veel minder dan het bedrag dat de overheid over 2012 zal bijdragen. Dat is namelijk zo'n 54 mln. Met name voor kleine instellingen zou zonder overheidsbijdrage de stijging buitenproportioneel

zijn. Niet alleen banken en grote instellingen worden namelijk geraakt door het wetsvoorstel maar ook kleine partijen, waaronder intermediairs. Die spreek ik ook regelmatig. Zij vinden de huidige kosten die worden doorberekend, al heel erg hoog. De toerekening van de kosten mag dus niet buitenproportioneel zijn.

Waarom vloeien de boeteopbrengsten niet terug naar de schatkist? Dat is ook een vraag van de heren Reuten en Postema. De wijziging van de bekostigingssystematiek zal al een flinke stijging van de lasten voor de sector met zich brengen. Een andere reden waarom we het niet doen, is dat sancties weliswaar gunstig kunnen zijn voor bonafide partijen, maar er veel meer belanghebbenden zijn die voordeel hebben bij het toezicht, namelijk ook de consumenten, dus ook de normale belastingbetaler. Wel zullen boeteopbrengsten niet meer terugvloeien naar een specifieke branche maar naar alle onder toezicht staande instellingen. Dat betekent dat juist de goeden profiteren van de slechten. De slechten moeten name lijk een boete betalen. Dat geld komt terug naar alle onder toezicht staande instellingen. Hiermee worden uiteindelijk ook voor iedereen de kosten voor het onder toezicht staan enigszins verlaagd.

De heer **Postema** (PvdA): Het is in zekere zin een principiële vraag: in hoeverre deelt de minister mijn mening dat boetes in principe dienen terug te vloeien naar de schatkist en niet moeten worden aangewend voor de specifieke sector waar het boetebeding betrekking op heeft? Dat doen we bij boetes van NMa en bij de boetes van het Openbaar Ministerie. Waarom doen we dat hierbij anders?

Minister **De Jager**: Er is in het verleden ook bij het ministerie van Veiligheid en Justitie al de afspraak gemaakt dat de boeteopbrengsten binnenkomen op haar begroting. Dat gebeurt ook op dit moment. Daarbij komen boetes dus ten goede aan het hele toezichtsapparaat van Veiligheid en Justitie. Omdat het niet alleen meer geldt voor de specifieke branche maar ook voor alle ondertoezichtgestelden, is wat daar gebeurt eigenlijk niet zo heel erg veel anders. Je zou kunnen zeggen dat het ook ten goede komt aan het toezicht. Bij sommige kan het weer anders zijn. Dat geef ik ook toe. Het is niet echt een principiële keuze. Als je echter van mening bent dat de goeden niet onder de slechten moeten leiden, kun je hiervan zeggen dat het juist andersom is. De goeden profiteren namelijk van de slechten. Dat is echter geen principiële punt. Een principiële punt is er eigenlijk niet. Binnen de rijksoverheid is er geen vaste lijn inzake wat we met boeteopbrengsten doen. Over het algemeen is het geen belastingopbrengst, maar vaak wordt het geboekt als een negatieve uitgave of als niet-relevante opbrengsten of niet-belastingopbrengsten.

De heer Reuten vroeg: is de minister het ermee eens dat de regulering voor de crisis onvoldoende op marktfalen voorbereid was? Iedere crisis is uniek. Je moet uit alle crises lessen trekken. Je kunt echter nooit met 100% zekerheid

een volgende crisis voorkomen, ook niet als er enorm veel regulering is. Dat zou een schijnoplossing zijn. Het zou een illusie zijn als je denkt dat je alles kunt voorkomen. Ik denk dat wij nu een heel groot wetgevingsprogramma hebben. Dat zegt de heer Reuten ook. Ik heb mij vol ingezet om wetgeving voor de financiële markten met een hoge snelheid door beide Kamers der Staten-Generaal te geleiden. Het gaat om een zeer ongebruikelijke hoeveelheid wet- en regelgeving en regulering op het gebied van financiële markten. Ik acht dat inderdaad noodzakelijk. Tegelijkertijd weet ik ook dat ik nooit met 100% zekerheid iets kan voorkomen.

De heer Reuten vraagt ook een reactie op de stelling dat de sector zonder toezicht geen overlevingskansen heeft. Hij vraagt: hoe zit dat, klopt die zin wel? Ik denk dat het misverstand veroorzaakt wordt doordat de financiële sector veel breder is dan alleen banken en degenen die zijn gered. Zo hebben we vrij recent in de geschiedenis van de financiële markten groepen als beleggingsfondsen, kleine intermediairs en trustkantoren alsnog onder financieel toezicht geplaatst, terwijl dat daarvoor niet het geval was. Dat is niet gebeurd vanwege een enorm grote systeemcrisis. Je kunt dus niet bij voorbaat zeggen -- in sommige landen gebeurt dat ook niet per se -- dat de hele financiële sector geen overlevingskansen heeft als je ze niet onder toezicht plaatst. Naar die zin verwees de heer Reuten. Als de heer Reuten het verengt tot banken, ben ik het wel met hem eens. Sinds lange tijd, na de Eerste Wereldoorlog of sinds het einde van de negentiende eeuw is het ongebruikelijk en niet realistisch, zeker niet in de huidige tijd, om te zeggen dat we ook een heel bankensysteem kunnen hebben zonder enige vorm van toezicht. Ik geloof daar zelf ook niet in.

Tot slot stelde de heer Reuten twee aanvullende vragen over sancties. Zijn ze voldoende afschrikwekkend? Wordt bestraffing publiek gemaakt? Ik heb al een en ander over publiek maken gezegd. De mogelijkheden van publiceren door de toezichthouders in de Wft zijn ruim aanwezig. De boetes zijn in 2009 flink verhoogd, althans de boetemaxima. Bij een enkele overtreding kan bijvoorbeeld een boete van maximaal 4 mln. worden opgelegd.

De **voorzitter**: Wij zijn toe aan de tweede termijn van de Kamer. Ik vraag de leden om zich zo veel mogelijk aan de opgegeven tijd te houden, want wij zijn wat uitgelopen.

**

*N

De heer **Postema** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister voor het beantwoorden van de vragen. Gelet op onze schriftelijke inbreng en de bijdrage van vanmiddag, zal het duidelijk zijn dat wij deze wetgeving van harte steunen. Al zouden wij wel enkele andere keuzes hebben gemaakt. Ik heb ze, denk ik, genoemd. Het bonusverbod bij staatssteun voor ondernemingen hadden we graag breder toegepast gezien, niet alleen voor de

topbestuurders en dagelijks beleidsbepalers, maar ook voor een bredere groep van medewerkers, en niet alleen bij de moederbedrijven maar ook uitdrukkelijk bij de dochterondernemingen.

Wij en meerdere partijen in dit huis hadden moeite met rechtvaardiging van de "met terugwerkende kracht"-bepaling zowel voor het wetsvoorstel zelf als voor het amendement. Ware het in dat soort zaken niet beter geweest om, als je al zoiets doet, het moment van indiening van het wetsvoorstel als het moment te kiezen?

We hadden graag gezien dat de overheidsbijdrage aan de toezichtskosten in het geheel zou worden geschrapt en dat de boeteopbrengsten ten goede aan de schatkist zouden zijn gekomen. Dat is waarschijnlijk nu niet het geval. Ik begrijp dat op sommige onderdelen wel degelijk aan aanvullende wetgeving wordt gewerkt. Die zien wij in de toekomst wel tegemoet.

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn beantwoording. Zoals hij net al constateerde: wij waarderen de inhaalslag die wordt gemaakt ten aanzien van de regulering van de sector.

Ik begin met 33059. De minister gebruikte de Engelse term voor omheining. Hoeveel tijd kost het ongeveer om in een penibele situatie de virtuele omheining te effectueren? Met andere woorden: hoeveel tijd gaat eroverheen nadat je de Interventiewet toepast?

Vervolgens heb ik een vraag over 33058, het bonusverbod. Wat de minister net zei over de dagelijksbeleidsbepalers ging me iets te snel. Gaat het daarbij ook om de bestuurders van dochters?

Over 33057 het volgende: het toezicht geldt niet slechts voor de bonussen. De minister zei net dat de AFM sancties kan publiceren. Binnen de financiële sector kunnen die sancties groter zijn dan de 4 mln. waarover de minister het heeft. Ik zou het heel prettig vinden als de minister wil toezeggen dat hij een soort aanwijzing zal geven aan de AFM en in voorkomende gevallen DNB om straffen te publiceren, dit vanwege het belang voor bedrijven en burgers.

Ten slotte kom ik toe aan 33057, dat handelt over de bekostiging van het financieel toezicht en de principiële kwesties van boetes die naar de sector toegaan, in plaats van naar de schatkist. De minister hoeft daar straks niet op in te gaan, maar ik zie graag dat hij dit punt nog eens in gesprek met zijn ambtenaren of anderen heroverweegt.

*N

De heer **Ester** (ChristenUnie): Voorzitter. Dank aan de minister voor de uitvoerige beantwoording van de vragen. Ik beperk mij tot 33058, de bonusregeling. Ik denk dat we de voors en tegens goed in beeld hebben. Mijn fractie steunt de wetswijziging. Ik denk dat het een heel helder signaal is naar de samenleving om een ontspoorde en soms ook abjecte bonuscultuur in te dammen. Mijn fractie blijft het problematisch vinden dat het

sanctie -element niet goed is uitgewerkt. Dat wordt nu indirect geregeld via de raad van commissarissen. Dat zij dan zo. Wij zijn de minister zeer erkentelijk voor zijn toezegging aan mijn fractie om het bonusverbod binnen drie jaar omvattend en grondig te evalueren. Wij zien uit naar de resultaten daarvan. Dan blijkt of het gemis van zo'n sanctieregeling in het onderzoek naar voren komt en of er behoefte is aan een additionele, aangescherpte en directe sanctieregeling.

Wij zullen dit voorstel en de beide andere voorstellen steunen.

*N

De heer **Terpstra** (CDA): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor alle gegeven antwoorden. Ik ben zeer tevreden met alle antwoorden van de minister met betrekking tot het aanstaande proefschrift van mevrouw Daniels. Het idee dat gevaar voor de financiële sector duidelijker is dan buitengewone omstandigheden heeft mij overtuigd. Ik wacht met de minister af wat de Tweede Kamer naar aanleiding van het rapport van de commissie -De Wit vindt van de rol van het parlement op dit punt.

Wat de relatie tussen de Interventiewet en het vooruitlopen op de EU-regelgeving betreft, ben ik overtuigd van het belang voor landen met een zeer grote financiële sector, waaronder ons land, van het treffen van een bepaalde regeling. Men kijkt dan later naar eventuele strijdigheid, waarna eventueel aanpassing kan plaatsvinden.

Ten aanzien van het bonusverbod heeft de minister een buitengewoon eerlijke beschouwing gegeven over de reden van de vervlechting. De terugwerkende kracht is voor nieuwe gevallen achteraf gezien opgelost, omdat zich geen nieuwe gevallen hebben voorgedaan. Blijft alleen nog het ingrijpen in bestaande gevallen over. De minister erkent dat dat in strijd met het EVRM zou kunnen zijn. Vandaar ook dat ter wille van de verbetering van de juridische houdbaarheid de salarissen eventueel met 20% mogen worden verhoogd.

Wij steunen de geest van de drie wetsvoorstellen. Ten aanzien van het laatste punt wil ik mijn fractie nog raadplegen.

*N

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Ik dank de minister namens de D66-fractie voor zijn uitvoerige en volledige beantwoording. De behandeling heeft een voor mij nieuw fenomeen opgeleverd dat een geheime wet, de Noodwet 2009, publiek wordt op het moment dat ze wordt ingetrokken, als ik het goed heb begrepen. Die wet wordt ingetrokken als de Interventiewet wordt aangenomen. Dat vind ik een heel bijzonder fenomeen, waarvan ik kennis neem.

Dank voor de toezegging om dit jaar de bail-in in enigerlei vorm te bespreken, hetzij bij de Miljoenennota, hetzij op een ander moment. Daarmee is de kwestie van het vooruitlopen op de richtlijn voor mijn fractie opgelost.

Kortom: ik zal in de spirit van het Lenteakkoord de fractie adviseren, alle drie de voorstellen te steunen.

*N

Minister **De Jager**: Voorzitter. De heer Reuten vroeg of ik kan toezeggen dat ik de AFM of DNB een aanwijzing zal geven om te publiceren. Hij zegt dat ik dat wel kan, maar vraagt zich af of ik het wel wil. Ik vraag me af of ik het kan, maar ik wil het ook niet. Ik kan het waarschijnlijk niet, want dat is echt in strijd met het wettelijk op afstand plaatsen van de beide toezichthouders, waarvoor de wetgever heeft gekozen. De mogelijkheid om aanwijzingen te geven is niet opgenomen. Dat is in ieder geval ook in strijd met de geest van de Wft, waarbij de afweging bij de AFM en DNB van het gevolg van publiceren, bijvoorbeeld voor de stabiliteit van instellingen, ook moet liggen. Ik merk dan ook op dat de toezichthouders hiermee naar mijn mening verstandig omgaan. Als zij het nodig vinden, publiceren zij ook gewoon de boetes. De wetgever, dus ook deze Kamer, heeft in de wet gekozen voor een zeer hoge mate van op afstand van de minister plaatsen.

Dan kom ik bij de vraag hoe het zit met de dagelijksbeleidsbepalers en het bonusverbod. Dagelijksbeleidsbepalers kunnen, zoals ik net heb gezegd, ook bestuurders zijn van dochters van alle vergunninghoudende entiteiten binnen de groep, maar voor het bonusverbod geldt de zin in artikel 1.112, lid 5 "wordt de aan het hoofd van de groep staande groepsmaatschappij voor de toepassing van het eerste tot en met vierde lid aangemerkt als de in die leden bedoelde financiële onderneming". Daarbij gaat het dus om de dagelijksbeleidsbepalers aan het hoofd van de groep. Als het een materieel hoofd van de groep is -- dus even daargelaten een papieren constructie, die wij hier niet zien -- zijn dat degenen aan wie het feit kan worden toegerekend dat er staatssteun is gevraagd. Dat is ook de reden waarom wij voor het bonusverbod aansluiten bij de dagelijksbeleidsbepalers van het groepsniveau.

Van het ringfence ready maken heeft de heer Reuten gezegd: als het eenmaal zo ver is dat alles is georganiseerd. Voor alle duidelijkheid: dat kan bij heel complexe instellingen best eens een paar jaar duren, omdat dan ook IT-systemen helemaal moeten worden ontrafeld in de komende tijd. Wij weten dat dat echt een tijd kan duren. Inderdaad, als de structurele aanpak straks allemaal achter de rug is, dus als wij instellingen ringfence ready hebben gemaakt over een paar jaar, dan is het inderdaad via de Interventiewet de bedoeling dat zij binnen een paar dagen, dus op heel korte termijn, splitsbaar zijn. Dus dan moeten die maatregelen in de Interventiewet in een heel korte tijd kunnen worden genomen. Nu kan dat vaak niet, want je ziet nu dat die instellingen heel sterk verweven zijn. Dat is ook een van de nadelen van het systeem en vereist dit ook het redden van de hele instelling. Niet uitgesloten kan worden dat je daar natuurlijk als overheid toch toe overgaat. De Interventiewet geeft de mogelijkheid om

instellingen of delen daarvan uit elkaar te halen en bijvoorbeeld deposito's ergens anders onder te brengen en andere activiteiten achter te laten.

Maar in het kader van de financiële stabiliteit is het best mogelijk dat de minister van Financiën overweegt dat het verstandig is om een hele onderneming te nationaliseren. Nu heeft de minister van Financiën de mogelijkheid materieel bijna niet om delen te kunnen aanpakken. Dat is een handicap, die wij willen wegnemen door de Interventiewet en door het ringfence ready maken van de onderneming, zodat het uiteindelijk ook heel goed mogelijk is om die onderneming op te splitsen zodra die in de problemen is gekomen.

Ben ik bereid om boetes naar de schatkist te heroverwegen? Laten wij dat bij een volgende evaluatie, bijvoorbeeld de evaluatie die ik net heb bevestigd aan de ChristenUnie, nog eens meenemen. Dit is inderdaad geen principieel punt, zoals ik net ook heb gezegd tegen de heer Postema.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Heb ik goed begrepen dat de heren Terpstra en Backer nog behoefte hebben aan beraad in hun fractie, of kunnen wij de zaak nu afwikkelen? Ik begrijp dat de heer Terpstra alleen het wetsvoorstel onder stuk nr. 33058 nog in zijn fractie wil bespreken en dat wij daarover dus over twee weken kunnen stemmen.

**

Het wetsvoorstel Regels met betrekking tot de financiering van het toezicht op de financiële markten (Wet bekostiging financieel toezicht) (33057) wordt zonder stemming aangenomen.

Het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en de Faillissementswet, alsmede enige andere wetten in verband met de introductie van aanvullende bevoegdheden tot interventie bij financiële ondernemingen in problemen (Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen) (33059) wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik dank de minister van Financiën voor zijn aanwezigheid. Wij wachten op de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Veiligheid en Justitie.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

* B

!Terugdringen alcoholgebruik onder jongeren!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Drank- en Horecawet met het oog op de terugdringing van het alcoholgebruik onder met name jongeren, de voorkoming van alcoholgerelateerde verstoring van de openbare orde, alsmede ter reductie van de administratieve lasten (32022).

De **voorzitter**: We zijn toe aan het antwoord van de regering in eerste termijn. Ik geef het woord aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

**

De beraadslaging wordt hervat.

* N

Minister **Schippers**: Voorzitter. Ik ben blij dat wij nu bij het sluitstuk van dit wetstraject zijn aanbeland. Ik dank de Eerste Kamer voor het feit dat zij ondanks de huidige politieke ontwikkelingen de behandeling van dit wetsvoorstel doorzet. De wijziging van de Drank- en Horecawet kent immers een lange voorgeschiedenis. Enkele leden refereerden er al aan. We zijn maar liefst bijna negen jaar met deze wet bezig. Over het overgrote deel van de wet bestaat eigenlijk politieke overeenstemming. Slechts over een klein deel gaat de discussie. Op de een of andere manier valt de wet steeds tussen wal en schip, moet weer terug en moet worden overgedaan. Daarom is het nu hoog tijd om de wet af te handelen. Het gaat hier namelijk over een maatschappelijk probleem dat niet klein is, maar echt serieus is, namelijk het tegengaan van overmatig alcoholgebruik door jongeren. De laatste cijfers laten weliswaar een licht positief beeld zien -- we staan inmiddels weer wat lager op de rangorde van alcoholgebruik in Europa, gelukkig -- maar er is toch reden voor zorg. De jongeren die wel drinken, drinken nog steeds te vroeg, te vaak en te veel. Dat is erg schadelijk voor hun gezondheid. Bovendien zorgt het voor veel problemen op straat.

De Drank- en Horecawet is een ontzettend belangrijk instrument bij het tegengaan van de problematiek van alcohol en jongeren. Met dit wetsvoorstel wordt een belangrijke stap voorwaarts gezet. De maatregelen uit dit wetsvoorstel, decentralisatie van het toezicht, de nieuwe sanctie voor supermarkten, de nieuwe bevoegdheid voor burgemeesters en de strafbaarstelling van het "aanwezig hebben" van alcohol voor jongeren, dragen bij aan het beter naleven van de norm van het niet drinken onder de 16 jaar. Daarnaast maakt deze wet het eenvoudiger voor ondernemers en gemeenten, doordat de administratieve lasten worden verminderd. De maatregelen uit dit wetsvoorstel hebben een groot maatschappelijk draagvlak. De gemeenten bereiden zich nu al actief voor op hun nieuwe taken en bevoegdheden. Zeker de gemeenten die eerder hebben deelgenomen aan de pilot lokaal toezicht staan in de startblokken. Ook andere belanghebbende partijen zijn er klaar voor en willen samen met het kabinet optrekken bij het uitdragen van de boodschap van "geen alcohol onder de 16 jaar". Daarnaast wacht het bedrijfsleven al vele jaren op de administratieve lastenverlichting uit dit wetsvoorstel. Daarom is het belangrijk de behandeling van dit wetsvoorstel nu af te ronden zodat wij aan de slag kunnen.

Maar met wetgeving alleen kom je er niet. Naast het stellen van grenzen wil ik jongeren via school, de jeugdgezondheidszorg, maar ook via

social media weerbaar maken tegen de dagelijkse verleidingen, en een gezonde levensstijl positief uitdragen maar ook gemakkelijker maken. Ik heb dan ook in tijden van bezuinigingen tijdelijk extra budget beschikbaar gesteld voor een impuls gezonde leefstijl jeugd. Ik realiseer me dat er momenteel een maatschappelijke discussie gaande is over alcohol en jongeren en specifiek over het al dan niet verhogen van de leeftijdsgrens naar 18 jaar. Ook in de Tweede Kamer hebben wij aangegeven dat wij hier tamelijk pragmatisch in staan, want 16 jaar is een leeftijd die op een gegeven moment gewoon is geprikt. Daar zit geen principe achter. Deze discussie klonk ook door in een rondetafelgesprek over alcoholgerelateerde overlast dat ik onlangs met een aantal belanghebbende partijen had. Ook tijdens de behandeling in de Tweede Kamer is dit onderwerp uitgebreid aan de orde geweest, maar ten tijde van de behandeling van dit wetsvoorstel had de verhoging van de leeftijd naar 18 jaar geen meerderheid. Deze discussie krijgt in de volgende kabinetsperiode wellicht een vervolg. Ik pleit er daarom nu voor de voortgang van dit traject hierdoor niet te laten vertragen. Ik weet inmiddels dat er een initiatiefwetsvoorstel wordt gemaakt in de Tweede Kamer, maar laten wij de afhandeling van dit wetsvoorstel er niet door vertragen. We wachten nu al zo lang op de administratievelastenverlichting. De gemeenten willen aan de slag. We hebben een pilot gedaan met de nieuwe taken en bevoegdheden. Een nieuw kabinet of een nieuwe Kamer kan desgewenst in een volgende kabinetsperiode aanvullende wettelijke maatregelen voorstellen, maar dat hoeft de huidige behandeling niet in de weg te staan. Ik wil daar praktisch mee omgaan. Ik hoop dat dit debat resulteert in het aannemen van de wetswijziging, waar in totaal meer dan acht jaar aan is gewerkt.

Ik heb geprobeerd de vragen enigszins te bundelen en naar onderwerp te behandelen. Ik begin met de kwestie van de 18 jaar. De norm van 16 jaar is niet nieuw. Die norm bestaat al heel lang, maar pas de afgelopen jaren is die heel actief gecommuniceerd. Nu begint die norm langzaam maar zeker te beklijven, want als je die niet communiceert, beklijft die ook niet. De ambitie van het kabinet is om het alcoholgebruik van jongeren uit te stellen tot ten minste 16 jaar. Gezien het feit dat nu veel jongeren hun eerste alcoholhoudende drankje drinken voordat ze 16 zijn, ligt het niet direct in de lijn der verwachting dat het ophogen van de leeftijdsgrens dit tijt zonder meer zal keren. Het actief communiceren van "onder de 16 jaar geen druppel" begint nu zijn vruchten af te werpen. Er is een dalende trend te zien in het alcoholgebruik onder jongeren onder de 16 jaar.

Maar we moeten vooral de ouders in dit debat niet vergeten. Daar hebben verschillende leden ook de nadruk op gelegd. De ouders hebben een ontzettende belangrijke taak in dezen. Als ouders zeggen dat ze ook wel eens wat dronken toen ze 18 waren, als ouders vinden dat iedereen wel eens uit de band moeten kunnen springen, dan kun je wetten maken zoveel als je wilt, maar dan

hebben die geen zin. Ik heb net verteld dat in mijn straat ook gelegenheden te vinden zijn waar wordt gedronken. Als ouders dat toestaan, dan kun je van alles willen, maar dan wordt het niets. Het begint en eindigt met de verantwoordelijkheid van ouders. Als ouders het niet acceptabel vinden dat jongeren onder de 16 jaar drinken, dan zal de trend veel sneller keren. Dan zullen we veel meer effect zien. Ik wil deze ontwikkeling stevig doorzetten door in te zetten op verbetering van de naleving van de bestaande leeftijdsgrens.

Er is mij gevraagd wat ik vind van het culturele aspect van het drinken van alcohol. In onze cultuur bestaat het drinken van alcohol. Ook in de kringen waar wij hier verkeren, is dat het geval, als ik eerlijk ben. Als je geen wijn drinkt bij het eten, dan wordt al snel gevraagd of je ziek, zwanger of misselijk bent. Het is beter om je glaasje te laten staan dan te zeggen dat je niet drinkt. Dat wordt meer geaccepteerd. Het zit dus in de samenleving als geheel. We kunnen wijzen naar jongeren, maar we moeten als samenleving ook een omslag maken. Dat is ook de reden dat wij verschillende programma's hebben opgezet. Die richten zich niet alleen op jongeren -- daar zijn via de scholen al forse programma's op gezet -- maar ook op de ouders van jongeren, zodat zij ook op internet kunnen zoeken en geïnformeerd kunnen worden, ook via de jeugdgezondheidszorg, over alcoholgebruik.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Begrijp ik goed dat de minister mij steunt in mijn mening dat er te veel reclame is in de media die suggereert dat alcohol erbij hoort?

Minister **Schippers**: Reclame die geen enkele grond vindt in iets wat in de samenleving wordt gevoeld, mist ieder doel. Het zit dus ook in onze samenleving. Ik kom ook wel eens in samenlevingen waar alcohol veel minder aan de orde is. Ik zeg zo nog iets over reclame, maar in onze westerse samenleving worden wij voortdurend geconfronteerd met allerlei verleidingen waarvan je je kunt afvragen, in ieder geval als je er veel gebruik van maakt, of het allemaal wel zo gezond is. Het varieert van snoep tot en met ongezonde snacks, seks, drugs en alcohol. Overal kom je met dingen in aanraking. Je kunt al die verleidingen en alle zaken die dit soort dingen promoten uit het leven van mensen weghalen, maar het lijkt mij veel beter om kinderen van jongs af aan te leren dat ze ook een gezonde keus kunnen maken. Daarom zet ik ook zo in op de buurtsportcoach. Je moet van jongs af aan leren dat sporten met elkaar en in je eigen buurt belangrijk is. Daar gaat ook fors extra geld in. We hebben die impuls ook op scholen gezet om kinderen weerbaar te maken. Het is beter dat ze weerbaar worden als het om dat soort reclame gaat dan dat we er elke keer stukjes van weghalen, terwijl dit toch nooit helemaal uit te bannen is in de maatschappij waarin wij leven. Ik kom dadelijk nog terug op reclame.

Alcohol is overigens een legaal product. Als je alcohol met mate gebruikt, dan kan het ook nog ontzettend gezellig zijn. Mensen kunnen er

ontzettend van genieten. Ik wil ook dat we dat aspect zien. Het enige punt is dat wij ons zorgen maken. Ik deel geheel de zorgen in deze Kamer over onze jeugd, die steeds jonger en veel te veel drinkt, en over de excessen hierin. Ik denk niet dat twee leeftijdsgrenzen ons grote probleem is. Er zijn allerlei verschillende leeftijdsgrenzen in onze samenleving. Ik denk niet dat daar de onduidelijkheid ligt, maar ik vind de leeftijdsgrens van 18 jaar geen principiële zaak.

Dan kom ik op de reclame. Mijn insteek is dat weerbaarheid van jongeren ongelooflijk belangrijk is.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Ik wil nog één vraag stellen, want ik begrijp dat de minister het blokje leeftijdsgrens hierbij afsluit. Ik snap heel goed wat de minister zegt, namelijk dat een en ander pas in termen van gedragsverandering heeft gewerkt vanaf het moment dat er actief gecommuniceerd is over die 16 jaar. Maar de reden om nu ook voor die 18 jaar te pleiten heeft ook te maken met het leggen van een bodem. Bij die 16 jaar is er een goed bewijs: als je expliciet een norm stelt, voorkom je dat er te vroeg begonnen wordt met drinken. De mogelijkheid om de grens naar 18 jaar te verhogen, biedt voor jongeren de kans om later te beginnen. Ik ben het helemaal met de minister erover eens dat er een bijzondere verantwoordelijkheid ligt bij ouders. Het gaat dus niet zozeer om 16 of 18 jaar as such, maar om het feit dat jongeren steeds vroeger gaan drinken. Als je die norm hoger stelt, dan helpt dat om jongeren pas later aan hun eerste biertje te laten beginnen. Misschien kan ik daar nog een reactie op krijgen.

Minister **Schippers**: Ik ben er niet zeker van of die link er ligt, want hoewel de norm van "onder de 16 geen druppel" heel helder is, drinken 13-jarigen zich in een coma. Dat is heel treurig. Ik ben zelf met een ambulance meegereden die zo'n 13-jarig meisje ging oppikken dat op een alcoholvrij feest was, maar dat zich thuis had ingedronken. Zo gaat dat dan. Bij die leeftijd moet je ook aansluiten bij wat in de samenleving gewoon gevonden wordt. Ik merk heel erg dat er in de samenleving door alle informatie die wij hebben, alles wat wij uitdragen en de programma's die wij hier opgezet hebben, langzaam maar gelukkig het besef komt dat drinken niet zo onschuldig is als wij altijd gedacht hebben. Er zijn heel nieuwe, wetenschappelijke gegevens die aantonen hoe ongezond en slecht het is voor de ontwikkeling van een kind om heel jong te drinken, waarvan wij vroeger niet wisten. Dat is recente informatie. Die moeten wij goed uitdragen. Bij het maken van dit wetsvoorstel hebben wij het volgende standpunt ingenomen. De leeftijdsgrens van 18 jaar wordt slecht gehandhaafd. Om niet in de val te komen dat je wetten maakt die je niet handhaaft waardoor er niets gebeurt, en om de pavlovreactie te voorkomen dat je dan de wet nog strenger maakt, gaan wij eerst handhaven en zorgen dat het werkt, en dan gaan wij verhogen. Dat is de redenatie erachter. Tegelijkertijd is het voor ons geen principiële zaak.

Ten aanzien van reclame is het inzetten op weerbaarheid het allerbelangrijkste. Daarvoor hebben wij allerlei acties opgezet. De Gezonde School en Genotmiddelen is een programma in het basisonderwijs -- je moet vroeg beginnen -- het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs waarin informatie wordt gegeven aan leerlingen maar ook aan ouders en leraren, zodat zij een en ander vroeg kunnen signaleren, en aan schoolbesturen, zodat zij een alcoholbeleid kunnen hebben. Met dit programma wordt helemaal ingezet op kennisvermeerdering van alcoholgebruik en de risico's daarvan.

Op school zijn er ook de Zorg- en adviesteams, waar kinderen en leraren bij terecht kunnen met gezondheidsvragen maar ook met gezondheidsproblemen. Die teams verwijzen weer door naar de professionele zorgverlening. Ik werk met de leefstijlinstituten, zoals het Trimbos-instituut, aan een programma om de weerbaarheid van jongeren te vergroten. En ja, wij hebben de massamediale campagnes afgeschaft. Dat is ook het enige wat wij in het kader van preventie hebben afgeschaft. Dat hebben wij gedaan omdat wij inzetten op sociale media. Wij doen hier namelijk alsof voor kinderen de tv het belangrijkste kanaal is, maar zo langzamerhand is internet een veel belangrijker kanaal en zitten kinderen 's avonds niet meer voor de televisie die reclames te bekijken maar doen zij dat via internet. Wij hebben gezegd: van die massamediale campagnes maken wij campagnes voor sociale media. De eerste is in samenwerking met het ministerie van Onderwijs van start gegaan. Die is gericht op het seksueel gedrag en weerbaarheid van jonge mensen op seksueel gebied. Wij werken nu ook aan programma's over thema's als alcoholgebruik en roken, zodat wij met zo min mogelijk geld een zo groot mogelijke doelgroep goed treffen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Kan de minister wellicht nog iets zeggen over het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP)?

Minister **Schippers**: Wij hadden verschillende instituten die zich bezighielden met allerlei verslavingen, bijvoorbeeld STAP met alcohol, maar ook STIVORO met roken. Wij leven in een financieel moeilijke tijd. Daarom hebben wij ons afgevraagd hoe wij de euro's die wij daaraan besteden, maximaal laten renderen. Wij hebben dat gedaan door al die instituten samen te voegen en daar de bundeling van krachten te bereiken, want in die verslavingen zit een aantal dingen die heel erg met elkaar overeenkomen. Er zitten in die onderzoeken ook kruisbestuivingsmogelijkheden. Wij zijn nu bezig om bij het Trimbos-instituut antirookcampagnes op te zetten, maar ook kennis die STIVORO heeft opgebouwd, over te dragen aan het Trimbos-instituut. Dat doen wij ook op het gebied van alcohol. Drugs deden zij al. Wij bundelen dus allerlei verslavingen in één instituut: het Trimbos-instituut.

Wij hebben het logo "Geen 16? Geen druppel", dat samen met de alcoholbranche is ontwikkeld. Dat wordt toegepast en via voorlichting

gecommuniceerd. Wij hebben de Alcohol Infolijn en de Drugs Infolijn. Die informatielijn is een samenwerking tussen het Trimbos-instituut en de instelling voor verslavingszorg. Die geeft jongeren telefonisch en via de chat antwoord op vragen over alcoholgebruik. Wij hebben ook een jongerenwebsite via het Trimbos-instituut: www.watdrinkjij.nl. Er is aandacht voor leefstijladvisering bij de jeugdgezondheidszorg. Dat is heel erg belangrijk, want dit kanaal kunnen wij veel beter inzetten. Dan hebben wij die jongeren individueel en vaak ook met hun ouders bij de jeugdgezondheidszorg. Wij zijn nu aan het kijken of wij de jeugdgezondheidszorg niet een extra moment moeten en kunnen geven op 16-, 17-jarige leeftijd. Dan begeven jongeren zich net in een andere fase.

Wij hebben dus niet gekozen voor een verbod of een uitbreiding van het verbod. Wij zetten in op mensen weerbaar maken, zodat ze verleidingen kunnen weerstaan en kiezen voor gezond gedrag. Met name op het gebied van sport hebben wij een programma daarnaast lopen dat gezonde keuzes maken veel makkelijker maakt.

Er is gevraagd of ik maatregelen ga treffen tegen sponsoring door alcoholproducenten. Sportsponsoring op tv voor alcoholhoudende dranken en merken is gebonden aan de regelgeving van de Mediawet. Wij zijn niet voornemens om striktere regelgeving te introduceren. De Reclame Code Commissie is een onafhankelijk klachtenorgaan dat oordeelt over de vraag of reclame-uitingen in strijd zijn met de reclame code voor alcoholhoudende dranken. Eind 2010 heeft de Reclame Code Commissie een uitspraak gedaan over sportsponsoring en de blootstelling van jongeren daaraan. Het artikel over sportsponsoring in de reclame code voor alcoholhoudende dranken is naar aanleiding daarvan onlangs aangescherpt.

De pilot. De uitkomsten van de pilot van de decentralisatie van het toezicht zijn als volgt. De pilotdeelnemers zijn over het algemeen enthousiast over de decentrale uitvoering van het toezicht op de Drank- en Horecawet. Het inzicht in het veld is sterk verbeterd door de inzet van gemeentelijke toezichthouders. De actualiteit en kwaliteit van het vergunningenbestand is toegenomen. Het blijkt dat gemeenten gericht en beter toezicht kunnen houden. Er is meer ruimte gekomen voor lokaal maatwerk. Er is meer ruimte gekomen voor het creëren van bewustzijn en voor het versterken van de eigen verantwoordelijkheid van drankverstrekkers. Gemeenten zijn zich meer gaan concentreren op inrichtingen en locaties waar het risico op niet naleven het grootst is. Dat willen wij natuurlijk, want waar de naleving niet het grootst is, moeten de toezichthouders hun focus in eerste instantie leggen.

Er werd gerefereerd aan wettelijke minimumprijzen in het Verenigd Koninkrijk. Er bestaan twijfels over de vraag of het Europees gezien mogelijk is om wettelijk minimumprijzen te introduceren. Alcohol is namelijk een accijnsgoed. Het is de vraag of een lidstaat een minimumprijs mag vaststellen voor een goed waarover in dat land ook accijns wordt geheven. De Europese Commissie

heeft eerder aangegeven van mening te zijn dat het invoeren van een minimumprijs voor accijnsgoederen onterecht gebruik van de belastingwetgeving is.

Er is gevraagd waarom we ervoor hebben gekozen om geen verplichting voor de burgemeesters op te nemen in artikel 19a, de "three strikes and you're out"-benadering. Je hevelt bevoegdheden, instrumentarium, toezicht en gelden over naar gemeenten opdat de gemeentebesturen lokaal maatwerk kunnen leveren. Die kunnen optreden zoals zij denken dat het meest effectief is en het beste bij hun gemeente past. Wij hebben hun de instrumenten daarvoor willen geven en hebben zo min mogelijk als Rijk aangegeven hoe deze gebruikt moeten worden en hoe het moet. Je decentraliseert opdat maatwerk geleverd kan worden. We hebben dat ook niet zo maar uit de lucht gegrepen. We hebben deze bepaling in lijn gebracht met de opmerkingen van de Raad van State over het aanvankelijke voorstel. Daarin was een verplichting opgenomen. De Raad van State was hier kritisch over en adviseerde een facultatieve bepaling vanwege de toets op evenredigheid van de maatregel. Door de burgemeester beoordelingsvrijheid te geven kan hij rekening houden met de mogelijke onevenredige gevolgen van het opleggen van deze maatregel. Daarom hebben we deze in lijn gebracht met het advies van de Raad van State.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik probeer mij de onevenredige gevolgen voor te stellen. We hebben het over bijvoorbeeld een supermarkt -- daar gaat het vooral over -- die zich binnen een jaar tot driemaal toe niet houdt aan deze regel en alcohol verkoopt aan jongeren. Wat is daar onevenredig aan? Die winkel heeft alle gelegenheid om zijn gedrag aan te passen, na één keer, na twee keer, maar dan houdt het toch op.

Minister **Schippers**: Ik probeer het zelf in te vullen. Het is aan de burgemeester om dat te bepalen. Je zou kunnen denken aan een buurtsuper in een krimpregio, waar in de grote omtrek niets te krijgen is, waardoor men aangewezen is op zo'n buurtsuper. Ik noem maar een willekeurig voorbeeld. De burgemeester kan ervoor kiezen om het op een andere manier te doen, bijvoorbeeld door met de ondernemer te praten. Zoiets kan ik mij voorstellen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Er is dus alle reden voor die buurtsuper om zich na één of twee keer aan de wet te houden.

Minister **Schippers**: Ja.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Bovendien, als de minister het aan de burgemeester overlaat, waarom mag de burgemeester dan niet bepalen na hoeveel keren men "out" is: na 3, 4, 5, 6 of 28 keer? Waarom is gekozen voor 3 keer? Dat is immers ook een ingreep in de speelruimte van een burgemeester.

Minister **Schippers**: Het is altijd een willekeurig aantal. Het had ook twee of vier keer kunnen zijn. De Raad van State gaf het volgende aan. Wanneer je alles overhevelt en vervolgens oplegt hoe het moet worden ingevuld, haal je direct een deel van het maatwerk weer weg. Natuurlijk heb ik geen medelijden met zo'n supermarkt. Het gaat om de klanten.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik blijf er moeite mee houden dat die ruimte gegeven blijft worden terwijl er inhoudelijke redenen zijn om dat juist niet te willen. Er zijn dan al drie keer geweest.

Minister **Schippers**: Is het niet aan de lokale democratie om daar de lijn in te bepalen? Dat doen we toch bij decentralisatie? Als we het op landelijk niveau blijven bepalen, hoeven we het eigenlijk ook niet te decentraliseren. De lokale democratie kan het lokale bestuur corrigeren als zij vindt dat het bestuur dit niet goed toepast.

Voorzitter. Er is gevraagd hoe er goed toezicht gehouden kan worden op alle drankverstrekkers. Er zijn er namelijk zo veel en in zo veel verschijningsvormen. Door de decentralisatie heeft de lokale toezichthouder veel beter zicht op waar de problemen zijn. Het lokale bestuur zal eerst de toezichthouders sturen naar de locaties waar problemen zijn, waar sprake is van overlast, waar heel veel gedoe is, om daar de rommel eens op te ruimen en strakker toezicht te houden. Daar kan het bestuur de capaciteit op inzetten.

Er is gevraagd of er overwogen is om de verkoop van drank te beperken tot slijterijen. Deze maatregel kan inderdaad worden getroffen, maar is wel vergaand. Ook mensen die verstandig omgaan met drank, zullen erdoor worden geraakt. Zij zullen dan niet in een keer boodschappen kunnen doen, maar zullen apart naar de slijterij moeten. We zijn ervan uitgegaan dat een supermarkt zich aan de wet moet houden. Die moet zelf zorgen dat ze dat goed kunnen doen. Als een supermarkt allemaal 16-jarige meisjes aan de kassa heeft die niet opgewassen zijn tegen wat stoere jongens met een grote mond en daar geen aanpassingen in pleegt, dan moet hij beslissen om geen alcohol meer te verkopen. Het kan ook als volgt geregeld worden. In het geval dat een supermarkt heel veel 16-jarige meisjes in dienst heeft die dat niet aankunnen, dan kan hij besluiten om mensen die alcohol willen kopen langs één bepaalde kassa te leiden. Iemand die dat wel aankan, gaat dan achter die kassa zitten. Het is ook mogelijk dat supermarkten alcohol apart verkopen; dat heb ik al in de praktijk gezien. Het maakt niet uit hoe het gedaan wordt. Men moet zich gewoon aan deze regel houden.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Dat begrijp ik. We hebben gezien naar aanleiding van de rapportage die door mevrouw Scholten is genoemd, welke initiatieven supermarkten nemen. De reden waarom mijn fractie hiernaar vroeg, heeft meer te maken met de handhaving en het toezicht. De redenering was meer of er, als er zo veel plekken zijn waar drank verkocht kan worden, dan niet moet worden

gezorgd dat er gewoon minder plekken zijn, zodat de toezichthoudende en handhavende taken beter uitgevoerd kunnen worden.

Minister **Schippers**: Ik ga ervan uit dat het lokale bestuur en de toezichthouders zich focussen op de locaties waar problemen zijn en waar dit het meest nodig is. Je kunt verleidingen uit de maatschappij bannen door reclame te verbieden of door het aantal verkooppunten terug te dringen. Voor die weg zou ik echter niet willen kiezen. We moeten ons wel aan de regels houden. Het is mij heel erg tegengevallen wat supermarkten tot voor kort hebben gedaan om dit eens goed aan te pakken. Er wordt nu inderdaad enige actie ondernomen, maar het wordt ook wel tijd dat supermarkten dit als serieus vraagstuk oppakken en hier hun schouders onder zetten om er een eind aan te maken. We hebben er een gesprek over gehad. Van de 2% van de jongeren die probeert alcohol te kopen, slaagt 85%. Dat is waar we het zo ongeveer over hebben. Het is de hoogste tijd dat ze die actie hebben ondernomen. Ik ben ook blij dat ze die hebben genomen. Wij zullen er ook bovenop blijven zitten dat ze er resultaat op boeken.

Er is gevraagd of voor paracommerciële instellingen hetzelfde beleid geldt wat betreft de prijzen en de leeftijdsgrenzen. Het antwoord daarop is ja, daarvoor geldt hetzelfde beleid. Gemeentelijke verordeningen voor toegangsleeftijden of prijzenacties gelden ook voor paracommerciële instellingen. Daarin wordt geen onderscheid gemaakt.

Er is gevraagd waarom het kabinet niet kiest voor een verbod op wederverstrekking. Het kabinet heeft hier niet voor gekozen omdat het systeem met de introductie van de strafbaarstelling van jongeren al sluitend is gemaakt. Artikel 20 van de Drank- en Horecawet heeft betrekking op degenen die bedrijfsmatig alcoholhoudende drank verkopen in een supermarkt, een horecagelegenheid of een slijterij. Het voorgestelde artikel 45 heeft betrekking op de jongere die op voor het publiek toegankelijke plaatsen alcoholhoudende drank aanwezig heeft of voor consumptie gereed heeft. Als een jongere onder de 16 jaar een biertje krijgt van een ander persoon, dan is de jongere strafbaar. Het strafbaar stellen van iemand die alcoholhoudende drank doorverkoopt of -geeft aan jongeren onder de 16 jaar is daarmee overbodig geboden. Het wordt ook heel erg moeilijk om dat te bewijzen.

Er is gevraagd hoe het zit met de verschillende percentages op het terrein van de naleving. Deze kunnen verwarrend zijn. Het aantal jongeren dat een kooppoging doet, is laag, namelijk 2%. Op het moment dat ze het wel proberen, is de slagingskans heel erg groot. Jongeren krijgen de drank vaak gemakkelijk mee. We moeten ons ervoor inspannen dat dit gaat veranderen bij de supermarkten.

Er is gevraagd wat mijn visie is op de preventie die gericht is op jongeren. Er is echt geen sprake van het stopzetten van preventie van ongezond gedrag bij de jeugd. Mensen hebben als ze volwassen zijn een eigen keuze in leefstijl, maar

wij proberen de gezonde keuze de gemakkelijke keuze te maken. Voor jongeren voelen we een bijzondere verantwoordelijkheid. Jeugd is ons startpunt. Dat is de reden waarom we nu investeren in een gezonde basis, omdat het gezondheidswinst oplevert in de toekomst. Daarom vinden we het bevorderen van een gezonde leefstijl bij jongeren en het stellen van grenzen voor de jeugd gerechtvaardigd. Ik wil op een positieve manier laten zien dat gezond leven leuk en positief is en niet ontzettend saai. Ik wil laten zien dat men er zelf alle baat bij heeft. Ik heb zo-even al een aantal programma's genoemd dat ik heb ingezet.

Ik kom nu op de ontwikkeling van de controlesystemen voor het naleven van de leeftijds grenzen. Sommige ondernemers zetten inmiddels inderdaad bepaalde systemen in. De leeftijd van iemand die alcoholhoudende drank wil kopen, wordt onafhankelijk vastgesteld, bijvoorbeeld via extra controle van de leeftijd bij de kassa of via een camerasysteem. In het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen juicht het kabinet deze ontwikkeling van harte toe. Wij zijn van mening dat het inzetten van dergelijke systemen een belangrijke bijdrage kan leveren aan het verbeteren van de leeftijds grenzencontrole. Het ligt niet in de rede dat het kabinet een specifiek systeem aanbeveelt. De inzet van dergelijke systemen en ook de keuze voor bepaalde systemen wordt overgelaten aan de ondernemers zelf. Natuurlijk moeten al deze systemen functioneren binnen de regels van het College bescherming persoonsgegevens.

Gevraagd werd of ik van mening ben dat het gebruik van elektronische apparatuur, zoals camera's, bij leeftijdscontrole beperkingen ondervindt vanwege de privacywetgeving. Sommige ondernemers zetten inmiddels bepaalde systemen in waarover wij het hier hebben. De leeftijd van iemand die alcoholhoudende drank wil kopen, wordt daarmee onafhankelijk vastgesteld. Bij de uitvoering van deze vorm van toezicht worden de regels omtrent privacy, zoals vastgelegd in de Wet bescherming persoonsgegevens, in acht genomen. Deze systemen zijn ook aangemeld bij de toezichthouder in Den Haag.

Hoe borgen wij de krachtige en effectieve aanpak van toezicht op lokaal niveau voor traditionele en niet-traditionele vormen van horecalevering? De gemeenten krijgen diverse mogelijkheden om op lokaal niveau maatwerk mogelijk te maken en hiermee een krachtige en effectieve aanpak van toezicht op lokaal niveau te realiseren. Deze mogelijkheden worden geboden door de Drank- en Horecawet, bijvoorbeeld via de verordeningen voor paracommerciële instellingen en vanuit de Handreiking hokken en keten, waarop mijn collega van Veiligheid en Justitie straks verder zal ingaan.

Verder werd er gevraagd of wij de discussie moeten heropenen over de vraag of jongeren of hun ouders de kosten moeten betalen als zij door alcoholvergiftiging in het ziekenhuis komen. Ik denk dat onderschat wordt wat nu al mogelijk is in het geval van dronken mensen op straat. Je kunt die mensen namelijk gewoon een boete geven. Ik heb

het opgezocht. Bij openbare dronkenschap is er een boete mogelijk van maximaal €380 of tien dagen hechtenis. Hiervan zouden wij veel meer gebruik kunnen maken. Ik geef er de voorkeur aan dat wij daarvan gebruikmaken, in plaats van het installeren van een pinautomaat in de ambulance.

Ik vind dit niet iets waarover wij het alleen in dit kader moeten hebben. Gaan wij, als iemand een seksueel overdraagbare ziekte heeft of hiv heeft opgelopen, onderzoeken of dit zijn eigen schuld is en moet hij afhankelijk daarvan de kosten van de ziekte betalen of niet? Ook obesitas werd in dit verband reeds genoemd. Wij hebben hier al veel discussies over gehad, zoals de discussie over iemand die een auto-ongeluk krijgt omdat hij 140 km/u of 150 km/u op de snelweg rijdt op een plek waar je 100 km/u mag of over degene die COPD of longkanker krijgt door roken. Ik denk dat het heel ingewikkeld wordt als wij in de zorg een systeem krijgen waarbij wij onderzoeken of iets iemands eigen schuld is; zo niet, dan doen wij het op kosten van iedereen, zo ja, dan moet die betalen. Ik weet echter dat dit in de samenleving een heel grote discussie is. Die discussie moeten wij mijns inziens dus wel voeren.

Ik heb een bijeenkomst gehad met allerlei ambulancemedewerkers. Zij moeten heel veel rommel opruimen als gevolg van dit soort gedrag. Heel veel ambulancemedewerkers willen daarom een pinautomaat in de auto. Ik vind dat wij er in ieder geval voor moeten zorgen dat wij de dingen die wij al hebben, daadwerkelijk inzetten. Openbaar dronkenschap kun je beboeten. Dan hebben wij die pinautomaat niet nodig. Mijn standpunt in deze discussie is heel goed bekend. Ik voel er helemaal niks voor om zoiets te introduceren. Ik vind het wel goed om elkaar scherp te houden. Wij moeten ons steeds ervan bewust zijn waarom wij vinden dat dit niet moet en waarom het misschien ook slecht is.

Ik vind bovendien dat wij de ouders hierbij nadrukkelijk moeten betrekken. Dat gebeurt bij de alcoholpoli's van dr. Van der Lely. Bij de nazorg aldaar worden de ouders expliciet betrokken. Ik ben er echter ook bij geweest dat ouders zeiden dat zij hun kind, dat totaal out op de bank lag, niet naar de alcoholpoli in Delft zouden brengen, omdat het hun te ver was. Zij wilden de behandeling in het plaatselijke ziekenhuis laten plaatsvinden. Wij kunnen wel van alles optuigen, maar de ouders moeten wel meewerken. De ouders moeten beseffen hoe serieus de zaken zijn waarover wij het hier hebben.

Gevraagd werd wat ik vind van de gedachte om degene die nog drank geeft aan iemand die al overduidelijk te veel heeft gehad en op weg is naar een coma, strafrechtelijk aan te pakken. Het huidige wettelijke kader voorziet hier al in. Ik verwijs hierbij naar het Wetboek van Strafrecht, artikel 252. Op basis van dat artikel is het toedienen of verkopen van alcohol aan iemand die in kennelijke staat van dronkenschap verkeert, strafbaar. Daarbij gaat het niet alleen om verkoop, maar ook om het doorgeven van drank. Bovendien kan de verstrekker worden aangesproken volgens artikel 20, lid 6 van de Drank- en Horecawet. Er geldt immers nu al een verbod op het doorschenken

indien sprake is van kennelijke dronkenschap. Op basis van artikel 21 van de Drank- en Horecawet is het bovendien strafbaar om alcohol te verstrekken indien je redelijkerwijs kunt aannemen dat dit tot verstoring van de openbare orde of veiligheid leidt. Dus ook in dit kader staat er voldoende in het wetboek, maar wij moeten er wel van gebruikmaken.

Verschillende leden vroegen waarom ik het gebruik niet strafbaar stel. Dit is ook gevraagd in de schriftelijke ronde ter voorbereiding van dit wetsvoorstel. Dat zit eigenlijk in ons hele zorgsysteem. Wij hebben dit ook niet gedaan in de Opiumwet. Iemand die drugs gebruikt heeft, is ook niet strafbaar. Iemand die drugs verhandelt, echter wel. In de memorie van antwoord zijn wij uitgebreid ingegaan op het strafbaar stellen van het gebruik. Het risico dat iemand zorg gaat mijden, is het belangrijkste argument om het gebruik niet strafbaar te stellen. Als zij zich niet goed voelen, gaan mensen namelijk niet meer naar het ziekenhuis, omdat zij bang zijn dat zij dan beboet worden. Dit is ook gebaseerd op verdragen van de Verenigde Naties. Die liggen ten grondslag aan de Opiumwet. Wij hebben ervoor gekozen om die ook ten grondslag te laten liggen aan deze wet.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dit is natuurlijk een eeuwige discussie over de problematiek. Jongeren moeten gewoon een tik op hun vingers krijgen. Deze problematiek is totaal anders dan verslavingsproblematiek. Ik zie de overeenkomst in het geheel niet, moet ik eerlijk zeggen. Als jongeren hulp nodig hebben, kan de politie ze rechtstreeks doorverwijzen naar Bureau Jeugdzorg. Daar moet je wezen. Een 16-jarige of 15-jarige gaat niet uit zichzelf hulp zoeken voor zijn alcoholgebruik. Dat doet zo'n kind niet. Als dat kind een probleem heeft, moet het bij Bureau Jeugdzorg terecht komen. Dat kan al. Ik zie dus het verband met de Opiumwet in het geheel niet. Wij hebben al eerder over die logica gesproken.

Minister **Schippers**: De logica is de volgende: als je te veel gedronken hebt, met je handen in het glas valt en naar het ziekenhuis moet om je daar te laten opereren of een ambulance nodig hebt om je op te halen, zijn omstanders of jijzelf minder geneigd om medische hulp te zoeken, omdat er een boete of straf boven het hoofd hangt. Daarom hebben wij hiervoor gekozen. Die mensen kunnen wel een boete krijgen voor openbare dronkenschap. Wij willen echter geen boete opleggen die een barrière opwerpt voor medische hulp. Dat is de belangrijkste overweging. Dat is ook altijd de overweging geweest bij drugsgebruik. Er zijn bovendien mensen die drugs gebruiken en niet verslaafd zijn. Omdat wij niet willen dat mensen die hulp nodig hebben, een barrière ondervinden bij de hulpvraag, is de overweging altijd dat wij het gebruik niet beboeten. Bij openbare dronkenschap is er wel een sanctie mogelijk die wij ook kunnen opleggen. Volgens mij zouden wij dat nog veel vaker kunnen doen.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Naar aanleiding hiervan heb ik nog twee opmerkingen. Mijn eerste vraag is

of het mogelijk is om bij beboeten, straffen, opsporen en handhaven echt goed onderscheid te maken tussen "aanwezig hebben" en "gebruikt hebben". Kun je dat eigenlijk wel uit elkaar halen? Een van de collega's maakte een beeldende vergelijking. Als een groep jongeren met elkaar een biertje zit te drinken, hoe weet je dan dat de ene het heeft maar niet gebruikt heeft en de andere wel? Het lijkt mij heel erg lastig om dat onderscheid te maken. Ik kom nu bij mijn tweede vraag. De minister zegt dat dit bij degenen die gedronken hebben, een drempel opwerpt om hulp te zoeken. Ik heb geprobeerd om daar iets over te vinden. Weten wij daar veel van? Ik heb daar eigenlijk niets over gevonden. Kan de minister dit misschien nog even toelichten? Waarom is zij zo stellig dat de strafbaarstelling een drempel zou opwerpen om hulp te zoeken?

Minister **Schippers**: Als je iets strafbaars doet, wil je dat zo min mogelijk mensen dit weten. Dan houd je dat zo veel mogelijk bij mensen vandaan. Als je alcohol gebruikt hebt en er ook nog iets gebeurt -- het gebeurt natuurlijk met enige regelmaat dat mensen die te veel gedronken hebben in glas vallen of dergelijke ongelukken krijgen -- is er wel degelijk een barrière om hulp te vragen, want dan komt er een ambulance en politie bij. Dat is zo. Als je een avondje meerijdt met de politie, stel je vast dat die heel veel tijd kwijt is aan alcoholmisbruik. Ik moet meteen erbij zeggen dat dit ook heel zorgelijk is. Er zijn natuurlijk allemaal mensen die geen hulp meer vragen als het strafbaar is. Daar zit dus een bepaalde logica achter. Ik ben het met mevrouw Meurs eens dat het niet altijd even gemakkelijk zal zijn om het te bewijzen. Wij hebben wel het volgende gezien. Doordat degene die het verkoopt wel strafbaar is, maar degene die het koopt terwijl hij nog geen 16 jaar is, niet strafbaar is, zie je dat ze het bij verschillende mensen proberen totdat jongeren een keer succes hebben. Het is namelijk vrijblijvend; er staat verder niets op. De wetgever moet een norm volgens mij kracht geven door te zeggen: dit is de norm. Moet er altijd een geldboete volgen? Je kunt op een gegeven moment ook beslissen om iemand aan een Halt-project te laten deelnemen. Het hoeft niet altijd in de vorm van een geldboete te gebeuren; je kunt ook op andere manieren ingrijpen.

Ik kom op de gemaakte kosten door alcohol en agressie. Problematisch alcoholgebruik kost de samenleving een hoop geld. Daarover zijn geen recente cijfers, maar uit een onderzoek uit 2001 blijkt bijvoorbeeld dat de kosten voor de gezondheidszorg zo'n 180 mln. bedragen. Ik zeg er meteen bij dat mij dit een bijzonder laag bedrag lijkt. De kosten van verzuim en werkloosheid zijn veel hoger, namelijk ruim 1,5 mld. Er is geen geaggregeerd inzicht in de kosten van vandalisme, agressie en geweld onder invloed van alcohol, omdat die gegevens niet eenduidig worden geregistreerd door politie, toezichthouders en gemeenten. Het zou ook behoorlijke administratieve lasten met zich meebrengen als wij dat zouden registreren. Ik denk gewoon dat wij de kosten van alcoholmisbruik niet moeten

onderschatten. Ik spreek over een onderzoek uit 2001, maar ik weet niet wat daarin wel of niet is meegenomen. Ik plaats er wel de kanttekening bij dat het bedrag van 180 mln. mij aan de lage kant lijkt.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): De minister bevestigt wat wij allemaal wel weten, namelijk dat alcohol heel veel geld kost. Is het daarom niet logisch om te zeggen: wij zetten meer in op preventie en handhaving? Ik weet niet of de minister daar nog op komt, maar eigenlijk is iedereen het erover eens dat de gemeenten het niet kunnen doen met het bedrag dat daarvoor is vrijgemaakt. Als je ziet dat je op die manier op de lange termijn ongelooflijk veel bespaart, lijkt het toch een logische zet om daarin te investeren?

Minister **Schippers**: Mijn collega van Veiligheid en Justitie zal straks ingaan op de financiën en het geld dat is vrijgemaakt voor de handhaving. Preventie moeten wij volgens mij slim aanpakken. Ik denk dat wij moeten aansluiten bij de leefwereld van jongeren en niet moeten vergeten hoe belangrijk de peergroup voor jongeren is. Die peergroup kan nog veel meer invloed hebben dan reclame. Daar proberen wij sterk op te letten. Het betreft ook de social media. Oude mensen zoals ik hebben helemaal geen idee van de leefwereld van jongeren. Je hebt dus deskundigheid nodig die aansluit bij jongeren. Je moet een klik vinden, zodat je daadwerkelijk aansluiting vindt met de verschillende peergroups. Daar zijn wij hard naar op zoek. Voor de seksuele weerbaarheid hebben wij dat geprobeerd en de groepen er zelf bij betrokken. Op deze terreinen willen wij het ook op die manier aanpakken.

Waarom is er geen verslag gemaakt van het DOA, het directeurenoverleg alcohol? Dergelijke dingen moet ik altijd zelf opzoeken, want ik ben zelf niet betrokken bij zulke ambtelijke processen. Tijdens het DOA zit de directeur alcoholbeleid aan tafel, maar ook het Trimbos-instituut, GGD Nederland, burgemeesters, NOC*NSF, de directeur van de alcoholindustrie en overheden. Dat overleg draait al jaren en men heeft een heroriëntatievergadering gehad over de vraag wat er de komende tijd met de desbetreffende groep moet gebeuren: wat is het bestaansrecht; waar zetten wij op in? Er is inderdaad geen verslag van dit overleg gemaakt, omdat het een strategische sessie betrof. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in een werkplan dat ik naar de Tweede Kamer zal sturen.

Ik vind het ongelooflijk belangrijk om aan te geven dat ambtenaren zich breed oriënteren. Zij oriënteren zich door met allerlei partijen te spreken, met partijen die verstand hebben van verslavingszorg tot patiëntenverenigingen en medici die verstand hebben van een bepaald onderwerp. Zij spreken ook met mensen die geld verdienen, bijvoorbeeld met snoepfabrikanten of vertegenwoordigers van de farmaceutische industrie, de supermarkten of de alcoholbranche. Het is de bedoeling dat ambtenaren zich breed oriënteren om hun taak goed te kunnen uitoefenen.

Wij selecteren ambtenaren op hun integriteit. Zij moeten integer zijn, zodat zij in staat zijn om een belangenafweging te maken. Dat is namelijk hun werk; dat doen zij de hele dag. Allerlei verschillende belangen komen bij hen samen en daar maken zij een advies van. Uiteindelijk neemt de politiek, de minister, een standpunt in over dat advies. De minister beargumenteert dat standpunt en daarover voeren wij discussies. Als onze ambtenaren echter een verslag moeten maken van al hun gesprekken met bepaalde mensen en als die openbaar moeten worden gemaakt, kunnen zij niet meer werken. Ik vind het ontzettend belangrijk om dat ook hier aangegeven, want diezelfde discussie is ook in de Tweede Kamer aan de orde gekomen. Wij richten ons ambtenarenapparaat zodanig in dat het integer is, maar uiteindelijk neemt de politiek de besluiten. Die besluiten worden beargumenteerd en dan gaan wij daarover in discussie.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik geloof wat de minister zegt en ik onderschrijf het ook voor een heel groot deel. Ik kan alleen het volgende niet zo goed volgen. Een aantal jaren geleden werd er een tijdslimiet voor reclame ingesteld: niet voor 21.00 uur 's avonds. Er is echter gebleken dat jongeren sindsdien vier keer zoveel reclame over zich heen krijgen. Wat zou dan voor het kabinet reden kunnen zijn om die reclame niet een uur op te schuiven of op een andere manier ervoor te zorgen dat jongeren minder met alcoholreclame worden geconfronteerd, zoals een vorig kabinet jaren geleden al wilde? Het enige wat ik kan bedenken, is de invloed van de alcohol- en horecalobby.

Minister **Schippers**: Volgens mij ziet mevrouw Quik dat verkeerd. Dat vorige kabinet had namelijk een andere politieke samenstelling, met een minister van een andere politieke kleur. Die minister nam een maatregel op basis van zijn achtergrond en zijn ideeën, die hij met u bediscussieerde. Ik ben een liberale minister en dat is volgens mij het verschil. Ik heb mijn eigen ideeën; ik denk dat de meeste jongeren hun informatie helemaal niet meer via de tv krijgen, maar gewoon van internet halen. Daarom heb ik heel andere ideeën. Moeten wij op internet dan ook dingen verbieden of moeten wij jongeren weerbaarder maken? Die verleidingen zijn namelijk van alle tijden en zitten in seks, drugs en rock-'n-roll. Het zit dus in van alles. Ik zet in op het weerbaar maken van jongeren. Dat heb ik vanaf dag één gedaan. Het zit dus in de politieke kleur van een bepaalde minister. Ambtenaren zijn namelijk loyaal. Als er de volgende keer een SP-minister zit, weet ik zeker dat de ambtenaren die dit voorstel voor mij hebben uitgewerkt en voor mij allerlei gesprekken voeren, SP-beleid gaan voeren. Zo hebben wij ons ambtenarenapparaat namelijk ingevuld. Ik besteed hier tijd aan, omdat ik er problemen mee heb als het beeld ontstaat dat mijn ambtenaren niet integer zouden zijn. Dat vind ik namelijk ernstig, want uiteindelijk neem ik als politicus een besluit. Ik moet daar ook verantwoording voor afleggen en ik moet dat besluit ook verdedigen.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik wil even iets rechtzetten. Ik verdenk de ambtenaren namelijk niet van een gebrek aan integriteit. De minister neemt namelijk een beslissing op basis van de informatie die zij aandragen.

Minister **Schippers**: Precies. Het ging even over de vraag waarom er geen verslag is gemaakt. Ik wist helemaal niet dat wij zo'n groep hadden. Zij hebben daar zelf toe besloten, in alle openheid. Ik ben blij dat mevrouw Quik die conclusie ook trekt.

Tot slot kom ik op de vraag hoe het kabinet de nieuwe wet zal evalueren. Tijdens de plenaire behandeling van de wetwijziging in de Tweede Kamer hebben wij toegezegd, na drie jaar een evaluatie te zullen uitvoeren. Uitgangspunt van de nieuwe wet is de overdracht van het toezicht naar gemeenten. Daarmee komt interbestuurlijk toezicht te vervallen en krijgen gemeenten het vertrouwen dat zij het beste uitvoering kunnen geven aan deze nieuwe taak. Voortaan moet dus op lokaal niveau verantwoording worden afgelegd over de uitvoering van de wet. Daar past niet bij dat de rijksoverheid tot in detail nagaat hoe gemeenten invulling geven aan die nieuwe taak, maar in de evaluatie zullen wij wel kijken naar de problemen die gemeenten ervaren bij de uitvoering, de wijze waarop zij de wet hebben geïmplementeerd en wat de resultaten zijn.

*N

Minister **Opstelten**: Voorzitter. Net als mijn collega, zeg ik de Kamer buitengewoon veel dank voor het feit dat zij de behandeling van deze wetwijziging heeft willen agenderen. Het betreft een belangrijk punt. Dat zal ik niet herhalen en adstrueren, want er is voldoende over gezegd.

Mevrouw Meurs was zo vriendelijk om te zeggen dat zij geen vragen voor mij had. Daar kon ik mij mentaal dus geheel voor instellen. Dank daarvoor, maar ik heb toch een punt uit het betoog van mevrouw Meurs kunnen halen. Dat heeft echter meer te maken met de interne verdeling tussen mijn collega en mij. Ik heb nog drie punten, namelijk de handhaving, de financiën, waarover is gesproken, en de hokken en keten.

Ik begin met de bijdrage van de heer Flierman. Die sprak mij natuurlijk aan vanwege mijn verleden. Collega Schippers zei al dat wij de taak van handhaving in handen van het lokaal bestuur leggen. De heer Flierman vroeg hoe wij de gemeenten kunnen stimuleren om een succesvol beleid te voeren. Daarover heb ik gesproken met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Zij zal mogelijkheden om gemeenten te stimuleren aangrijpen, goede voorbeelden delen en benchmarks uitvoeren. Deze zal de VNG beschikbaar stellen voor de handhaving en het toezicht op de Drank- en Horecawet. Het lokaal bestuur wil er graag mee starten. Het kijkt verlangend uit naar de verschijning van dit wetsvoorstel in het Staatsblad. Ik juich dat vanzelfsprekend toe. Wij hebben afspraken gemaakt over de monitoring. Ik zal daarbij geen financiële prikkels inzetten. De gemeenten hebben middelen ontvangen voor het toezicht. Ik kom daar

dadelijk op terug. Het is aan de gemeenten zelf hoe en waarvoor zij die middelen inzetten. Het is heel constructief dat de gemeenten geen extra middelen wensen. Terecht vinden zij dat deze taak financieel valt onder de 150 mln. die indertijd overeengekomen is door onze voorgangers voor de lokale veiligheid. Dat siert de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Mevrouw Quik zei dat het kabinet te weinig investeert om de handhaving door de gemeenten op orde te krijgen. Daar zijn wij het niet mee eens. Het wetsvoorstel versterkt de handhaving juist. Dat gebeurt niet voor niets. Het toezicht gaat naar de gemeenten. Gemeenten kunnen zelf bepalen hoeveel toezichthouders zij inzetten. Dat is namelijk hun eigen autonome beleid. Voorheen waren er enkele tientallen controleurs van de Voedsel- en Warenautoriteit. De verwachting is dat het aantal controleurs fors zal toenemen. De gemeenten zijn voldoende gecompenseerd. Ik kom nog terug op de uitvoering van het toezicht. Hierover zijn met de VNG afspraken gemaakt. De gemeenten zijn enthousiast over de decentralisatie van het toezicht. Wij merken dat, juist op dit thema, uitvoerig bij de werkbezoeken die wij afleggen. De gemeenten ontvangen daarnaast natuurlijk allerlei extra bevoegdheden, die zij kunnen inzetten. Die zijn allemaal genoemd. Ik zal ze niet herhalen. Wij ondersteunen de gemeenten bij de invoering van het toezicht onder meer door een handreiking en een expertisecentrum.

De heer Beckers en mevrouw Scholten hebben gevraagd of je bij jongeren in groepsverband effectief kunt handhaven. Zo heb ik hun opmerking begrepen. Eigenlijk is dit net al in het betoog van collega Schippers aan de orde geweest. De bewijslast is in groepsverband inderdaad moeilijk, zeker als de controleur herkenbaar is.

Ook werd gevraagd hoe controleurs omgaan met agressie. Vanzelfsprekend moet een controleur in alle situaties goed onderbouwen waarom hij een jongere beboet en wat de omstandigheden waren. Als een jongere bier bij zich heeft en geen 16 jaar is, is overduidelijk dat hij in overtreding is. Controleurs krijgen een goede opleiding. Daarin wordt aandacht geschonken aan alle mogelijke situaties. Ook worden de controleurs erop getraind om onherkenbaar te operen. De herkenbaarheid van controleurs blijkt in de huidige praktijk geen grote problemen op te leveren. Gemeenten kunnen afspraken maken over het uitwisselen van toezichthouders. Controleurs worden ook getraind om op te treden tegen agressie. Gemeenten doen er verstandig aan om samen te werken met de politie. De leden weten dat het beleid in de driehoek tot stand komt. De toezichthouders zijn overigens tevens boa. Zij hebben dus een goede training gehad.

Ik kom toch bij mevrouw Meurs terecht. Net als de heer Flierman vroeg zij wanneer een bestuurlijke boete wordt gegeven en wanneer het strafrecht wordt toegepast. Een bestuurlijke boete en toepassing van het strafrecht zijn beide mogelijk. In principe wordt het beginsel van het bestuurlijk primaat toegepast. In beginsel wordt

dus een bestuurlijke boete opgelegd, tenzij er bijzondere redenen zijn voor een strafrechtelijke aanpak.

Er zijn drie uitzonderingen voor het werken met een bestuurlijke boete. Die staan in artikel 44a, lid 3. Ik kan deze drie punten uit de wet aanvoeren, maar de leden kennen de wet als geen ander. Ik kan ze kort samenvatten. Bij overtredingen die een direct gevaar opleveren, wordt het strafrecht toegepast. Ook bij overtredingen waarbij het economisch voordeel van de overtreding het bedrag van de bestuurlijke boete aanmerkelijk overschrijdt, wordt het strafrecht toegepast. Verder worden overtredingen die zijn begaan als er al een ontzegging is van de bevoegdheid om zwakalcoholische drank te verstrekken of af te leveren vanwege de "three strikes out"-aanpak, afgehandeld met het strafrecht. Dan moet er namelijk strafrechtelijk worden opgetreden. De Wet op de economische delicten, die een breder arsenaal aan sancties kent, moet dan worden gehanteerd. Als personen die onder invloed zijn van drank of drugs als gast worden toegelaten in een lokaliteit, daar diensten mogen verrichten of tegen betaling alcohol verstrekken, indien redelijkerwijs moet worden vermoed dat dit leidt tot verstoring van de openbare orde, veiligheid of zedelijkheid, wordt het strafrecht ook gehanteerd.

De heer Flierman heeft de rol van de burgemeester aangekaart. Dat spreekt mij om allerlei redenen aan. Laat ik echter binnen mijn bevoegdheden blijven. Er is voor de burgemeester gekozen, en niet voor het college van burgemeester en wethouders, vanwege het bestuursorgaan van de burgemeester. In zijn takenpakket zitten de openbare orde en de veiligheid. Dit is steeds meer het geval. Dat heeft grote steun van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters. Natuurlijk is er in die kring ook discussie over de vraag of het zus of zo moet. Dat herkent de heer Flierman ook. Er is echter een bewuste keuze gemaakt voor de burgemeester. Het stelsel van de bestuurlijke boete is in dit verband geïntroduceerd om het bestuur de middelen te geven om zelf op te treden. Het gaat daarbij om relatief eenvoudig vast te stellen overtredingen. Een omstandige afweging van feiten en omstandigheden is niet aan de orde. Het is dus niet gewenst om de rechterlijke macht hiermee te belasten. Normaal gesproken is hierop beroep mogelijk in twee instanties. Het is dus logisch dat deze taak bij de burgemeester in goede handen is.

Ik kom bij de vraag van mevrouw Scholten over internetverkoop. Ik kom natuurlijk op haar specifieke vraag over artikel 46c in boek 7 van het Burgerlijk Wetboek. Die vraag had ik kunnen verwachten. De verkoop van alcohol via internet is een punt van aandacht. Het gaat hierbij vooral om het bezorgen van drank aan huis. Ik wil daarop heel eerlijk reageren. De bezorgers zijn primair verantwoordelijk voor het naleven van de wet. Het blijkt dat zij dit in bijna alle gevallen niet doen. Het is erg moeilijk om daar toezicht op te houden, omdat traditionele controle in dergelijke situaties niet mogelijk is. Het gaat immers om levering aan de voordeur. Ouders moeten hun kinderen dus goed in de gaten houden. Samen met mijn collega's

Schippers en Spies ben ik bezig met een inventarisatie van de mogelijkheden om de internetverkoop van leeftijdsgebonden producten zoals alcohol, wapens, films en games zodanig in te richten dat de naleving wordt verbeterd. Dat weten de leden. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan, zeg ik er eerlijk bij. Hierbij wordt gedacht aan een brede oplossing waarmee het probleem over de hele linie wordt aangepakt. Voor 1 juni -- ik besef dat dit heel snel is -- zal een brief aan de Kamer worden gestuurd. In deze brief zal de Kamer nader worden geïnformeerd over de uitkomsten van deze inventarisatie. Dat is ook tijd, want de inventarisatie vindt inmiddels al een tijdje plaats. Wij zullen in de brief ook ingaan op de maatregelen die wij naar aanleiding van deze inventarisatie denken te moeten nemen.

Mevrouw Scholten heeft gerefereerd aan het Burgerlijk Wetboek, dat gaat over de identiteit van de verkoper bij internetverkoop. Zij zou graag zien dat ook de identiteit van de koper kenbaar wordt. Op internet kan men zich eenvoudig verschuilen en op dit moment kan ik daar geen oplossing voor bieden. Daar ben ik eerlijk in. Ik zal dit punt meenemen in de inventarisatie die ik net heb genoemd. Ik zal de Kamer op de hoogte stellen van de manier waarop wij hiermee omgaan en zal er nadere verdieping aan geven.

Mevrouw **Scholten** (D66): Ik ben de minister zeer erkentelijk voor dit antwoord, maar ik ben bang dat het alleen maar ingewikkelder wordt. Ik heb net begrepen dat door het hof te Leeuwarden een arrest is gewezen waarin is neergelegd dat de verkopende instantie op internet niet verplicht is om de gegevens van de koper te registreren. Ik begrijp dat de verkoper de verplichting heeft om de wet na te leven, maar als hij niet verplicht is om de identiteit te registreren, zijn we een stuk verder van huis. Dit arrest gaat over een verkoop via Marktplaats en is dus misschien niet geheel van toepassing op alcoholverkoop, maar ik geef het de minister graag mee voor het verdere onderzoek.

Minister **Opstelten**: Dank u zeer. Daarvoor ben ik u erkentelijk. Het is niet de bedoeling om in dit huis hardop te denken, maar anders zou ik een paar suggesties mee kunnen geven. Ik beperk mij nu echter tot uw constatering. Ik onderschrijf dat het op dit moment heel moeilijk is om op dit punt te handhaven. Ik verwijs naar de bredere inventarisatie die wij als collega's gedrieën aanbieden. Bovendien zullen wij daarin meenemen hoe wij hierover denken. Het is prettig dat ik deze verwijzing heb naar de uitspraak van het hof in Leeuwarden. Ik weet zeker dat wij zeer binnenkort de vindplaats van dit arrest achterhaald hebben.

Ik ga nu kort in op de lasten. Ik heb eigenlijk al gezegd wat de conclusie is. Dit was ook een punt in het debat in de Tweede Kamer. Onze voorgangers hebben afspraken gemaakt over 150 mln. voor de lokale veiligheid. Dit geld is structureel toegevoegd aan het Gemeentefonds ten behoeve van de bekostiging van de uitgaven voor de lokale veiligheid, inclusief de overdracht van het toezicht op de naleving van de Drank- en Horecawet. Uit

een herberekening van de kosten van het toezicht op basis van de resultaten van de pilots is gebleken dat de kosten goed geschat waren. Er is dus geen reden om de afspraken aan te passen. Ik heb dit na het debat met de Tweede Kamer aan de orde gesteld in het structurele overleg met het bestuur van de VNG. De VNG is hiermee akkoord gegaan en heeft ruiterlijk erkend dat er destijds 150 mln. afgesproken is en dat de pilots erop wijzen dat men het voor dit bedrag kan doen. De VNG heeft dus ook geen aanleiding gevonden om de vinger nog eens extra op te steken. Wij zitten schouder aan schouder goed aan boord. Ik vind dit netjes van de VNG.

Mevrouw Scholten en anderen hebben ook gevraagd wat het toezicht de gemeenten gaat kosten. Volgens de inschattingen die destijds zijn gemaakt en geaccordeerd en die middels de stukken zijn uitgewisseld, komen de kosten ongeveer uit op 9,1 mln. De inzichten van toen zijn bevestigd in de pilots. Ik heb een hele berekening van hoe men aan de 9,1 mln. komt, maar dit zijn de globale gegevens. Ik hoop dat die duidelijk zijn.

Ik kom bij het laatste punt dat aan de orde is gesteld, over de hokken en keten. Artikel 3 van de Drank- en Horecawet geeft de burgemeester de mogelijkheid om op te treden als er bedrijfsmatig, of anders dan om niet, alcohol wordt verstrekt zonder vergunning. Gemeentelijke toezichhouders kunnen toezien op hokken en keten. Wij hebben hierin een rubricering aangebracht. We zijn er inmiddels specialisten in. Je hebt de zogenaamde huiskamerketen, de buurtketen en de (semi)commerciële keten. Per onderdeel vergen deze een op maatwerk gericht handhavingsspatroon. De gemeenten zijn goed en actief met handhaving bezig. Zij hebben een handleiding voor het ketenbeleid ontvangen met daarin alle juridische mogelijkheden om op te treden tegen de hokken en keten. Gemeentelijke toezichhouders kunnen optreden op plaatsen die voor het publiek toegankelijk zijn, dus ook de hokken en keten die geen huiskamerkeet zijn. De handleiding geeft dit duidelijk weer. Overigens zijn de (semi)commerciële keten verboden. Er is natuurlijk voorlichting. Zo hebben de gemeenten een handreiking gekregen voor ouders en keeteigenaren. Deze gaat over hun rol en verantwoordelijkheden.

De eerder genoemde handleiding is zorgvuldig opgesteld en geeft helder weer wat is toegestaan en wat niet. Ook is uitgebreid beschreven wat de juridische mogelijkheden zijn om op te treden, mede vanuit het oogpunt van volksgezondheid, openbare orde en veiligheid. Op zich is er geen aanleiding om de handleiding tegen het licht te houden. In het structureel overleg met de VNG zal dit aan de orde blijven komen. Wij houden goed contact met de gemeenten. Als wij signalen krijgen of wensen vernemen, passen wij de handleiding aan. De gemeenten hebben toegezegd dat ze zelf graag ook willen monitoren. Dat vind ik een goede verantwoordelijkheidsverdeling. Het is niet goed als wij nu weer voor hen gaan monitoren. Het is hun eigen verantwoordelijkheid en ze zitten erbovenop.

Wij laten dit dus graag aan de gemeenten over, met dien verstande dat wij het prettig vinden als zij ons informeren over de uitkomsten van hun monitoring en evaluatie.

Tot zover mijn bijdrage.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik hoop niet dat het aan mij ligt dat ik het gemist heb, maar ik meen dat ik nog geen antwoord heb gekregen over de strafbaarstelling van de jongeren zelf. Er is wel ingegaan op de vraag waarom het gebruik niet strafbaar wordt gesteld, maar mijn vraag is of het principieel wel juist is om de jongeren strafbaar te stellen. Aan deze vraag zit een aantal andere vragen vast, zoals de vraag of dit een middel is om een extra sanctie te hebben, de vraag of er sprake is van een overtreding en een strafblad en dergelijke vragen. Ik heb echter de indruk dat de minister niet geantwoord heeft op de principiële vraag of het met een volksgezondheidsdoel wel goed is om de gebruiker of de bezitter, de jongeren zelf, strafbaar te stellen.

Minister **Opstelten**: Ik heb dat bewust niet gedaan omdat mijn collega Schippers hierop is ingegaan. Aangezien wij een en ondeelbaar opereren en een beetje op de tijd moeten letten ... Wat collega Schippers zei, is het punt waar het om gaat.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Misschien is mijn vraag niet duidelijk overgekomen. Mijn punt is niet dat deze minister of de andere had moeten antwoorden, maar dat ik van geen van de twee ministers antwoord heb gekregen op de specifieke vraag of het correct is om deze jongeren strafbaar te stellen.

Minister **Opstelten**: Dat vind ik wel. Het strafbaar stellen van alcohol onder de 16 jaar is een kernpunt, waar voldoende over gesproken is. Dit wordt opgenomen in artikel 45 van de Drank- en Horecawet. De achtergrond hiervan, die ik ook duidelijk in het betoog heb gehoord, is dat wij jongeren tegen zichzelf moeten beschermen en ordeverstoring moeten voorkomen, maar dat wij de verantwoordelijkheid ook bij de jongeren zelf laten. Dat is belangrijk. Het kabinet is van mening dat deze strafbepaling in combinatie met het geldende verbod voor jongeren onder de geldende leeftijdsgrens ertoe zal leiden dat jongeren minder gemakkelijk in aanraking komen met alcoholhoudende drank op voor publiek toegankelijke plaatsen. Ik denk dat daarover het nodige is gezegd. Dit is ook geamendeerd in het debat met de Tweede Kamer. Dat zijn onze overwegingen daarbij.

We stellen het gebruik niet strafbaar. Daarover heeft een duidelijk debat plaatsgevonden, met interrupties van mevrouw Quik. Ik heb er met aandacht naar geluisterd. Het kopen stellen we ook niet strafbaar. De verkoop wordt wel strafbaar gesteld. Dat is het framework van de bepalingen. Ik heb daar verder niet zo veel aan toe te voegen. Deze punten zijn natuurlijk ook behandeld in het debat in de Tweede Kamer. Daar hebben we ook deze conclusies getrokken.

De **voorzitter**: Dames en heren, wij gaan nu de dinerpauze in. Of daar wel of geen drankje bij zit, moeten we afwachten.

**

De vergadering wordt van 19.00 uur tot 20.00 uur geschorst.

*N

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Voorzitter. Ik dank beide ministers voor de uitvoerige beantwoording. Het is goed te horen dat de regering stelt dat het echt om een serieus probleem gaat en dat er ook daadwerkelijk reden tot zorg is. Zoals de minister van VWS stelt: jongeren drinken te vroeg, te veel en te vaak. Daar zijn wij het zeer mee eens.

Mijn fractie onderschrijft het principe dat het, naast het stellen van grenzen, van groot belang is om in te zetten op een gezonde leefstijl en het weerbaar maken van jongeren. Dat blijkt uit het beleid van de minister van VWS.

Dit laat onverlet dat wij een andere afweging maken voor de leeftijdsgrens. Ook ons gaat het niet om principiële gronden, maar om een zeker pragmatisme. In dit geval zijn wij van oordeel dat het verhogen van de leeftijdsgrens echt zou kunnen bijdragen aan het later beginnen met het eerste biertje. Elke maand later is op jonge leeftijd een grote winst voor de gezondheid van jongeren. In onze wens om naar 18 jaar te gaan, sluiten wij aan bij de wens van veel gemeentes om met één leeftijdsgrens, namelijk 18 jaar, te werken, en bij het feit dat er een groot maatschappelijk draagvlak is voor de leeftijdsgrens van 18 jaar. Wij begrijpen heel goed dat een simpele verhoging naar 18 jaar niet direct morgen effect zal hebben, zoals de minister zegt. Net zoals nu gebeurt met de leeftijd van 16 jaar, zal een actief communicatie- en voorlichtingsbeleid, gekoppeld aan toezicht en handhaving, bijdragen aan het internaliseren van deze norm. Juist omdat de minister er, zoals zij zelf stelt, niet principieel maar pragmatisch in zit, verzoek ik haar te bevorderen dat de leeftijdsgrens wordt verhoogd. Ik heb daartoe een motie voorbereid.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Meurs, Kuiper, Quik-Schuijt, Koole en Linthorst wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de wettelijke leeftijdsgrens voor verkoop en bezit van zwak alcoholische drank op 16 jaar is gesteld;

constaterende dat er overstelpend bewijs is voor de nadelige effecten van alcoholgebruik onder jongeren;

constaterende dat jongeren op steeds jongere leeftijd beginnen met de consumptie van alcohol en zelfs de wettelijke leeftijdsgrens ontlopen;

constaterende dat de effectiviteit van het toezicht op en de handhaving van drankgebruik gebaat is bij een eenduidige leeftijdsgrens;

constaterende dat er in de samenleving veel steun is voor het verhogen van de leeftijdsgrens van 16 naar 18 jaar en dat veel gemeentes ook behoefte hebben aan een verhoging van de leeftijdsgrens om het lokale beleid beter te kunnen uitvoeren;

verzoekt de regering, te bevorderen dat de wettelijke leeftijdsgrens wordt verhoogd van 16 naar 18 jaar,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter G (32022).

**

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Uit de beantwoording op mijn vragen is duidelijk geworden dat de ministers en mijn fractie hier en daar een wat ander oordeel hebben over de te verwachten effectiviteit van de maatregelen. De tijd zal leren wie van ons gelijk heeft. Mijn fractie is het echter met de ministers eens dat invoering van deze wet nu geboden is. In die zin zullen we dit wetsvoorstel steunen.

We hadden graag gezien dat er in deze wet een strenger beleid zou worden gevoerd op het gebied van reclame. Gewoon geen reclame op radio en tv. We steunen natuurlijk alle inspanningen op het terrein van de social media. Dat laat onverlet dat wij graag hadden gezien dat een totaalverbod op reclame onderdeel van deze wet zou zijn. Hopelijk krijgen wij in de toekomst nog een kans om dit op de agenda te krijgen.

Mijn fractie steunt, zoals ik al eerder heb gezegd, de keuze voor decentralisatie en de mogelijkheid om lokaal maatwerk te voeren. In die zin kan er gericht beleid worden gevoerd op de risicoplekken waar het echt nodig is. De minister van VWS zegt dat zij erbovenop zal blijven zitten om het lokale bestuur aan te zetten tot gericht beleid. Kan de minister vertellen hoe zij dat zal doen?

Tot slot heb ik nog twee vragen, één voor de minister van Veiligheid en Justitie en één voor beide. Ik wil van de minister van Veiligheid en Justitie nog wat meer toelichting hebben op de beschikbare middelen voor handhaving en toezicht. Uit de informatie die wij van heel veel gemeentes hebben gekregen, komt namelijk naar voren dat het geld nu al op is, terwijl de wet nog niet eens is ingevoerd. Misschien kan de minister toelichten hoe het precies zit met de middelen. Kunnen er nog extra middelen in het vooruitzicht worden gesteld?

Ten slotte krijg ik graag een toelichting op de voorgestelde evaluatie. In de stukken staan verschillende data. De ene keer gaat het over drie jaar, de andere keer over vijf jaar. Wellicht kunnen de beide ministers aangeven welke termijn de juiste is. Wat zal de inhoud zijn van de evaluatie?

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Het is niet eenvoudig om iets nieuws te zeggen als je het woord moet voeren na iemand die iets zegt waar je het helemaal mee eens bent.

De **voorzitter**: Dan bent u gauw klaar.

**

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dat had u gehoopt! Dat gun ik u nu ook weer niet!

Ik sta hier met gemengde gevoelens. Aan de ene kant is deze wet een verbetering en moet hij er komen. Mijn partij zal voor dit wetsvoorstel stemmen. Wij zijn ook blij dat de minister duidelijk heeft uitgesproken dat de grens van 18 jaar geen principe is. Dat zou een goede reden kunnen zijn om royaal en loyaal uitvoering te geven aan de motie-Meurs c.s.

Verdrietig klinkt zo spectaculair, maar wij zijn ontevreden over de reclame. Het is onbegrijpelijk dat de minister zegt dat het niets te maken heeft met de alcohollobby maar met het feit dat wij van een andere partij zijn. Het kabinet is nu meer rechts georiënteerd dan het vorige kabinet. Ik geloof niet dat dit de reden is dat er nu niets gedaan kan worden aan de alcoholreclame. Natuurlijk is die link er, als je een link legt met de belangen die een partij hecht aan grote ondernemers. Voor de VVD zijn grote ondernemers belangrijker dan voor de SP, die zich meer inzet voor de kleinere ondernemers. Dat er jaarlijks 84 mln. geïnvesteerd wordt alleen al in reclame na 21.00 uur, blijf ik onverteerbaar vinden. De sponsoring en de sociale media zijn dan niet meegeteld. Het is onacceptabel, met name gelet op de successen van het reclameverbod inzake roken. Je ziet dat iedereen in de samenleving dat geaccepteerd heeft en min of meer geschokt is als hij een oude film ziet waarin een presentator of zo'n soort persoon een sigaret rookt. Die omslag in mentaliteit is mede dankzij het verbod op reclame heel snel tot stand gekomen. Vanuit de overtuiging dat alcohol zeker zo slecht is als roken, zeker voor jongeren wier hersenen nog niet volledig zijn ontwikkeld, wens ik dat kinderen minder geconfronteerd worden met alcohol, zodat ze minder drinken. Het is ook de verantwoordelijkheid van een kabinet, van een land, om daarvoor te zorgen, want die link ligt er nu eenmaal. Dat is wetenschappelijk onderzocht. Daar kunnen we niet omheen.

Dat de minister daar een gezonde leefstijl tegenover stelt, is prachtig. Ik ben helemaal voor een gezonde levensstijl, maar het is wel een beetje elitair. Het is niet voor Jan en alleman weggelegd om kinderen zo op te voeden dat ze dat biertje laten liggen en in plaats daarvan na het sporten een glaasje water drinken. Dat is geen reëel alternatief voor het afschaffen van de reclame op alcohol.

Er is een enorme verantwoordelijkheid bij gemeenten gelegd. Ik zou haast zeggen: over de schutting gegooid. Iedereen is het er namelijk over

eens dat de financiële middelen onvoldoende zijn. De gemeenten willen graag. Ze zitten te popelen om het op te pakken. Zonder geld kun je in deze wereld echter niet veel bereiken.

Ik ben gecharmeerd van het idee om in de ambulance een pinautomaat te installeren voor het beboeten van openbaar dronkenschap. Dat is echter helaas een delict uit het Wetboek van Strafrecht. Dan moet je het ambulancepersoneel dus benoemen tot hulppolitieagenten of zoiets, anders kun je dit idee niet realiseren. Maar misschien valt dit uit te werken. Als het namelijk werkelijk veel geld gaat kosten om mensen die dronken zijn van straat te halen, is het niet zo'n gek idee dat zij daar een beetje voor moeten bloeden.

Een van de gemiste kansen is de leeftijd. Ik hoop dat er royaal uitvoering zal worden gegeven aan de motie -Meurs c.s. Andere gemiste kansen zijn de reclame en het internet, waarbij nog niet veel vorderingen worden gemaakt, maar waarvan de minister wel gezegd heeft dat eraan gewerkt zal worden. Dat is natuurlijk een vage toezegging. Het kan nog lang duren voordat dat onder controle is, want dat is niet eenvoudig. Er wordt ook niets gedaan aan sponsoring, voor zover ik vandaag heb gehoord.

Desalniettemin is het een klein stapje vooruit. Wij zullen dus voor dit wetsvoorstel stemmen.

*N

Mevrouw **Scholten** (D66): Voorzitter. Ook ik bedank beide ministers voor de uitvoerige beantwoording van alle vragen die op hen zijn afgevuurd. Ik loop alvast op de zaken vooruit: mijn fractie zal dit wetsvoorstel steunen.

Door het debat heb ik vandaag het gevoel gekregen dat beide ministers groot vertrouwen uitstralen en dat ze erin zullen slagen om het alcoholgebruik te verminderen en te beperken met de middelen die met dit wetsvoorstel worden aangereikt aan hen en de gemeenten. Helemaal droogleggen zal waarschijnlijk een illusie blijken. Misschien zijn de voorgestelde maatregelen een druppel op een gloeiende plaat. We zullen het zien. Ik heb grote verwachtingen van de toegezegde evaluatie. Wat dat betreft, sluit ik mij zeker aan bij de vragen die mevrouw Meurs zojuist gesteld heeft. Het is namelijk nog niet helemaal duidelijk wat de vraagstelling zal zijn van deze evaluatie en op welke termijn ze plaatsvindt. Als die evaluatie er is, dan kan "eerst zien en dan geloven" misschien tot uitdrukking komen. Na de evaluatie kunnen we misschien geloven dat de voorgestelde methoden om het drankgebruik te beperken succes zullen hebben.

De motie-Meurs c.s. zal ik meenemen in het fractieberaad van 5 juni. In eerste termijn heb ik al gezegd dat wij met de regering van mening zijn dat we eerst moeten bekijken of dit wetsvoorstel goed wordt geïmplementeerd en dat we dan naar een verhoging van de leeftijdsgrens zullen kijken. De minister heeft gezegd dat het wat haar betreft van belang is dat de leeftijdsgrens wordt opgetrokken.

Ik vertrouw er ook op dat de Tweede Kamer dan het initiatief daartoe neemt. Dat is eigenlijk het primaat van de Tweede Kamer.

Ik blijf risico's zien in de toegezegde financiering. Ik sluit mij aan bij de vraag die mevrouw Meurs daarover heeft gesteld.

Ik ben blij met de toezegging dat volgende week, voor 1 juni of uiterlijk op 1 juni, een inventarisatie zal plaatsvinden. Ik heb echter het idee dat het een buitengewoon moeizaam traject is om de verkoop op internetgebied te kunnen controleren. Ik heb begrepen dat de minister dat idee deelt.

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. Als ik de ministers dank voor hun beantwoording, dan meen ik dat. Dat doe ik altijd, maar vandaag in het bijzonder heb ik waardering voor niet alleen de inhoud van de beantwoording, maar ook voor de inzet van de ministers op dit dossier. Ik vind het belangrijk wat er gebeurt: het wetsvoorstel is een belangrijke stap en het is goed dat het tot een afronding komt. Er waren een paar punten die voor ons nog speelden, die we dan ook hebben uitgediscussieerd, althans deels. Ik heb nog een paar korte dingen te zeggen.

Ik constateer dat er op het punt van de strafbaarstelling een verschil van inzicht ligt. Het blijft voor ons toch echt principieel een lastige zaak dat je een minderjarige strafbaar maakt voor iets wat zijn of haar eigen gezondheid zou kunnen raken. Vanuit volksgezondheidsperspectief vinden we dat geen goede route. Maar nogmaals, het is een verschil van inzicht en het is wat mij betreft genoeg om dat zo te zeggen.

Mijn volgende punt gaat over de "three strikes out" en de speelruimte die de burgemeester heeft. De minister verwijst naar het advies van de Raad van State die stelt dat je daarvan vanuit het perspectief van evenredigheid geen automatische sanctie mag maken. Ik heb het nog eens nagelezen: inderdaad, dat zegt de Raad van State, maar dat wil niet zeggen dat het zo flexibel en soepel moet zijn als nu, met een pure kan-bepaling. Volgens mij moet de richting veel duidelijker zijn: bij overtreding volgt een sanctie. Als dat niet zo is, dan hoef je het überhaupt niet in nationale wetgeving op te nemen en kan het gewoon naar de apv toe. Een parallelle casus: de burgemeester van Urk gedooft, zo lazen we dit weekeinde, tien tot vijftien drankketen op het industrieterrein, omdat het zogenaamde vriendengroepen zouden zijn. Er is een ketenbeleid in wording, zodat we het gewoon kunnen overlaten aan de gemeente. Maar dat doen we niet, we zetten daar wel degelijk sturing op vanuit de landelijke wet- en regelgeving. Oftewel: het feit dat we hierover überhaupt iets opnemen in de nationale wetgeving betekent dat de richting moet zijn dat er in het algemeen na drievoudige overtreding een sanctie moet volgen. Ik zal niet vragen om een novelle, maar mag ik de kan-bepaling zo interpreteren dat een sanctie in principe wordt toegepast door de burgemeester, zij het dat hij daarvan in zwaarwegende omstandigheden kan

afwijken? Als dat is wat we met elkaar bedoelen, dan kan ik daarmee leven en dan doet het recht aan de intentie van de wet en aan het advies van de Raad van State.

Natuurlijk moet de preventie slimmer. Het gaat niet zozeer om de hoeveelheid geld die we erin steken. Het kost wel geld, maar het moet veel slimmer en dichter bij de doelgroep, waarbij social media een rol spelen. Maar de vraag is vooral hoe dat moet gebeuren. Mijn fractie heeft veel waardering voor wat de minister inzet als het gaat om weerbaarheid. Wij geloven niet zo in pure verboden, wij geloven wel in het inzetten op weerbaarheid, in het geven van kansen aan mensen om hun eigen leven vorm te geven, in het stimuleren van mensen om gezond te leven. We constateren echter ook dat waar de minister op wijst óf heel algemene programma's zijn, zoals gezond leven, veel sporten in de buurt et cetera, maar niet gericht op alcoholpreventie, óf toegaat naar verslavingspreventie. De samenhang in het preventiebeleid, waarbij de verschillende risicogroepen effectief worden benaderd op grond van wetenschappelijke inzichten en bewezen werkzame interventies, om zo vorm te geven aan een integraal beleid, mis ik. Daarom dien ik daarover de volgende motie in, ter ondersteuning van beleid en als aanmoediging.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Ganzevoort, Quik-Schuijt, Meurs en Kuiper wordt de volgende motie ingediend:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in het voorliggende wetsvoorstel nauwelijks aandacht wordt besteed aan preventie;

overwegende dat het voorkomen van de gezondheidsschade van alcoholgebruik bij jongeren mede een overheidsverantwoordelijkheid is;

overwegende dat voor het terugdringen van alcoholgebruik onder jongeren naast repressie ook preventie noodzakelijk is;

overwegende dat adequaat preventiebeleid dient te zijn afgestemd op specifieke doelgroepen met heldere risicoprofielen en dat daarvoor voldoende wetenschappelijke inzichten en effectieve interventies beschikbaar zijn;

verzoekt de regering, op basis van deze inzichten een samenhangend en doelgroepgericht preventiebeleid alcoholgebruik minderjarigen te ontwikkelen en de Kamer daarover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt letter H (32022).

**

*N

De heer **Flierman** (CDA): Voorzitter. Ook namens de CDA-fractie dank ik de beide bewindslieden voor de heel heldere antwoorden, waarin wij ons in essentie heel goed kunnen vinden. Misschien nog een paar punten om even aan te stippen, te beginnen met de leeftijdsgrens. Op dat punt ben ik het zeer eens met de pragmatische insteek van de minister, dat wil zeggen: laten we nu eerst maar eens goed gaan handhaven op wat we nu in de wet hebben vastgelegd, op 16 jaar en jonger. Als je vervolgens constateert dat de norm in de samenleving over wat men wel of niet acceptabel vindt, opschuift in de richting van een hogere leeftijd en als we die trend ook nog zouden willen versterken, bijvoorbeeld via goede voorlichting en preventie via het aanspreken van ouders, dan ligt het in de rede dat de wetgever op een goed moment die trend volgt en codificeert, en de leeftijdsgrens verhoogt. Dat zal op enig moment zeker aan de orde komen. Wat dat betreft willen we nog even afwachten wat er voortkomt uit de Tweede Kamer.

Ik ben het eens met het aanspreken van ouders en het inzetten van het boete-instrument. Ik ben blij van minister Opstelten te hebben gehoord dat de gemeenten bereid zijn om via vormen van benchmarking en wat daarmee vergelijkbaar is, aan te geven hoe zij hun handhavingsbeleid zodanig vorm geven dat we ook kunnen zien wat de best practices zijn en waar nog het een en ander te leren en te verbeteren valt. Ik neem aan dat wij daarover geïnformeerd worden en dat bij de evaluatie en de monitoring van de wet dit thema kan worden betrokken.

De rol van degenen die betrokken zijn bij excessen verdient nog enige verdieping. Ook in dat opzicht was ik blij met het antwoord van minister Schippers. Ik kon niet zo snel met haar meeschrijven, dus ik kan niet citeren welke handelingen nu precies strafbaar zijn, maar ik heb wel begrepen dat als het gaat om mensen die op weg zijn naar een exces of een kritieke situatie, ook degenen die daaraan meewerken door drank te verstrekken, toe te dienen of door te geven, strafbaar zijn. Interessant is natuurlijk dat daarbij ook op zijn minst in één geval het doorgeven van drank waarnaar ik in algemene zin heb gevraagd, kennelijk wel strafbaar is, namelijk in die situaties waarin degene die alcohol gebruikt inmiddels kennelijk dronken of onbekwaam aan het worden is. Als in die situaties degene die alcohol doorgeeft strafbaar is, hebben we dat binnen.

Wat de schade en het vergoeden van excessieve kosten betreft, oftewel de pinautomaat in de ambulance: mij baserend op een ziekenhuisdirecteur bij ons in de buurt is het een feit dat er in de weekeinden avonden zijn waarop negen van de tien gevallen op de spoedeisende hulp alcoholgerelateerd zijn, wat de samenleving veel geld kost en op het budget van de minister van VWS drukt. Dat is een heleboel geld. Als we iets zouden kunnen doen om dat terug te dringen, dan zou mij dat toch wel dierbaar zijn. Ik snap de

minister goed als ze zegt dat je daar ook andere vormen van onverantwoord gedrag bij moet betrekken. Maar de discussie speelt wel in de samenleving. In de verzekeringswereld is dat soort discussies ook aan de orde. Inmiddels zijn er allerlei vormen van verzekeringen waarbij mensen wel degelijk extra bestraft of aangesproken worden als ze bewust onverantwoord gedrag vertonen. Kortom, die discussie zal op de een of andere manier nog wel verder worden gevoerd.

De motie over de leeftijdsgrens neem ik, net als mevrouw Scholten, mee naar de fractie. Ik heb daarover gezegd wat ik gezegd heb, maar we zijn natuurlijk benieuwd wat het overleg aan de overzijde heeft opgeleverd. De motie van de heer Ganzevoort is ons absoluut sympathiek, maar alvorens daarover een oordeel te vellen wacht ik graag nog even het antwoord van de minister af. Want als zij dit echt als ondersteuning van haar beleid ziet, komen wij al gauw weer in de buurt van de overbodige moties. Daar zijn wij, zoals bekend, nooit voor.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Ook ik zeg de bewindslieden hartelijk dank voor de beantwoording, die volgens mij -- ook voor zover ik het heb bijgewoond, hetgeen gelukkig voor het grootste gedeelte zo was -- to the point was.

Op één punt zou ik een corrigerende opmerking willen maken. Minister Opstelten meldde dat deze Kamer niet de plek is om hardop te denken. Nu is het volgens mij een van de kwaliteiten van deze Kamer dat wij hier hardop kunnen denken. Ik heb het debat ook als zodanig beleefd. Wij hebben over de leeftijdsgrens volgens mij op een vrij ontspannen manier hardop gedacht. U weet hoe mijn fractie daarin staat. Ik steun van harte de motie van collega Meurs.

Ik denk dan ook graag even hardop, want wij nemen de wet vandaag aan, ook van harte met de steun van mijn fractie. Daar gaat het natuurlijk heen, maar intussen is er aan de overkant een wet in voorbereiding. Ik begrijp ook wel dat men die al snel bij de Raad van State wil brengen. Daarmee zou dus op het punt van de leeftijdsgrens al vrij snel ook weer hier een voorstel kunnen liggen. Dan hebben wij dus een wet die spreekt van een leeftijd van 16 jaar en komt er al snel een aanvullend voorstel waarin sprake is van een leeftijd van 18 jaar. Ik vraag de minister hoe daarmee om te gaan. Ik weet wel dat dit een eventualiteit is, maar wel een zeer waarschijnlijke eventualiteit.

Op het punt van de reclame sluit ik mij graag aan bij de opmerking van de woordvoerder van de SP. Van uitbeelding gaat natuurlijk toch ook publieke normstelling uit. Dat is denk ik de kern. Dat is met tabak zo geweest en dat is nu ook nog rondom de alcoholreclame het geval.

Weerbaarheid is goed maar als wij dat 40 jaar geleden hadden gezegd over de sigarettenreclames waren wij ook niet in de ontwikkeling gekomen waarin wij nu zitten. Dus daar zit iets in van een publieke normstelling die wordt aangewakkerd door publieke uitingen.

Ik had gevraagd of daarnaar geen onderzoek is gedaan en of niet eens kan worden vergeleken wat dit nu doet. Dat was mijn punt. Misschien kan de minister dat nog in de beantwoording meenemen.

*N

De heer **Beckers** (VVD): Voorzitter. Ook namens de VVD-fractie dank aan de bewindslieden voor de uitvoerige en duidelijke beantwoording van de vragen. Bij mij kwam toen wij hier na de maaltijd wederom het woord moesten voeren over de Drank- en Horecawet nadrukkelijk de vraag naar boven wie nog drankvrij is om hier het woord te voeren over een wet die het stimuleert om het drankgebruik in ieder geval bij jongeren te minimaliseren.

De heer **De Vries** (PvdA): Bij iedereen hier!

De heer **Beckers** (VVD): Daar mag ik van uitgaan!

Ik ben het geheel eens met de bewindslieden die de nadruk leggen op de verantwoordelijkheid van ouders en op het streven om de weerbaarheid van jongeren te vergroten. Dat spreekt ons zeer aan, niet omdat dat tevens de gelegenheid biedt -- zeg ik in antwoord aan mevrouw Quik -- om reclamemakers maar hun gang te laten gaan, want voor iedereen in deze Kamer moge duidelijk zijn dat de VVD er niet is om grote organisaties en drankproducerende instanties de gelegenheid te bieden om hun producten in reclame aan te bieden. Wij zijn er in principe voor om individuele mensen weerbaar te maken en in de maatschappij zodanig gelegenheid en kansen te geven dat ieder individu zijn talenten kan benutten. Die talenten kun je nadrukkelijk goed benutten als je daar door de overheid in wordt gestimuleerd.

De weerbaarheid van jongeren kan in de toekomst vele problemen oplossen, maar vandaag praten wij over het alcoholgebruik onder jongeren en morgen praten wij over andere gevolgen van allerlei verleidingen die er zijn in de maatschappij.

Vorig jaar is in de Tweede Kamer een motie aangenomen die was ingediend om deze wet na aanneming te evalueren. Daarbij werd er de nadruk op gelegd om in die evaluatie te kijken naar het handhaven en het naleven van de regelingen die in de wet zijn getroffen.

Namens mijn fractie vraag ik beide bewindslieden of zij bij die evaluatie de nadruk willen leggen op de twee items die nadrukkelijk in discussie zijn geweest, vooral het leeftijdscriterium. Zouden wij dat in de evaluatie zo veel nadruk kunnen geven dat er ook een vergelijking plaatsvindt? Dan gaat het er niet alleen om of die handhaafbaarheid en naleving op 16-jarige leeftijd voldoende tot zijn recht is gekomen maar ook gaat het erom een vergelijking te maken hoe het zou zijn geweest als wij een 18-jarige leeftijd hadden gehanteerd.

Datzelfde zou ik ook graag willen voor het criterium "aanwezig hebben". Is dat zodanig duidelijk dat daar een goede handhaving op mogelijk is? Of zouden wij in de evaluatie ook een

vergelijking kunnen trekken tussen hoe de handhaving en naleving eruit zouden hebben gezien als dat criterium niet "aanwezig hebben" maar "gebruikt hebben" is?

Ik zal de moties aan mijn fractie voorleggen, voor zover na de beantwoording door de ministers van de gestelde vragen zal blijken dat deze moties nog zinvol zijn.

*N

Minister **Schippers**: Voorzitter. Mevrouw Meurs vraagt de regering in haar motie, te bevorderen dat de wettelijke leeftijdsgrens wordt verhoogd van 16 naar 18 jaar. Wij hebben gewisseld dat die grens wat mij betreft niet principieel is, maar ik vond mijn standpunt heel goed verwoord door de heer Flierman, namelijk: eerst handhaven. De norm in de samenleving schuift op. Ik vind dat een goede zaak. Het ligt dan ook in de rede dat de wetgever die trend volgt en codificeert.

Ten aanzien van de motie wijs ik erop dat wij een demissionair kabinet zijn. Ik heb dus weinig ruimte om allerlei nieuwe wetsvoorstellen te maken. Inderdaad zijn er in de Tweede Kamer activiteiten voor een initiatiefwetsvoorstel. Daar zal het kabinet niet voor gaan liggen. Wij zullen dat net zo pragmatisch oppakken als wij hebben gedaan bij de wetsbehandeling in de Tweede Kamer, waarbij wij ook tegen de Kamer hebben gezegd dat wij hier niet geharnast in zitten. Maar toen was er geen meerderheid. Ook de PvdA in de Tweede Kamer was geen voorstander van verhoging van de leeftijd tot 18 jaar. Als dat verandert, dan verandert ook de politieke realiteit. Omdat dit geen principiële zaak is maar een pragmatische zaak zullen wij dat zeker positief bejegenen, mocht dat nog tussen nu en het zomerreces gebeuren. Na het zomerreces zijn wij overigens ook nog wel even demissionair.

Mevrouw Meurs heeft gevraagd of ik er figuurlijk bovenop wil zitten dat er lokaal werk wordt gemaakt van dit beleid. Preventiebeleid is primair gemeentelijk beleid. Gemeenten maken ook iedere vier jaar een nota hoe zij dat gaan inzetten. Je hebt de GGD's. Ik doe veel werkbezoeken. Ik heb veel respect voor het optreden van de GGD op scholen en de manier waarop men de programma's over gezond leven en de risico's van roken, drinken en andere zaken begeleidt. In de gemeente wordt daar enorm veel energie in gestoken. Wij steken daar ook weer energie in. Er is tevens een expertisecentrum voor toezichthouders in oprichting. De NVWA is daarmee bezig, zodat de expertise niet verloren gaat, want dat zou heel erg zonde zijn. Gemeenten kunnen daar informatie halen, zodat ze aan de slag kunnen. De evaluatie vindt over drie jaar plaats. Ik weet niet waar die andere termijn vandaan komt -- misschien staat het ergens fout -- maar het is drie jaar.

Mevrouw Quik stelt dat onze meningsverschillen met name gaan over de reclame en de 18 jaar, maar mijn standpunt aangaande reclame heeft niets te maken met de belangen van grote bedrijven. Het gaat wat dat betreft niet alleen over alcohol, maar ook over een heleboel andere zaken, ook zaken waar je niet aan verdient. Mijn

stelling aangaande reclame is puur ingegeven door het feit dat mensen van jong tot oud in hun leven te maken krijgen met ontzettend veel verleidingen. Het is dus van het grootste belang dat wij proberen om kinderen op de basisschool daar al weerbaar tegen te maken en om ze dan al te leren dat er altijd sprake is van keuzen, ook gezonde. Dat is mijn overtuiging en die is niet ingegeven door wie wat waaraan kan verdienen.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik ben het met de minister eens dat dit een goed uitgangspunt is. Wij moeten dit ook doen, maar het probleem met de VVD is dat men daar denkt dat alle mensen opgroeien met voldoende bagage om dit allemaal tot zich te nemen, dus de goede leefstijl en de verantwoordelijkheid. In mijn vorige baan heb ik echter gezien dat er ook groepen mensen zijn die dit niet kunnen en dit ook niet zullen kunnen leren, eenvoudigweg omdat ze daar niet de capaciteiten voor hebben.

Minister **Schippers**: Ik denk dat er heel veel mensen lid zijn van de VVD of actief zijn voor de VVD op politiek niveau die niet in de kringen zijn geboren waar mevrouw Quik naar verwijst. Zij zijn in heel andere kringen geboren, maar ze hebben zich vervolgens omhoog gewerkt, zoals je dat plat noemt.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dan heb je wel een bepaald intellectueel niveau of een bepaald niveau van doorzetting, wat dan ook. Niet iedereen zit echter op dezelfde manier in elkaar. Niet iedereen heeft die mogelijkheden, gewoon omdat hij of zij geboren is met andere genen.

Minister **Schippers**: Ik heb er een groot vertrouwen in dat wij kinderen door middel van onderwijs en weerbaarheidprogramma's zo kunnen emanciperen dat ze, ondanks hun beperkingen, toch gezonde en vers tandige keuzen kunnen maken. Daar moet je als overheid je energie op inzetten.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Misschien kan de minister de tabaksreclame ook afschaffen.

Minister **Schippers**: Die is volgens mij afgeschaft. Dan de pinautomaat in ambulances. Ik heb dat niet voorgesteld, maar zodra er een ambulance komt, is de politie er ook vaak bij. De politie kan openbare dronkenschap beboeten. Het kost ontzettend veel werk en er gaat enorm veel gemeenschapsgeld in zitten. Als daar meer gebruik van wordt gemaakt, zou ik dat zeer toejuichten. Ik wil het ambulancepersoneel er echter niet mee belasten.

Ik kom bij mevrouw Scholten en de evaluatie. De vraag is hoe de nieuwe instrumenten worden toegepast, of ze werken en of ze aanpassing behoeven. De termijn is drie jaar. Door wie moet dit worden bepaald? Wij zullen dat, als de wet wordt aangenomen, laten doen door een extern bureau dat ervaring heeft met het evalueren van beleid. Wij hebben daar nu nog geen concrete

informatie over. Ik meen te begrijpen dat mevrouw Scholten denkt dat ik het optrekken naar 18 jaar een goed punt vind, maar ik wil eerst beginnen met de handhaving en dan stap voor stap doorgaan. Wat de preventie betreft wordt in het wetsvoorstel gesproken over begeleiding. Wij doen dat overigens op allerlei gebieden, want obesitas is ook een groot probleem in dit kader. Een en ander staat niet in het wetsvoorstel, omdat er wettelijk afdwingbaar minder mogelijk is. Het gebeurt meer via programma's. In de motie op dit punt wordt de regering verzocht om op basis van deze inzichten een samenhangend doelgroepgericht preventiebeleid alcoholgebruik minderjarigen te ontwikkelen. Wij maken momenteel een plan alcohol en jeugd met de maatschappelijke actoren. Dat plan moet nog naar de Tweede Kamer worden gestuurd, maar wij zijn er al mee bezig. Als het af is, dan gaat het richting de Tweede Kamer. De motie zie ik wat dat betreft als ondersteuning van beleid. Dat mag deze Kamer zelf beoordelen, maar ik ben het ermee eens. Wij werken daar hard aan. Een en ander is voortgekomen uit de vrijblijvendheid wat betreft de strafbaarstelling, die wij eerder zagen, waardoor jongeren steeds opnieuw probeerden om alcohol te kopen, totdat dit lukte. Dit is dus een pragmatische oplossing voor een probleem dat wij constateerden.

Dan het gestelde over het principe "three strikes and you're out". Deze bepaling is echt gericht op lokaal maatwerk. De burgemeester bepaalt op basis van lokale omstandigheden wanneer hij deze sanctie inzet. Ik heb er vertrouwen in dat de burgemeester deze verantwoordelijkheid serieus neemt en als het nodig is daadwerkelijk gebruikt. Anders zouden wij "bijzondere omstandigheden" weer moeten definiëren, maar wij vertrouwen erop dat de burgemeester deze nieuwe instrumenten goed zal gebruiken.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het was niet mijn bedoeling om te vragen naar een definitie. Ik ben benieuwd of mijn interpretatie dat het moet gaan om zwaarwegende omstandigheden de juiste is, en dat het niet een puur flexibele benadering is, in die zin dat de burgemeester het wel of niet kan doen. Is het de bedoeling dat bij overtreding een sanctie volgt en dat het verder aan de burgemeester is om te bepalen of er zwaarwegende omstandigheden zijn? Is dat de richting?

Minister **Schippers**: Wij geven de burgemeester die mogelijkheid. Wij geven hem ook de ruimte om die toe te passen op zijn of haar manier.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik vroeg niet wat de burgemeester uiteindelijk gaat doen. Ik vroeg naar de bedoeling van de wetgever.

Minister **Schippers**: De bedoeling van de wetgever is om het instrumentarium uit te breiden, zodat de burgemeester, als hij vindt dat hij moet optreden, een extra instrument heeft, wat vergaand is, om dat te doen. Dit moet wel worden gecontroleerd door de gemeenteraad. Daar moet het debat

plaatsvinden over hoe het instrument is ingezet en of dat wel of niet terecht is gebeurd.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Uiteraard. Daar ligt de controle op de uitvoering. De vraag is echter of de intentie van de wetgever helder is, in die zin dat het de bedoeling is dat er bij drie overtredingen iets gebeurt.

Minister **Schippers**: Ja, wij hebben daar zwaar richting aan gegeven.

De heer Kuiper vraagt hoe wij omgaan met de activiteiten in de Tweede Kamer. Wij zullen daar open naar kijken, maar wij wachten af hoe die ontwikkeling daar verloopt. Gelet op de wetsbehandeling is daar blijkbaar nieuwe activiteit ontstaan.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Mijn opmerking was misschien nog niet specifiek genoeg. Straks is er de wet en die komt in het Staatsblad. Vervolgens moet er worden gecommuniceerd naar de gemeenten. De gemeente krijgt dan de instrumenten en zij kan gaan handhaven op de leeftijd van 16 jaar. Een half jaar later komt er echter een andere wet. Dan moet de minister weer een brief schrijven, want dan is het 18 jaar geworden. Hoe werkt dat?

Minister **Schippers**: Dan schrijf ik die brief heel graag. Nu ligt deze wet er. Wij zijn daar bijna negen jaar mee bezig, want we moesten steeds wachten op allerlei nieuwe dingen. Soms viel er een kabinet. De wet is ook nog een keer helemaal terug geweest. Ik hecht er heel erg aan dat wij de wetsbehandeling nu afronden. Als er sprake is van amenderingen, dan is dat zo. Dat zijn dan nieuwe inzichten.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ja, maar het zou helpen als al een beetje zou gaan rondzingen: u gaat nu instrumenten maken die gericht zijn op die 16 jaar, maar het zou best eens 18 kunnen worden. Zo kan men de omzetting makkelijk maken. Maar goed, ik loop vooruit op iets wat nog geen wet is. Ik weet dat ook wel, maar ik was even hardop aan het denken.

Minister **Schippers**: Mijn ervaring door de contacten die ik heb, is dat gemeenten en andere die dit beleid uitvoeren, heel goed weten wat er in de Kamer en het politieke debat gebeurt. Deze discussie ontgaat ook niemand. Ik neem dus aan dat het niet het moeilijkste is om dat te veranderen.

Er is mij gevraagd of ik onderzoek wil doen naar reclame. Ik heb in eerste termijn gezegd dat mijn aanvlegroute op de reclame meer principieel is. Ik zou op al die deelgebieden wel onderzoek kunnen doen, maar ik steek de energie en de tijd veel liever in onderzoek naar de vraag wat effectief is om kinderen weerbaar te maken. Daar is alle energie op gericht. Dat zou ik zo willen laten.

Dan kom ik bij de evaluatie. Wij evalueren of het "aanwezig hebben van" werkbaar en effectief is, hoe vaak daarop opgetreden kan worden en of

de politie meldt: eigenlijk valt dat ontzettend tegen. Dat is een nieuw instrument en dus zeker een belangrijk onderdeel van de evaluatie. Ik weet niet precies hoe wij de vergelijking moeten maken tussen 16 en 18 jaar als overall 16 geldt, want wij hebben geen experimenteelartikel meer in dit wetsvoorstel, maar de leeftijdsgrens zal een onderdeel zijn van de evaluatie, omdat dat ook in het politieke debat zo centraal staat. Maar wij moeten de onderzoeksopdracht voor het onderzoeksbureau nog opstellen. Dat kan ik in ieder geval toezeggen.

*N

Minister **Opstelten**: Voorzitter. Dank voor de steun die wij voelen in deze Kamer. Ik dank de heer Kuiper voor zijn interventie. Die zal ik nog hard nodig hebben in de toekomst. Het is fijn dat dat hier gewoon kan. Het was alleen maar een kwestie van hardop denken. Daar gaf de heer Kuiper ook zelf uiting aan. Ik dacht ook even aan brainstormen. Dat kan ook af en toe goed zijn, maar het had ook te maken met de indruk die dit huis op mij maakt, namelijk een van een heel grote gedegenheid in de voorbereiding. Het is belangrijk om dat bij dit wetsvoorstel vast te stellen. Ik dank hem voor die interventie. Het is goed om die mee te nemen en daar rekening mee te houden.

Het eindigt toch met geld. Daar gingen vragen van mevrouw Meurs, mevrouw Scholten en anderen over. Dat geeft ook aan hoelang wij bezig zijn met deze wetgeving, want onze geachte voorganger heeft hier bij de totstandkoming van het kabinet-Balkenende IV met de VNG afspraken over gemaakt in het Bestuursakkoord tussen Rijk en gemeenten. Het gaat om 150 mln. in het Gemeentefonds. Daarin is ook de overgang van de bevoegdheden meegenomen rond de Drink- en Horecawet. Het gaat hier niet alleen om de stijging van bestuurslasten. Daar is bij de handhaving natuurlijk wel degelijk sprake van. Er is echter ook een verlichting van de bestuurslasten. Ik hoef dat niet te herhalen, maar dat is een gegeven. Daarin is een bedrag van 9,1 mln. meegenomen. Dat is heel zorgvuldig en precies uitgerekend. Dat is niet geoormerkt. Dat gaat dus mee in de hele accessystematiek. Het vormt een onderdeel van de algemene groei van het gehele fonds. Het is een onderdeel van het zogenaamde accres.

Een en ander is ook in de pilots getest. Er is gecheckt of dit juist is. De berekening was globaal. Dat is juist. Het is daarna in de pilots gecheckt en in orde bevonden. Het is plezierig dat ik in september in een vergadering met een delegatie van de VNG kon vaststellen dat die afspraken destijds zijn gemaakt en dat de VNG dat voor haar rekening neemt. Dat zal natuurlijk onderdeel uitmaken van de evaluatie die wij net met elkaar hebben afgesproken.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Als de minister mij zo gelukkig maakt, kan ik natuurlijk niet achterblijven. Het plan van aanpak dat naar de Tweede Kamer toe gaat, komt in verregaande mate tegemoet aan wat ik zou willen vragen namens de

Kamer. Als ik kan aannemen dat dat op betrekkelijk korte termijn gebeurt en dat dat de komende periode doorloopt in de Tweede Kamer, dan trek ik graag mijn motie in. Daarmee bedoel ik niet volgende week of zo, hoor.

Minister **Schippers**: Ik keek even naar mijn ambtenaren, want ik wist het ook niet uit mijn hoofd, maar ik begrijp dat dat plan er na de zomer zal liggen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dan zullen wij daar graag verder naar kijken met deze minister of haar opvolger. Dank u wel. Ik trek mijn motie in.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Ganzevoort c.s. (32022, letter H) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank beide ministers voor hun antwoord in tweede termijn.

Een aantal sprekers heeft gemeld dat zij de motie-Meurs c.s. (32022, letter G) mee zullen nemen naar hun fractie. Dat betekent dus dat zij over veertien dagen al dan niet in stemming wordt gebracht.

**

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 20.54 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende hamerstukken te doen plaatsvinden op 22 mei 2012:

Regels met betrekking tot de naleving van Europese regelgeving door publieke entiteiten (Wet Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten) (32157);

Wijziging van de Provinciewet, de Gemeentewet en enige andere wetten in verband met de revitalisering van het generiek interbestuurlijk toezicht (Wet revitalisering generiek toezicht) (32389);

Wijziging van de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met wijziging van de markt- en overheidbepalingen (32477);

Raming der voor de Eerste Kamer in 2012 benodigde uitgaven, evenals aanwijzing en raming van de ontvangsten (XCVIII, A);

b. de stemmingen over het volgende wetsvoorstel en de volgende motie te doen plaatsvinden op 22 mei 2012:

Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met nationale visa en andere onderwerpen (31549);

Motie van het lid Schrijver (PvdA) c.s. inzake het vragen van geen overdreven en hoge leges voor het aanvragen van een verblijfsvergunning in Nederland (31549, E);

c. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen door de vaste commissies voor Veiligheid en Justitie en voor Koninkrijksrelaties te doen plaatsvinden op 22 mei 2012:

Goedkeuring van het op 1 november 2002 te Londen tot stand gekomen Protocol van 2002 bij het Verdrag van Athene inzake het vervoer van passagiers en hun bagage over zee, 1974 (Trb. 2011, 110) (33216, R1980);

Wijziging van Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek ter uitvoering van het Verdrag van Athene betreffende het vervoer van passagiers en hun bagage over zee van 1974, zoals gewijzigd bij het Protocol van 2002 (Trb. 2011, 110), en ter uitvoering van Verordening (EG) 392/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 betreffende de aansprakelijkheid van vervoerders van passagiers bij ongevallen (Pb EU L 131) (33217);

d. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsvoorstel door de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap te doen plaatsvinden op 22 mei 2012:

Wijziging van enkele onderwijswetten om te voorzien in een brede en duurzame grondslag voor innovatie experimenten (Innovatieve experimenteerruimte onderwijs) (33116);

e. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsvoorstel door de vaste commissie voor Financiën te doen plaatsvinden op 5 juni 2012:

Bepalingen over het accountantsberoep, de Nederlandse beroepsorganisatie van accountants en de Commissie eindtermen accountantsopleiding (Wet op het accountantsberoep) (33025);

f. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 19 juni 2012:

Wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek en de Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte (huurverhoging op grond van inkomen) (33129).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen

1. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van de goedkeuring van het op 15 november 2011 te Parijs tot stand gekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur inzake het vestigen en functioneren van het "International

Groundwater Resources Assessment Centre" in Nederland als een categorie 2 centrum onder auspiciën van UNESCO (Trb. 2011, 256 en Trb. 2012, 23), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 150571);
een, van de minister en de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken van 29 mei 2012 (griffiennr. 150585);
een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Ecofin Raad 2 mei 2012 te Brussel (griffiennr. 150488.01);
een, van de staatssecretaris van Financiën, inzake notitie belastingplicht overheidsbedrijven (griffiennr. 150584);
een, van de minister van Infrastructuur en Milieu, inzake voorhang wijziging BABW elektronische bekendmaking verkeersbesluiten (griffiennr. 150589).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor de Verzoekschriften.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

2. de volgende missive:

een, van de directeur van het Kabinet der Koning, houdende goedkeuring door H.M. de Koningin van een aantal door de Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen (griffiennr. 150599).

De Voorzitter stelt voor, deze missive voor kennisgeving aan te nemen. De bijlage is neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende geschriften:

een, van J.J.P. de V. te A., inzake veiligheidsdiensten in de Nederlandse Antillen (griffiennr. 150578).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Koninkrijksrelaties;

een, van E.K., inzake BVH 2012047276 (griffiennr. 150593).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Veiligheid en Justitie en voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking;

een, van L.M.L., inzake reiskosten onder de 18 jaar (griffiennr. 150581).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;

een, van L.M. te U., inzake het behoud van de provider kliksafe (griffiennr. 148851.19).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie;

een, van G.d.B. te A., inzake de nieuwe wao-wet (griffiennr. 150580).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;

een, van B. te V., inzake een klacht over DigiD organisatie (griffiennr. 150582).